

בְּאֵרוֹת וְהַעֲרוֹת

מסכת כתובות

נכתב בעזר ה' החונן לאדם
דעת ע"י בן ציון זעפראני
זמן חורף ה'תשפ"ד
ישיבת 'תושיה' תפרח

פרק האשה שנתארמלה

דף טז:

תוס' בד"ה מאי, ואור"ת דבמקום שכותבין ונשרפה וכו'. לפי"ז לכאן אף בתי' הגמרא במסקנא ד'אלא כל איבדה כי הטמינה וכו' מיירי נמי במקום שאין כותבין, דאי במקום שכותבים אף בנשרפה איכא למיחש שכתב לה כתובה אחרת כמו שכתבו התוס' (ולפי"ז מאי דנקיט 'אלא' היינו רק משום דהדר ביה ממאי דפירש דאיבדה היינו באור, אבל מהא דאמר בתחילה דמיירי במקום שאין כותבין לא הדר ביה, וק"ל), ולפ"ר צ"ע על זה מדברי רש"י בד"ה כל שכן אמתניתין, ובד"ה אבל אברייא לא, שלכאן משמעות דבריו דר"פ לא העמיד את הברייא במקום שאין כותבין שפירש דאברייא לא: דודאי שמעינן מינה דכותבין שובר וכו' דמשמע דהנדון הוא על הראיה אי כותבים שובר, ולא על פי' המשנה בכה"ג דאין כותבין, ויש לדחות דסו"ס זה עיקר הנדון, וצל"ע).

גמ' ותו אבידה למה לי. (מדפריך אליבא דר"פ) צריך להסביר אליבא דר' אבהו מאי קמ"ל באיבדה, הטמינה, ונשרפה וצל"ע.

תוס' בד"ה זאת, אע"ג דהכא כו' מ"מ וכו'. לא הבנתי כ"כ הקו' והתל', ויעוי' תוס' הרא"ש.

דף יז:

תוס' בד"ה אלמנה, ביהודה בעי שלא היה אלא חילוק קליות וכו'. וצ"ע דלכאן היה ביהודה גם את הסימן של הינומא המפורש בריש מתניתין דידן, ואולי צ"ל דהתוס' מפרשי דמאי דתנא בברייא אמתניתין דידן 'ביהודה ראי' לא קאי אלא ארבי יוחנן בן ברוקה דמיירי בקליות, אבל הינומא לא נהג ביהודה, ולכך מקשי הכא מה היה סימן ביהודה לאלמנה וכו' כמ"ש התוס', וזהו לכאן דלא כמשמעות דברי רש"י בד"ה ביהודה ראי', שכתב דקאי 'אכל הני דמתניתין' וכן סיים שם בלשון רבים - בסימנין הללו, ומשמע דאף הינומא נהג ביהודה ולא רק קליות, ובאמת רש"י מפרש לכאן את קו' הגמ' דהשתא גבי אלמנה באופ"א דלא כהתוס' דמיירי דוקא ביהודה דהא לא הזכיר רש"י מזה כלום (ואולי י"ל דלרש"י הקושיא היא מהא דאין סימן שעושים לאלמנה, ומשני דסגי במה שאין עושים לה סימני בתולה וכלשון רש"י בתירוץ - וזה סימנה), ולדעת התוס' צ"ע היכן נהגו בסימן זה של הינומא, דהא ביהודה לא נהגו כן וכמ"ש התוס' דביהודה נהגו רק קליות, וכן בבבל לא נהגו בזה דכן נראה משמעות דברי הגמ' דקפריך אמתניתין 'בבבל מאי', ואיצטריך לשאר סימנים, וצל"ע, ונכתב לפ"ר ועוד צל"ע.

דף יח.

תוס' בד"ה ורבי אליעזר בן יעקב כו', ואין נראה לרבינו יצחק וכו'. ולרבינו יצחק הפטור דמשיב אבידה הוא משום מיגו, והיינו מיגו דאי בעי שתיק ולא היה מודה כלל, והיינו דאף דבכל מוב"מ ליכא מיגו כמו שביארו התוס' בסמוך (בד"ה מפני) דהיינו משום טעמא דרבה דאינו מעיז לכפור הכל, מ"מ גבי משיב אבידה דמעיז ומעיז שפיר איכא מיגו, ובאמת הוא קושיא על פי' רש"י מ"ט איצטריך לתקנתא דרבנן לפטור משיב אבידה, והא בלא"ה יש לפוטרו משום דאית ליה מיגו, ואין לתרץ על קו' זו תי' המיוחד לאבידה, דאף בסוגיין דמסיק דמיירי בתביעת הבן איצטריך לרבנן לפטור משום דהוי משיב אבידה - והיינו לרש"י משום תקנתא דרבנן, ולא סגי להו במאי דאית ליה מיגו, דהא לרבנן הוא מעיז לכפור בפני הבן.

תוס' בד"ה מפני אבל אין לפרש כו', וא"ת כו'. אלא י"ל דגזירת הכתוב כו', ועוד וכו'. העולה מדברי התוס' דהא דקאמר רבה 'מפני מה אמרה תורה וכו' אי"ז סיבת הטעם לעיקר החיוב שבועה דמוב"מ, אלא זהו רק הטעם מ"ט אין פטור משום מיגו דאי בעי כפר הכל והיה נפטר, ועלה קאמר רבה דהוי מיגו דהעזה (ולכך באבידה דהוא מעיז הוא פטור מטעם מיגו, ובבנו תובעו איפליגו תנאי אי מעיז ופטור או שלא) ומ"מ עיקר סיבת החיוב במוב"מ לתי' הא' דהתוס' הוא מגזה"כ ד"כ הוא זה, ולתי' הב' הוא משום גלגול מהממון שהודה לו (ולשון התוס' 'כעין' גלגול ודו"ק, וצל"ע), ויש לדון לב' הטעמים מ"ט במקום שיש מיגו נפטר המוב"מ מהשבועה (כמבואר בקושיית רבה, וכן באבידה) ולתי' הא' היינו משום דכל מה שחייבה התורה בגזה"כ הוא במקום דאין מיגו, וצריך להבין מנין לנו זה לרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא, ולתי' הב' צריך לעיון בעלמא אי מיגו מועיל לפטור משבועה במקום גלגול (או דעכ"פ הכא שאני דהוי 'כעין גלגול').

דף יח:

תוס' בד"ה ובכולי, ונראה דאתא לפרש כו' וכיון דמחייבין שבועה וכו'. יעוי' במהר"ם שיף שביאר אריכות לשון התוס', ומתוק (והוא כעין דברי התוס' לעיל בע"א בד"ה מפני, עפ"י ביאור המהר"ם שיף שם על דברי התוס', יעוי"ש) והוא מבואר דאין שייך לומר שמה שחייבתו התורה שבועה אי"ז משום דחשבינן ליה בעזות פנים ורק דאפ"ה חייבתו התורה, דזה אינו דאם אינו חשוד שהעיז פניו א"כ ודאי שטען אמת ואין שייך להשביעו וע"כ דחשדינן ביה שהעיז פנים, וממילא אית ליה מיגו דאי בעי כפר הכל, ונילף מהכא וכו', ופשוט.

תוס' בא"ד, ותירץ הר' יהודה חסיד וכו'. לא הבנתי כ"כ סברת החילוק, וצל"ע.

תוס' בד"ה הרי, וי"ל כיון דהצריכו וכו'. ויעוי' בביאור תי' התוס' בחי' הגר"ח (פי"ב מהל' גירושין ה"ג) ויעוי' עוד ביאור בזה בגליונות חזו"א שם, והיה מקום לפרש ביאור ג' דכוונת התוס'

כדעת רש"י דהפה שאסר אינו מטעם מיגו אלא מטעם בעלות ולכך הוא מועיל אף במקום עדים, אלא שבלשון התוס' הכא אין נראה כן, דכתבו דא"ז קיום ולרש"י הוי קיום ורק דמ"מ נאמן לחזור בו אף שיש קיום ועדים משום שהוא בעלים, ויעוי' לשון התוס' בב"ק (עב: סוד"ה אין) דשם לכאו' שייך לפרש כוונתו דהפה שאסר אינו מטעם מיגו אלא מטעם בעלות וכדעת רש"י, וצל"ע.

הקדמה לסוגית שטר אמנה (בבי' דברי רש"י)

דף יט:

רש"י בד"ה כל כמיניה, והלא עדים חתומים בו פשיטא דיתקיים בחותמיו. הנה בתחילה סברה הגמ' דאי מיירי דהלוה טוען שהשטר הוא אמנה פשיטא דאינו נאמן, ולבסוף תירצה הגמ' (בתי' הא') דקמ"ל כרב דמודה בשטר שכתבו אי"צ לקיימו, והיינו דהחידוש הוא דהו"א שנאמן מדין הפה שאסר או מיגו וקמ"ל דאפ"ה אינו נאמן וכדרב, וצריך להבין מדוע סברה הגמ' בתחילה דזהו פשיטא והא יש שחולקים על רב וס"ל דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וא"כ ודאי דדינא דרב לא חשיב פשיטא.

והשטמ"ק הביא מהרשב"א (בדרך אגב, ולא דמיירי בקו' זו) דס"ד דזהו פשיטא דהא הכא רב גופיה קאמר לה ומה הוצרך הוא להשמיענו שוב דאין נאמן הלוה, ומ"מ תי' הגמ' דהוא גופא קמ"ל כדרב הונא אמר רב וכו' (ולכאו' כוונתו למ"ש התוס' (בד"ה וכדרב הונא) דחדא מכלל חבירתה אתמר וצריך לעיון בדבריו שם)*.

ומ"מ בדברי רש"י מבואר לכאו' ביאור אחר בס"ד דגמ' מדוע סברה הגמ' דפשיטא דהלוה אינו נאמן, דמשמע בדברי רש"י הנ"ל דהיה הס"ד דאינו נאמן רק לכשיבואו עדים ולא מיד קודם שבאו עדים, והיינו שעכשיו באמת יהיה נאמן משום הפה שאסר או מיגו ומאי דאמרו דאינו נאמן היינו לכשיבואו עדים דאז באמת פשיטא דאינו נאמן כנגד עדים (ואמנם הוא לכאו' קצת דוחק דרב קאמר אינו נאמן בסתמא ומשמע דאף עכשיו אינו נאמן ומה היה הס"ד, וכן צ"ב קצת מה שהוצרך רש"י להוסיף והלא עדים חתומים בו, ואולי כוונתו דאף דעכשיו אין עדיין קיום מ"מ כיון שהחתימות לפנינו אנו נלך ונקיים את החתימות וא"כ אדרבה א"ש טפי להנ"ל, וצל"ע), ולפי"ז תירוץ הגמ' הוא דאף עכשיו אינו נאמן ואף קודם שיבואו עדים והיינו כדרב דאין צריך לקיימו וזהו ודאי חידוש.

* ואולי בזה יתיישב מה שהקדים הש"ס רבא לאביי (וצל"ע דנראה לכאו' שהרגילות להקדים אביי לרבא) ולהנ"ל א"ש דרבא איירי באותו חידוש ממש דהקושיא ורק דקאמר דא"ז פשיטא (ואף לפי' רש"י יש ליישב דסו"ס רבא איירי באותו גונא דהקו' (וסדר הקו').

ויש לבאר דרש"י הוכרח לפרש פ' אחר דלא כהרשב"א, משום דיסוד הרשב"א הוא דאין תוספת חידוש בדברי רב יהודה אמר רב לגבי שטר אמנה מדברי רב הונא אמר רב דאי"צ לקיימו, ולכך פריך דזה פשיטא, וכ"כ התוס' (בד"ה וכדבר הונא) דאין חידוש בזה יותר מזה, אמנם דעת רש"י כבר כתב השטמ"ק דס"ל דיש תוספת חידוש בדברי רב יהודה וכמו שדקדק בלשונו בד"ה כדבר יהודה, (ועי"ש שביאר שרש"י לשיטתו בזה דס"ל דהטעם שאין נאמן הלוח הוא משום שטרך בידי מאי בעי, ולכך ודאי שחידש ר' יהודה שטענה כעין זו (והיינו מה שכתב רש"י דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלואה) שייכת אף כשטוען אמנה ולא רק כשטוען פרוע) וא"כ ודאי דאין רש"י יכול לפרש כדברי הרשב"א, וע"כ אנו צריכים לפרש באופן אחר לשיטתו וזהו הפ' הנראה שיוצא מדבריו כך לכאוף.

רש"י בד"ה מודעא היו דברינו, אם שטר מכר הוא וכו'. לא הבנתי מ"ט שייך מודעא דוקא בשטר מכר, וכן צ"ב לקמן ברד"ה תנאי היו דברינו, וצל"ע.

תוס' בד"ה אמר רב נחמן כו', ועוד דמר בר רב אשי קאמר וכו'. לא הבנתי מ"ט הביאו התוס' ראי' התוס' מדיוקא מטעמא דרב אשי, ומדוע לא הביאו ראי' מדינא דר' אשי דקאמר דנאמנין לומר מודעא היו דברינו, ואת"ל דכתב ידן יוצא ממקום אחר א"כ אינו נאמנין וכמו שכתבו התוס', וצל"ע².

תוס' בד"ה ואם, וא"ת ומכל מקום וכו'. וצ"ב מה שייך האי מיגו, והא אם היו טוענים שהם עדיין פסולים לכאוף לא היו נאמנים אלא מעכשיו ולא על שטרות שכבר נעשו דעל זה יש תרי ותרי שבחתימתם העידו שהם כשרים, וא"כ מה שייך להאמינם משו"ה אף בטענתם לפסול את השטר משום שהיו אז פסולים, ואולי אם היו טוענים שהם פסולים גם עכשיו, אז היה מועיל עדות זו אף לבטל את השטרות שכבר נעשו (וכן מסתברא דהא כשבאים לפוסלם אין מועיל מה שמכחישים ואומרים כשרים אנחנו וכ"ש בשטר שחתמו בו) וממילא הוי שפיר מיגו על טענתם לפסול את השטר (וצ"ב מ"ט באמת מועיל לפסול עדים אף במקום שהם מכחישים, וצל"ע).

דף כ.

תוס' בד"ה ואוקי ממונא כו', וא"ת בחזקת הבתים וכו'. לא הבנתי מ"ט קושיא זו היא רק לפי מה שכתבו התוס' דתפיסה לאחר שנולד הספק מהניא בצירוף טענת ברי, ויעוי' מהרש"א שלא פירש דבריו בזה, ויעוי' מהרמ"ש (ואולי דדין כדא"ג היינו שמועילה תפיסת הגובר משום שמצטרף

² ושו"ר שעמד בזה המהר"ם שיף, ויעוי"ש שתי' דניחא להו להתוס' למידק מאמנה ולא ממודעא ודומיא דלעיל בגמ' בע"א.

לטענת הברי ידידיה, וא"כ אם לא היה הדין דמהניא תפיסה בכה"ג כמ"ש תוס', לא היה שייך להעמיד את ר"נ בכדא"ג כרבנן, ולכאן' במהרמ"ש לא כתב כן, וצל"ע).

תוס' בד"ה ואוקי ארעא כו', אומר ר"י דהכא לא שייך למימר וכו'. לא הבנתי כ"כ החילוק, ובשלמא כשהוא עכשיו נמצא בריא אז י"ל שזה מברר למפרע דמהיכ"ת כלל לומר שהיה פעם במצב של שכ"מ, אמנם מדוע כשהוא נמצא שכ"מ זה גם מועיל לברר למפרע והא ודאי שפעם היה בריא, ומ"ש מדהכא דכיון דהוא לעתים חלים ולעתים שוטה אין ראייה מדעכשיו לברר למפרע כמ"ש התוס' (ואולי שאני הכא דכן דרכו תמיד להשתנות מחלים לשוטה ולהיפך וחוזר חלילה ומשא"כ התם שמסתמא תמיד היה בריא עד שנעשה שכ"מ, וצ"ב הסברא).

דף כ:

גמ' א"ר זירא עיר עיר הסמוכה לבית הקברות כו' אמר רבי חנינא מתוך שהנשים וכו'. לא הבנתי איך מתיישב בזה הקושיא דמספיקא לא מחזקין טומאה (דמי חשיב כודאי טומאה משום הנשים והמוכי שחין שקוברים שם?) וצל"ע.

מתניתין זה אומר כו' דברי רבי וחכמים אומרים וכו'. וביאור פלוגתתם לפו"ר הוא דלרבי מה שמועיל השטר הוא כשנעשה בירור ההלואה על פיו והיינו שע"י שהעידו על החתימות שבשטר ממילא התברר שהיה הלואה כמו שכתוב בשטר ורק אז נעשה השעבוד אלים, ולרבנן סגי במה שמעידים על עצם ההלואה ואף שלא דרך השטר מ"מ כיון שיש עדות על ההלואה ויש בה גם שטר ממילא השעבוד אלים וגובה מנכסים משועבדים (וצ"ע לפי"ז מה שכתבו התוס' (כא. ד"ה על) דלרבנן לא יועיל כשאומרים שמעידים על החתימות שבשטר, ומדוע לא יועיל והרי לכאן' זה עדיף טפי מעדות על עצם ההלואה, (ובשלמא להיפך בדעת רבי דאין מועיל לשיטתו עדות על ההלואה שלא דרך השטר ניהא, אבל לרבנן מ"ט לא וכו"ל) וביותר דכשיש ב' עדים בעלמא מן השוק שמכירים כתב ידי העדים החתומים אז לכו"ע אי"ז עדות על עצם ההלואה אלא על החתימות שבשטר ואעפ"כ לכו"ע מועיל בכה"ג ואף רבנן מודים בזה לרבי, וא"כ מאי טעמייהו הכא), וכל זה נכתב לפו"ר וללא עיון במפרשים, וצל"ע.

דף כא.

רש"י בד"ה נכי ריבעא, חסר ריבעא. לכאן' מקומו הוא קודם הד"ה הקודם בין לקולא וכו', וצל"ע, ואולי לו"ד אי"ז ד"ה חדש וכו'.

דף כא:

תוס' בד"ה האמר, ואין לומר כו' דא"כ הוה קשיא דרב אדרב וכו'. יעוי' מים חיים (בילקו"מ), ואולי אתא לאפוקי דאין קו' התוס' שיקשה מרב דהכא דחושש למיחזי כשקרא בחתימה, ואינו

חושש בפי' כל הגט למיחזי כשקרא בכתיבה וע"כ דחלוק כתיבה מחתימה (ויעוי"ש מה פי' באופ"א) וצל"ע מ"ט באמת לא פי' כנ"ל ומדוע הוצרך להקשות מתי' הגמ'.

תוס' בא"ד, אלא טעמא דמשחתמו דמי לנוגעים בעדות וכו'. ולא הבנתי מ"ט לא פי' התוס' דחתימה שאני מכתובה, דכתיבה הוי רק מיחזא כשקרא, ומשא"כ חתימה שהיא חלות הקיום שהיא ממש שקרא (אם חתמו קודם שידעו שלושתם שהשטר אמת) וכן היה נראה לי בלשון רש"י בד"ה משחתמו אין מעידין, וז"ל דחתימה קמייתא בשקרא הוה כו' ע"כ, ומשמע דהוי שקר ממש ולא רק דמיחזי כשקרא², ונכתב לפו"ר וצל"ע.

תוס' בא"ד, וי"מ וליתא דקאמר וכו'. משמע קצת דהרשאה אמטלטלי חשוב שאינו מעשה ב"ד ולכך פוסק ר"ת דכתבינן אורכתא אמטלטלי (וכן משמע מסתימת התוס', דבסמוך לביאור ר"י מדנפי"ר הוצרך לפרש מ"ט פסק ר"ת דכותבים אורכתא כו' והיינו מ"ט הוי דיעבד והיינו דנראה דהתוס' נשארו או באו לפרש פסק ר"ת, וצל"ע).

תוס' בא"ד ור"י מדנפי"ר תירץ כו' ולהכי פריך הכא דהוי לכתחילה וכו'. מבואר לכאן קצת חדוש דהכא חשיב לכתחילה אף שכבר חתמו השנים על ההנפק (כמשמעות הלשון דמשחתמו) ואף שהשטר הנפק נפסל בזה לכאן וצריך לכתוב הנפק אחר, מ"מ אולי חשיב לכתחיל דסו"ס הוי בב"ד ואי"צ לבוא לב"ד פעם אחרת, ולא דמי להיחזי איתתא דבפרק הכותב שביארו התוס' בסמוך דהתם הוי דיעבד, וצל"ע.

תוס' בד"ה בפני, דס"ד כיון שהעידו בפני שנים וכו'. לא הבנתי, מה היה הס"ד דיוכל הדיין לחתום אע"פ שאינו מכיר החתימה משום שהעידו בפני שני הדיינים האחרים, וצל"ע.

גמ' מתקיף לה רב אשי כו' אלא דיינין המכירין וכו'. והטעם דסגי בעדות בפני אחד הדיינים, יש לבאר ע"פ הביאור הא' בתוד"ה וש"מ שכתב שהטעם שצריך להעיד הוא משום שיהיו נראין ב"ד וא"כ אולי בעדות לפני אחד סגי כבר כדי להראות ב"ד דסו"ס יש כאן צורת ב"ד ע"י העדות, ולהביאור הב' שהביאו תוס' בשם ר"י היה מקום מתחילה להקשות דאי חיישינן למקום שמכירים רק ע"י ראיה בלילה ולכך צריך עדות שיפסקו הדין ע"פ העדות, א"כ מה מועיל עדות בפני אחד והרי עדיין השנים האחרים פוסקים עפ"י ראייתם שבלילה ולא עפ"י העדות דהא לא העידו לפניהם,

² ומה שבסמוך (בד"ה משחתמו בסה"ע) הוצרך רש"י לטעמא דנוגעין וכמו שהביאו התוס', אולי היינו דהתם אי"ז שקרא דאע"ג דא' מהם פסול מ"מ יכולים השנים לחתום שבמותב תלתא הוינא וכו' ואי"ז שקרא, ומשא"כ הכא שאין השלישי כלל יודע, ואין נראה דאף שם סו"ס אין ג' כשרים, וצל"ע.

אלא דנראה מגמ' בסמוך לגבי קדוש החודש דאף לחשש זה סגי בעדות לפני א' מהדיינים, (יעוי' רש"י ד"ה יעמדו השניים, דיש שם חשש כה"ג ויעוי' רש"י בד"ה ליתבו בדוכתייהו, דמשמע דסגי בעדות לפני דיין אחד) ובאמת הטעם צ"ב וכנ"ל, וצל"ע.

גמ' ודיינין שאין מכירין וכו'. גם כאן צריך לכאול' לאחד מב' הטעמים דלעיל כדי לבאר הטעם שצריך להעיד עכ"פ בפני אחד מהדיינים אע"פ שב' הדיינים מכירים את החתימה בעצמם, ובעלמא סגי במה שיודעים מקצתם שהחתימה אמת (ע"י עדות לפניהם) ואי"צ שיעידו לפני כולם, והיינו או משום שצריך הגדה שיהיו נראים ב"ד, או משום שפעמים יודעים רק ע"י ראייתם בלילה וכמ"ש התוס' בד"ה ושמ"מ (ויש לדון להוכיח קצת מלשון הגמ' 'דלא קא מקיימא הגדה כלל' כביאור הא' דמשמע שצריך דין הגדה, ויש לדחות דאף לביאור הב' צריך בכה"ג הגדה (וקצת נראה דוחק לביאור הב') ונכתב לפו"ר, וצל"ע.

תוס' בד"ה הנח, וי"מ כו' ה"נ יהיה הדין נעשה עד. לכאול' היינו דהעד יהיה נעשה דיין, וצל"ע.

דף כב:

תוס' בד"ה אי הכי וכו' ומהא דתנן בהאשה שלום כו', דהתם איירי בבת אחת ואפילו אם ניסת תצא, כו'. הא דכתבו התוס' דאפילו בדיעבד אם ניסת תצא בב"א, היינו לכאול' משום דאפילו בזא"ז כל ההיתר הוא בדיעבד אבל לכתחיל' אסור כדמסיק הכא משום דרב אסי וכו', וכמו שהביאו התוס' בעצמם, ולכך מוכרח דבב"א אפי' בדיעבד תצא (וכן מוכרח גם מהרא"י שהביאו התוס' מרישא דהתם דמיירי בדיעבד כדמוקים לה התוס' בסמוך [בד"ה משום] ומשמע שם דדוקא בזא"ז ולא בב"א, וע"כ דבב"א אפי' בדיעבד תצא).

תוס' שם. יעוי' במהרמ"ש דמשמעות דבריו (לכאול') שמה שמעמידים התוס' את הסיפא של המשנה שם דעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא בב"א ושאפי' בדיעבד תצא היינו רק שהמקשן כך היה יכול לדחות הקו' ולכך הקשה ממקו"א (מסוגיא דידן) אבל אליבא דאמת למסקנא אין מוכרח דזהו הכונה במשנה שם, ע"כ משמעות דברי המהרמ"ש לכאול', והנה הן אמת דלמאי דמסיק הכא דאפילו בזא"ז מ"מ לכתחיל' אסור א"כ מצי שפיר לאוקמה התם בזא"ז ויתפרש הכונה שם דהרי זו לא תנשא לכתחיל' אבל בדיעבד לא תצא וכדעולא, מ"מ עיקר הדין שבב"א תצא אפילו בדיעבד הוא מוכרח מהרישא דהתם מדאיירי דוקא בהתירוה לפני שבא העד השני, וכמ"ש התוס', ואף אם נעמיד לההיא דסיפא בזא"ז ולא בב"א וק"ל, ומלבד זה צל"ע (על המשמעות לכאול' של דברי המהרמ"ש) דאי מיירי שם בסיפא נמי בזא"ז כמו ברישא א"כ מאי קמ"ל טפי מרישא, ומשא"כ אי מיירי בב"א דהוי גונא שונה מהרישא, וצל"ע שם.

הארות

כתובות

והערות

תוס' בא"ד, ועוד אומר ר"י כו' ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא לדרבנן וכו'. משמע דהוקשה להתוס' רק לפי' ר"י דיש חילוק בין דאו' לדרבנן, ובלא"ה אם נאמר דאין חילוק ביניהם (וכהתי' הא' דהתוס') לא קשה ולכאו' עדיין יהיה דחוק דעולא גופיה מיריי בדאו' דהא קאמר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד וכו', וע"כ צ"ל דלאו דוקא נקט דאו' וה"ה לדרבנן, ומ"מ הוא לכאו' קצת דוחק, וצל"ע.

תוס' בד"ה משום ואם תאמר והיכי משני התם וכו'. והיינו דאף שכתבו התוס' בדיבור הקודם (ומרישא דהתם יש להוכיח וכו') דבכה"ג זה חשוב בזה אחר זה, אמנם פשוט דעדיין אי"ז דיעבד אלא לכתחילה, ולכך הוצרכו התוס' לפרש דה"ק התם דאם נשאת כבר לא תצא מהתירה הראשון, ופשוט.

תו"י בד"ה תרויהו, דהא ליכא למימר כו' דא"כ להימניה להאי דאמר וכו'. מבואר דתוס' ס"ל דיועיל המיגו אפילו דהוי עד אחד במקום שנים, וצל"ע [ואולי (ושוב כן נראה לכאו' פשוט) הוא מדין הפה שאסר, ואיני יודע].

תו"י בא"ד, תימה דמה לנו לאותו עד שאומר לא נתגרשה, בלא איהו נמי תצא דאין דבר שבערוה פחות משנים כו'. ומבואר בלשון התו"י (וכן מסתבר לכאו') דכל הקו' היא מדוע הוצרכו לאותו העד שאומר שלא נתגרשה (ולא סתם מדוע לא אמרו בגמ' דאדשב"ע פחות משנים), והיינו דאף לאחר תי' התו"י היה שייך לומר בגמ' דאין דשב"ע פחות משנים דסו"ס עכשיו לאחר הב' עדים שמעידים שהיא היתה א"א הוי דשב"ע ואין אחד נאמן לומר שנתגרשה, ורק שזה אין קו' מדוע לא אמרינן הכי בגמ' דזה כלול במאי דקאמר דאין דבריו של אחד במקום שנים, דכל הדשב"ע נעשה ע"י ב' העדים, וכיון שגם מובן למה הוצרכו לומר שיש עד אחד שמעיד שלא נתגרשה דהא בלא"ה אי"ז דשב"ע, לכך אתי שפיר הקושיא שהקשו התו"י, דכל הקו' היתה רק מדוע הוצרכו לעד שאומר שלא נתגרשה וק"ל.

דף כג.

תוס' בד"ה מאי, ויש לומר כו' מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא וכו'. מבואר בדברי התוס' דמוציאין את האשה אפילו בדיעבד שכבר נשאת משום ספיקא דרבנן, וצל"ע.

תוס' בא"ד, וי"מ כיון דלא מפליג וכו'. יעוי' ביאור תי' התוס' במהרמ"ש (דהקו' היא מהסיפא מיניה וביה דמדלא מפליג בה וכו' משמע דהוי רבנן ולא רבי מנחם בר יוסי, ויעוי"ש).

הארות

כתובות

והערות

תוס' בד"ה תרוייהו, אבל תימה וכו'. ולא תירצו התוס' כדמשני הגמ' לעיל בדף כב: משום דרב אסי דחייש ללעז, ויש לבאר דדוקא התם חיישינן ללעז כיון דהכשרות היא רק מכח עד אחד (שאמנם חשוב הוא כתרי מדרבנן אבל סו"ס עד אחד הוא), ומשא"כ הכא דעל מה שהיתה כשרה מקודם יש ב' עדים דהא תרוייהו בפנויה קמסהדי, ולכך ליכא למיחש ללעז, ונראה פשוט.

דף כג:

למה בס"ד דגמ' (ודמשמע דמיירי ברישא אף כשיש עדים מדלא פריך מהרישא) ברישא נאמנת על עצמה והרי אי יש עדים אי"צ לנאמנותה, ובמסקנא לר"פ א"ש (ולאביי לפו"ר לכאו' אכתי צ"ע).

כוונת רש"י בד"ה היינו רישא, במ"ש דבכל חדא תנן וכו' לא הבנתי.

תוס' בד"ה אין, דהשתא איצטריך כולהו אני טהורה וכו'. לכאו' מבואר בזה דלא כרש"י בד"ה היינו רישא דרישא, במ"ש דהא ודאי וכו', וצ"ב איך באמת יפרש תוס' את מה שהוקשה לרש"י שם בדברי הגמ' שמשו"ה הוצרך לכתוב דאין בזה חידוש.

תוס' בד"ה הא, וא"ת וכו'. לכאו' הו"מ לאקשווי התוס' מסיפא דרישא (דהא דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא דזה לא שמעינן מהסיפא דרישא לכאו' אי"ז חידוש ואי"צ לזה), וצ"ל"ע.

תוס' בד"ה הא. לא הבנתי מדוע אין שייך בסמוך לשאול מכל הרישא כאחד (דהא יש ראי' מסיפא דרישא לזה שלא נאמנת לומר טהורה אני במקום שיש עדים שנשבית).

דף כד:

רש"י בד"ה מעלין מתרומה ליוחסין, הרואה וכו'. משמעות דבריו לכאו' דהוי חששא מפני הרואים וכמו שכתבו התוס' בסוד"ה ואיבע"א, וא"כ צ"ל לכאו' דמה שנקט רש"י 'מעיד' אין הכוונה דין עדות בב"ד אלא סיפור דברים בעלמא מדהוצרך לזה.

גמ' מאי אמנה שבשטר כו' או דלמא אכולה מילתא קא מסהדי, רב הונא ורב חסדא וכו'. לא ידעתי - דלקמן במתניתין דף קט. משמע לכאו' דמסהדי אכולה מילתא, בהא דהעורר על השדה והוא חתום וכו', וצ"ע.

תוס' בד"ה חד, ובספר הישר פירש ר"ת וכו'. וצ"ל"ע לתירוצו מה יתרץ על דוכן דאיצטריך לתנא למתנייהו אע"פ שהוא כשר רק ללויים (כפי הנראה).

דף כד:

גמ' איבעיא להו מהו להעלות משטרות כו', מנשיאות כפים וכו'. משמע לכאן בפשטות דהנדון הוא לכתחילה אם אפשר להעלות משטרות ונ"כ, וצ"ע דלהתוס' (סוד"ה ואבע"א) מיירי במעלין מתרומה וכו' באינשי דעלמא דחיישינן שהם יעלו ולא שלכתחילה כן הדין שאנו נעלה מתרומה ליוחסין, ואיך יפרשו התוס' את דברי הגמ', וצ"ע.

דף כה.

תוס' בד"ה או, תימה וכו'. צ"ע מדוע לא הקשו התוס' כן מקודם במ"ד מעלין דאמרינן די"ל דשאני תרומה דעון מיתה ומוכח נמי דמיירי באכילה שיש בה מיתה ולא בחלוקה בגורן (ואדרבה התם קשה טפי אליבא דאמת מ"ט מעלין, והרי אף עבד כהן אוכל בתרומה וכמ"ש התוס'), וצ"ע.

תוס' בא"ד, ובמעלין מתרומה ליוחסין כו' אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא וכו'. צ"ע דלעיל (כד:) כתבו התוס' בסוד"ה ואיבע"א דהפלוגתא היא אי' חוששין שיעלו אנשים מתרומה ליוחסין ולא שנחלקו בדין אם חולקים תרומה לעבד בלא רב, ולפי מה שכתבו התוס' שם לכאן אין שייך לומר את מה שכתבו התוס' הכא 'והכא איבעי ליה למימר וכו'. וצ"ע, (והעירני לזה הבה"ח ח. א. כהנא) ושו"ר שכבר כתב כן התוס' ישנים על הגליון אלא שהוסיפו התו"י בזה דלדברי התוס' כאן הדרא קו' התוס' לעיל למקומה דבמאי פליגי, והרי אין סברא שחולקים בה אלא שחולקים בדין אם חולקין לעבד בלא רבו ולעיל הרי לא הוי ניחא להתוס' לומר שהם חולקים בדין בלא סברא. תוס' בד"ה ואלא, בשלמא וכו'. והיה מקום לומר דצ"ע מ"ט יש חשש רק שיעלו מנ"כ לק"ק, ומ"ט אין חשש שיעלו מתרומה לקדשי קדשים וא"כ ניחוש אף השתא דמעלין מנ"כ ליוחסין יש ליישב דגדולה חזקה דאף דיש חשש שיעלו מתרומה לק"ק מ"מ השאירו אותם בחזקתם, ולק"מ דהשתא הא אמרינן דריע חזקיהו ולכך אין שייך להעלות לק"ק אף מתרומה וכמו מנשיאות כפים, וק"ל.

דף כה:

תוס' בד"ה הרי, ואע"ג דרבי קאמר בסמוך וכו'. מבואר לכאן בדברי התוס' דמיגו היינו בידו, דהא מקשו התוס' דכמו דמועיל בידו כך גם יועיל מיגו, וצריך לידע.

תוס' בא"ד, התם ודאי מהימנינן ליה וכו'. לא הבנתי סברת החילוק, וצ"ע.

תוס' בד"ה נאמן, והא דאמרי' לעיל כו' אלא משום שהיו נושאים כפים בגולה וכו'. לכאן היינו רק להצד בגמ' שם (לעיל כד:) דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין (או שיש לחלק בין יוחסין לתרומה ואף אי לא מסקינן ליוחסין מ"מ מסקינן לתרומה) ואכתי צ"ע דאמרינן התם דאף אי בעלמא

מסקינן מנשיאות כפים ליוחסין מ"מ התם לא מסקינן משום דריע חזקיהו, (ואולי יש חילוק כנ"ל בין יוחסין לתרומה), וע"כ לכא' דבהא דעזרא רצה להאכילם תרומה אין שייך כלל להזכיר ריע חזקיהו אלא לגבי העולם שלא יטעו להעלותם ליוחסין משום דריע חזקיהו, ולכך הכא קאמרי התוס' דמסקינן להו לתרומה אע"ג דריע חזקיהו (אלא דלפי"ז יקשה סוף דברי התוס' דאף על מה שלא האכילם עזרא תרומה קאמרי דהוא משום דריע חזקיהו, ומוכח דסברא זו שייכת אף לענין דינא ולא רק בדעת העולם, וצל"ע - ונכתב לפו"ר ובלא עיון בסוגיא לעיל כד:).

תוס' בד"ה נאמן, א"נ הכא באשתו עמו דאין צריך להביא ראיה כדאמר התם. ולכא' היינו שאי"צ להכשירו והיינו שלא חיישינן שהוא פסול, אבל להעלותו לכהונה צריך לנאמנות כדאמרינן הכא, ומשום דבידו להאכילו תרומה (לרבי) (ר' חייא פליג שלהעלותו לכהונה אינו נאמן) ולכא' צריך לאוקמא לדהכא בהלך עם אשתו למדה"י וטוען שחזר עמה והבנים הם שלה דאז אי"צ לראיה, אבל אי מיירי בהלך למדה"י ונשא אשה ובא עם בנים, צריך לאוקמא (לדהכא) כשהיא חיה ודוקא בבנים קטנים וכמבואר שם במשנה בקידושין (דף עט:): וצל"ע בכל זה בסוגיא שם.

תוס' בד"ה שבידו, וי"ל דלא דמי וכו'. לא הבנתי החילוק, וצל"ע.

דף כו.

תוס' בד"ה במסית, ועוד דאי אפשר וכו'. ובמה שרוצה להכשירו לקבל חלק בפ"ע במעשר ראשון (ולא רק לאכול מחלק האב), זה באמת אינו בידו, דהוא רק יכול להאכילו מחלקו, שאף למ"ד מיושב ראשון מותר לזרים מ"מ הרי אסור לחלוק להם, וכדלקמן בסמוך בגמ', זה באמת אינו בידו, דהוא רק יכול להאכילו מחלקו (אלא דקשה מדוע לגבי כהונה הוא נאמן להחשיבו כהן וליטול חלק בפ"ע, והא זה אינו בידו דאין בידו אלא להאכילו מחלקו תרומה, ושו"ר שהקשה כן התוס' הרא"ש, אמנם תי' בדרך אחרת מפירש"י, והתוס' (בד"ה שבידו ובסוד"ה הרי) וצל"ע מה יתרצו רש"י והתוס' על זה, ולאחמ"כ יש לראות לגבי לוי אם מתיישב כנ"ל).

תוס' בד"ה בתר, וי"ל דלר"א בן עזריה וכו'. לכא' בפשטות עדיין אין ראיה מהפסוק לראב"ע דמהיכי תיתי לפרש כן, ורק שאפשר לפרש כן את הפסוק כדי שלא יקשה מזה על ראב"ע, וצל"ע.

דף כח.

גמ' תנו רבנן נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא וכו'. צ"ב מ"ט נאמן תינוק ביוחסין היינו במשפחה כשרה ופסולה, ובקצצה, וצריך לברר אם ענין יוחסין הוא רק מדרבנן וצל"ע, ואיני יודע.

פרק אלו נערות

דף כט.

תוס' בד"ה אלו נערות הבא על הנתינה, וכל היכא דחשיב וכו'. צ"ב סדר מהלך כוונת התוס'.

תוס' בד"ה ועל הכותית, וא"ת א"כ מאי קמ"ל כו' וי"ל דס"ד וכו'. צ"ע מדוע לא תירצו התוס' דהיה הס"ד שלא יהיה להם קנס משום עצם מה שפסולים מדרבנן לבוא בקהל ואז יהיה דומיא דממזרת ונתינה דהס"ד היה משום פסול ולא משום קנס, והת' פשוט יעוין תוס' ב"ק לח: דזה כ"ש ממזרת ודאי שיש לה קנס.

רש"י בד"ה נתינה. צ"ב לדעת רש"י דהוי פסול דרבנן מה החידוש שיש לה קנס'.

רש"י בד"ה כותית, קסבר גירי אריות כו'. וצ"ע מהיכ"ת לרש"י דלא מיירי בפסול דרבנן ולמ"ד גירי אמת, ויש לבאר דהוקשה לו קושיית התוס' דא"כ מאי קמ"ל והרי זה כ"ש מממזרת ודאי, ולא ניח"ל בתי' התוס' דס"ד שיהיה קנס (הרב י.ק) וכן י"ל דלא ניחא לרש"י תירוץ התוס' על הקושיא מדוע לא אמרין דהמע"ה ולא יהיה לה קנס.

תוס' בד"ה ועל הכותית א"נ לא חשיב אלא חייבי לאוין כו'. והא דקחשיב כותית דהוי דרבנן לדעת התוס' אע"ג שאי"ז חייבי לאוין, י"ל דכיון דלא היה הס"ד שלא יהיה קנס משום הפסול אלא משום קנס שלא יטמעו כדכתבו התוס' לעיל בסמוך, א"כ לא איכפ"ל כלל מהו הפסול דהוי סברא אחרת מהפסולים.

תוס' בא"ד ועי"ל דלא חשיב אלא פסולי קהל. ובזה יישבו התוס' מדוע לא קתני מחזיר גרושתו ויבמה לשוק, ולכא"ו היה נראה דבזה א"ש נמי אלמנה וגרושה וחלוצה לכהנים שאינם לכא"ו פסולי קהל, אלא שלשון התוס' דחוק דהפסיק באמצע במצרי ואדומי שהם לכא"ו חשיבי פסולי קהל וא"כ תי' זה דפסולי קהל לא קאי עלייהו.

דף כט:

גמ' אמר ר"ל נערה נערה הנערה כו'. לכא"ו הא דאיצטריך תרי קראי ולא סגי בחד לכריתות וממילא כ"ש לאוין, משום דהוי מוקמינן לחד קרא אלאוין ובא זה ולמד על זה.

¹ ואולי יש ליישב דכיון דסו"ס היא אסורה לו מדרבנן א"כ חשיבא אינה ראויה לו וס"ד דמתמעטא מ"ולא תהיה לאשה", ואשמעינן דיש לה קנס, (אולי משום דלאחר דמרבין חייבי לאוין כבר לא בעינן שתהיה ראויה לאשה יעוין תוס' ע"ב ד"ה וחד, ובמ"ש שם).

גמ' ור"פ מ"ט לא אמר כר"ל שהוא מיבעי ליה לגז"ש וכו'. ויש לבאר דאף דאכתי מייתר דה'נערה' כמו שתי' הגמ' לבסוף מ"מ בכך סגי לר"פ דמשו"ה לא פירש כר"ל משום דמחסר חד קרא לחייבי כריתות (ולמסקנא ניחא דדרשינן מכולהו).

רש"י בד"ה וחד לג"ש, ותהי מופנה וכו'. צ"ב מדוע נקט לה רש"י רק הכא ולא לעיל כשהובאה הברייא.

תוס' בד"ה וחד, וי"ל דאיצטריך למדרש וכו'. צ"ע מדוע לא תירצו התוס' דאיצטריך לעיקר הדין שחייב המאנס לכונסה (אם רוצה האב והבת) ומדוע הוצרך לדין מדעתה. ועי' בשטמ"ק שהקשה כן, ותי' דקו' התוס' רק דלכתוב בלשון אחר כגון וישאנה.

רש"י בד"ה שיש בה הויה, ומשמע ליה וכו'. ואילו תנא דמתניתין ס"ל דדרשינן תרוייהו דהיינו גם הויה וגם קיום כדמבואר בתוס' ד"ה וחד ואולי י"ל דס"ל רק לשון קיום ומ"מ בעינן תרי קראי, כיון דמחד קרא הוי אמרינן דאתי רק לאשמועינן דבעינן הויה ולמעוטי חייבי כריתות (י.ק.).

גמ' מאי ביניהו וכו' ולר"ע דאמר וכו'. וצ"ע אמאי לא נקט דאיכא בינייהו איסור דרבנן (כגון נתינה לרש"י). ובזה ניחא אף לר"ע דאין קידושין בחייבי לאוין, וכבר הקשה כן הרש"ש בע"א בתוד"ה הבא על הנתינה, וזה קשה רק לדעת רש"י בקושית התוס' שם דמיירי הגמ' אף בנפק"מ דרבנן ולא רק בדאו'.

רש"י בד"ה אלמנה לכה"ג, וה"ה לגרושה להדיוט. ואולי המקור לדברי רש"י הוא מכ"ש, דהרי קרא מיירי בד' פסולים וא"כ בכולן תופס קידושין לכ"ג, וא"כ כ"ש שכהן הדיוט הקל יתפוס לו קידושין באותן הפסולים.

רש"י בד"ה מן הכל, כל הנולדים מחייבי לאוין. וצ"ע דכיון דבר' ישבב אמרינן דכללא דנקיט כולל אף חייבי עשה (כמ"ש רש"י ל. בד"ה הניחא דילפינן לה מכללא דקא נקיט) א"כ מהיכי תיתי דכללא דנקט ר' סימאי כולל רק חייבי לאוין ולא גם חייבי עשה, ואולי י"ל דאת"ל דכולל אף חייבי עשה א"כ הו"ל למעט בעולה לכ"ג (וזה רק אי נימא דמסברא פשוט שתופס בה קידושין) אבל ר' ישבב לא נחית למעוטי (ומשא"כ ר' סימאי שכן ממעט אלמנה לכ"ג) ויש לדחות דבמאי דממעט רב סימאי אלמנה לכ"ג משום "ולא יחלל" מתמעטא נמי בעולה לכ"ג דכתיבא נמי בהאי קרא, וא"כ לא איצטריך למעט בהדיא בעולה אף אי הוי מיירי בחייבי עשה והדר הקושיא מהיכ"ת דלא אתי לרבות אף חייבי עשה, ואולי יש ליישב דדוקא בר' ישבב אמרינן דמרבה אף חייבי עשה כיון דאין

הארות

כתובות

והערות

לכאן בדבריו חדוש וע"כ שחידש וריבה או אלמנה לכה"ג או אף כל חייבי עשה, אבל בר' סימאי דאיכא רבותא בדבריו לגבי אלמנה לכה"ג לכך לא אמרין דאתי לרבויה חייבי עשה, וצ"ע.

גמ' ולרבי ישבב כו' כל שאין לו ביאה בישראל כו'. צ"ע לשון בישראל, ואולי א"ש להמבואר בתוד"ה חילולין, דבעכו"ם הבא על בת ישראל לכו"ע הולד ממזר ואף לרבנן דבשאר חייבי לאוין אין הולד ממזר.

תוס' בד"ה חילולין, וי"ל דלר"ש התימני כו' רק שהוא דומה כו'. צ"ב לשון התוס'.

תוס' בד"ה וחד, ותרץ דלחייבי לאוין ועשה וכו'. מבואר לכאן חדוש בתירוצם דהלימוד מנערה על חייבי לאוין שיש בהם קנס אינו רק דאע"ג דבעינן אשה הראויה לו אעפ"כ חדשה התורה קנס בחיבי לאוין, אלא הלימוד הוא דלא בעינן כלל אשה הראויה לו ולא דרשינן מ'ולו תהיה לאשה' דבעינן ראויה לו, דרק משו"ה שייך לומר דסגי בחד קרא אף לחייבי עשה דמהשתא אין כלל מיעוט למעט חייבי עשה דהא לא בעינן ראויה, ומשא"כ אם היה ריבוי מיוחד על חייבי לאוין א"כ מהיכי תיתי לחדש בזה אף חייבי עשה (ואפ"ל דזה מה שנתחדש להתוס' בתירוצם) ומעתה כל קושית התוס' מיד לאחמ"כ דלשתוק מלו תהיה לאשה הוא רק לשיטתם (ואולי אף רק למה שנתחדש להם בתירוצם וכנ"ל) דכיון דילפינן מנערה דלא בעינן כלל אשה הראויה לו א"כ קשה דלשתוק מהאי קרא. ומתוק.

דף ל.

רש"י בד"ה חוץ מצינים ופחים, שפעמים שבאין בפשיעה. וצ"ע דאי הוי רק פעמים מאי קושיית הגמ' והרי יעקב הזהיר על כל הסכנות ואף מצינים ופחים שבידי שמים ומזה יש ללמוד קלב"מ במיתה בידי שמים וצ"ע.

תוס' בד"ה איכא, ור"ת פי' וכו'. צ"ע לדעת הר"ח מדוע לא משני הגמ' אקושיא דמאי שנא, דשאני בעולה דהוי רק לכתחילה ומשו"ה י"ל דתפסי קידושין ומדוע איצטריך להא דהוי עשה שאין שוה בכל (ואפילו אי נימא דזה גופא הגורם לזה דהוי רק לכתחילה מ"מ יש להעיר אכתי מדוע לא הזכיר להא דהוי רק לכתחילה).

דף ל:

גמ' ה"ד אי דמצי לאהדורה ניהדר כו'. לכאן הביאור דכיון שהתחיל לבלוע ולא הוציא אז מתחייב מדין גזילה, אבל לכאן אין חיוב על מה שלא הוציא כל זמן שלא התחיל לבלוע דמי מכריחו להוציא עכשיו ולא לאחר זמן.

רש"י בד"ה איבעי ליה לאהדורה. צ"ב מדוע מוכרח דאין הראשון גזלן ומ"מ אף השני שהוסיף בגניבה חייב לקצוה"ח משום גזלן ולנתייה"מ משום מזיק.

תוס' בד"ה זר, וי"ל דשאני כו'. צ"ב הסברא דבכפרה אין קלב"מ בחייבי כריתות שוגגין, והיינו מאי שנא מממון ומאי שנא ממזיד ששם יש קלב"מ אף בכפרה.

תוס' בא"ד, ונראה לר"ת דרבא דוקא גבי עדים זוממים וכו'. יעויין באילת השחר שביאר נפלא את סברת התוס' מ"ש דין כאשר זמם משאר חיובים שבתורה, ולפי"ז מה שביאר החילוק בין כאשר זמם בתרי גברי לחד גברא.

תוס' בד"ה רב אשי, ואומר ר"י דאינה ראייה וכו'. סברת בתוס' דבגוף אחד יש קלב"מ אף דהוי ממון לזה ונפשות לזה, ומ"מ י"ל דאי"ז מועיל לקושיית התוס' על רש"י בתחה"ד מגדיש, (דאם זה מועיל מדוע לא תירץ כן התוס' בתחילה) והטעם דאין מועיל הוא משום דאין החיוב מיתה שם על עצם הגדיש דהרי החיוב הוא על הבערת אש בשבת והגדיש הוא רק היכי תימצא להדלקת האש ולכך אי"ז עושה דין קלב"מ על היזק הגדיש, ומשא"כ באשה שהחיוב מיתה הוא על הוצאת הנשמה מהגוף שלה ולכך זה מועיל לעשות קלב"מ על היזק גופה (דהיינו הולדות דחשיבי כגופה) (יסוד מ: י.מ.).

דף לא.

גמ' דאמר רבי אבין הזורק חץ וכו'. ויש לדון בב' אופנים בביאור הגדר דפטור קלב"מ בכה"ג שעשה עקירה וקודם ההנחה קרע החפץ שיראים בדרך הליכתו, דהצד הא' דנתחדש כאן דחוץ מדין קלב"מ בב' חיובים שחלים כאחד יש עוד דין קלב"מ בב' חיובים ע"י מעשה אחד ואף שאין חלים שניהם באותו זמן, והצד הב' דכיון דחשיב העקירה מעשה אחד עם ההנחה לכך נחשב גם שחלים ב' החיובים בזמן אחד דלא בעינן ממש בזמן אחד את חלות ב' החיובים אלא סגי שיחול החיוב האחד בשעת מעשה החיוב (או סיבת החיוב) של השני, ונפק"מ בכה"ג דזרק חץ וקרע האדם בעצמו שיראים קודם שינוח החץ דלצד הא' לא יהיה קלב"מ כיון שאי"ז מעשה אחד, ולהצד הב' יהיה קלב"מ משום שנחשב זמן אחד.

תוס' בד"ה נימא, תימה לפר"ת וכו'.^ה ויש לבאר בקושית התוס' דאף שחלו למעשה ב' החיובים ע"י מעשה אחד של הגבהת ג' טפחים מ"מ כיון שאין התחלת ההגבהה נצרכת לעקירה דאי"ז עקירה של ג"ט אלא אפילו משהו (ורק שיהיה מעל ג"ט) לכך אי"ז מעשה אחד.

^ה ויש להקשות מדוע הוצרכו התוס' לדברי ר"ת ולהגבהת טפח והרי סגי בקנין יד לדעת התוס' אף בגניבה (וכדלעיל בתוד"ה דאי) ואולי רצו התוס' להרויח אף בכה"ג שיגביה ע"י מקל ודוחק גדול.

דף לא:

גמ' אבל זורק מאי פטור כו'. צ"ע דלמבואר הכא דמשעת הגבהה ע"מ לזרוק כבר נחשב מעשה אחד עם ההנחה א"כ מדוע לעיל בע"א לא מיירי רבי אבין בכה"ג דהוי חידוש טפי מעקירה צורך הנחה (וכגון שהגביה גזילה וזרקה ד' אמות ברה"ר דנימא דההגבהה צורך ההנחה ופטור מדין קלב"מ).

רש"י בד"ה לרשות היחיד, לרשותו שהיתה חצירו סמוכה לחצר הבעלים. מה שלא נקט רש"י דהוציא לסמטא י"ל משום דלשון רה"י משמע דוקא חצר ולא סמטא, ונקטה הגמ' רה"י משום דנקט רה"ר (ובאמת התירוץ הוא משום סימטא דהיינו צידי רה"ר), ומה דלא נקט רש"י חצר של שניהם דגם מועיל בה משיכה, אולי משום דאי"צ לזה שיהיו ממש סמוכים עם חצר משותפת וסגי במה שב' החצרות שלהם סמוכות.

רש"י בד"ה כגון שצירף ידו, וידו קניא ליה. יעויין במהרש"א שכתב שמכאן קושיא לדעת רש"י לעיל בע"א דיד לא קונה בגניבה, והקשה המהרש"א מדוע לא הקשו כן התוס' לעיל דמקשים על רש"י משאר מקומות, והניח המהרש"א בויש ליישב, ויעוין בקרני ראם שם שביאר דכוונתו די"ל דהכא מועיל ידו בגניבה משום מיגו דמועיל לענין שבת דחשיב הנחה ברה"ר, וכדקדוק לשון רש"י בדיבור הסמוך, וצ"ל לפי"ז דהגמ' בתי' קמא פליגא ע"ז וס"ל דליתא להאי מיגו ולכך בעי משיכה, ועוד מבואר חידוש דמועיל המיגו אף דהוי פחות מג' לקרקע ולכאו' יש לבוד לקרקע רה"ר (ויעוין במהרמ"ש שכן הוקשה להתוס' ולכך הקשה על רש"י), וצ"ב מה שייך מיגו מהנחה ברה"ר לגבי איסור לבין חידוש חדש של קנין יד, ואולי זה כלול בקו' התוס'.

תוס' בד"ה אלא, וי"ל דאפשר וכו'. מה שלא הקשו התוס' מהא דבעי לאוקמה הכא בס"ד בזוטרי והרי א"כ יקשה איך יועיל משיכה כיון שדרכו בהגבהה, י"ל בפשיטות דהכא לא מקשי חד לחבריה כדהתם אלא הש"ס בעי היכי איירי ולכך לא הקשה מדיני משיכה אלא מדיני שבת דהכא דא"כ לא הוי דרך הוצאה, ופשוט.

גמ' רב אשי אמר כגון שצירף ידו וכו'. והנה לעיל אמרה הגמ' דאיירי הכא בכלים מיצעי כיון דברברבי פשיטא דחייב דאורחיה הוא ואילו בזוטרי לאו אורחיה הוא ופטור, ויש לדון לפי מאי דקאמר רב אשי דמיירי במצרף ידו דלכאו' אי מיירי ברברבי אולי אי"ז אורחיה לצרף ואי מיירי בזוטרי שייך לומר דבאמת נמי יפטר וכדלעיל דסו"ס נעשה העקירה ע"י שינוי דהיינו ע"י גרירה, ואי מיירי במיצעי וכדמוקי לעיל א"כ יש כאן תוספת חידוש דאף במיצעי חשיב אורחיה לצרף ידו ולקבלה בידו (ולא רק דאורחיה למיגרר) ואכתי צ"ע אי ישתנה הדין ברברבי מהא דלעיל.

גמ' רבינא דייק מרישא היה מושכו וכו'. לכאן' הוי מצי להוכיח מסיפא דקתני להדיא דאם הוציאו מרשות בעלים ומת חייב ואולי ניחא לדקדק מרישא ולא להביא מהסיפא אע"פ שהיא בהדיא, וצל"ע בש"ס.

גמ' רישא לרב אחא לא קשיא כמה דלא אתי לרשותיה וכו'. ומבואר בריטב"א (בשטמ"ק) דאין כוונת הגמ' דהחפץ ברשות הבעלים ממש עד שיעשה בו הגזלן מעשה גזילה, אלא שהוא בחזקת הבעלים כל זמן שלא עשה הגנב בו קנין ברור (וכן קצת משמע לשון הגמ' רשות בעלים 'קרינן' ביה, ולפי"ז נראה פשוט לכאן' שלא יוכל הבעלים להקדישו כיון שלפי האמת אינו ברשותו).

גמ' רב אחא דייק מסיפא כו' הוצאה דומיא דהגבהה וכו'. צריך ביאור מ"ט הגבהה חשיבא לעולם דאתי לרשותיה ואילו במשיכה חשיב רק בחצר של שניהם או סמטא ולא ברה"ר, ואולי מבואר הכא דגדר קנין הגבהה הוא הכנסה לרשותו ומשא"כ משיכה דאי"ז הכנסה לרשות (ואולי משום הוראת בעלות) וצל"ע באחרונים.

רש"י בד"ה אלו הן הלוקין, אם התרו בהן. צ"ב מאי אתא לאשמועינן.

דף לב.

גמ' מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים. והנה פרכה הגמ' דאין ללמוד מחובל לעלמא דממון משלם ואינו לוקה משום שיש בחובל חומרא שחייב בה' דברים (להצד דממון חמור ממלקות), ומשמע ברש"י (בד"ה מה לחובל כו') דהיינו דכיון דאשכחן חומרא בחובל שמשלם ה' דברים לכך יש לתלות שגם מה שיש בו חומרא שמשלם ממון ולא מלקות הוא דוקא בו שהוא חמור ואין ללמוד ממנו לשאר ממון ומלקות (וכן משמע לשון רש"י שכן יש בו חומר 'אחר') ועי' במהר"ז בשטמ"ק שביאר באופ"א יעוי"ש.

גמ' ואי ממונא לקולא שכן הותר מכללו בב"ד וכו'. ומבואר ברש"י דהסברא היא דאין ללמוד מחובל את הקולא שבממון ומלקות משלם ממון כיון דאשכחן קולא אחרת בלאו דחובל שהותר מכללו בב"ד, ויעוי' בשטמ"ק שהביא ביאור אחר בזה בשם הראשונים.

תו"י, ועוד כיון דאבושת ופגם קאי וכו'. ואף ששייך הפירכא דה' דברים לגבי שאר חיובי ממון שעכ"פ אותם אין ללמוד מחובל, מ"מ קושית התוס' פשוטה דכיון דקאי בעיקר אבושת ופגם (דזהו ראייתו) א"כ מאי קפריך פירכא דלא שייכא בעיקר הדבר דהיינו בושת ופגם.

תוס' (לעיל) בד"ה דאין לוקה ומשלם, אפילו נתחייבו קנס כגון בשעה שהעידו טבח או מכרו וכו'. ומדהוצרכו התוס' למימר תשלום קנס בעדים זוממים בכה"ג שטבחו בעצמם בשעת העדות, ולא העמידו בפשיטות שזממו על אחד שטבח ומכר שאז חייבים ד' וה' מדין כאשר זמם, משמע דס"ל להתוס' דבכה"ג אי"ז חשוב קנס אלא ממון משום שחיובם הוא מכאשר זמם ולא מדין קנס וכו'.

רש"י בד"ה בושט ופגם, אבל בושט ממונא הוא. ובדיבור שאח"ז, ופגם, והא בבוגרת נמי איתא. מבואר דבושט הוי ממונא ולא קנסא, ומשמע דפגם הוי קנס ורק דאעפ"כ ישנו גם בבוגרת וצל"ע.

תוס' בד"ה דאין, ועוד תירץ ריצב"א כו' משום דכדי רשעתו משמע וכו'. צ"ע איך משמע, וא"ש, ואכתי צ"ע לר"ט דמשלם וכו'.

תו"י, ועוד כיון דאבושט ופגם קאי כו' אטו בושט לאו חובל הוא כו'. לכאו' כוונתם לשאול אף על פגם דאטו פגם לאו חובל הוא (והיינו בכלל נזק), וא"כ נקטו בושט שהוא הראשון וה"ה פגם, וצל"ע.

רש"י בד"ה אלא גמר מעדים זוממים, במה מצינו. צ"ב מאי אתי לאשמועינן ומדוע הוצרך לפרש כן בעדים זוממים טפי מחובל דלעיל בסמוך וצ"ע.

רש"י בד"ה שכן אין צריכין התראה, או בממון כו'. צ"ע דממון בלא"ה אין צריך התראה, (רש"ש וכו').

דף לב:

תוס' בד"ה אלא, הכא אייתר ליה האי וכו'. ואף שנחלקו בנדה כב: אי מופנה מצד אחד למידין ומשיבין, מ"מ סתמא דגמ' בסנהדרין מ: דלמדין ומשיבין וכן לקמן לג., וכן דעת רבנן ודלא כר' ישמעאל שהוא יחידאה, וא"כ צ"ע מאי מהני דחד תחת מיותר הרי משיבין, ואולי זה הכרח התוס' דאף התחת דקנס הוא מיותר ולא רק התחת דחובל, ומ"מ בעיקר דבריו דהוא מיותר משום דקנס יליף דין מיטב מ'כסף' דכתיב גביה, מ"מ לל"ק דרש"י ב"ק ה. בד"ה תחת, דדין מיטב בבושט יליף מתחת דמאנס (והיינו תחת אשר ענה דקנס דהכא) א"כ אי"ז מיותר, ותוס' אזיל לשיטתיה התם (שם בד"ה תחת) דיליף ליה מעיניך (ועוד היה שייך לומר דהתוס' ס"ל כל"ב דרש"י שם).

גמ' כדאמר רבי אילעא וכו'. ומבואר הכא דקושיית הגמ' על ר' יוחנן היתה רק מאי שנא חובל שמשלם ואינו לוקה ולכך משני דבפירוש רבתה התורה וכו' ולכך שאני מדעלמא, אבל הא לא מקשי מדוע יליף בדעלמא מקרא דכדי רשעתו דלוקה ולא מחובל שמשלם דעל זה לא משני מידי,

והטעם דבאמת ילפינן מכדי רשעתו י"ל כיון דמהתם יליף להא דאין לוקה ומשלם לעלמא ולכך יליף נמי דלוקה ואין משלם ורק חובל שאני דבפירוש וכו', ובטעם זה א"ש נמי מאי דלא יליף מעדים זוממים דמשלם ואינו לוקה, דהיינו כנ"ל דעדיף למילף מכדי רשעתו דשם הוא עיקר הדין דאין לוקה ומשלם.

רש"י בד"ה נימא כל המשלם וכו', מאי שנא ממון דפשיטא להו. ומשמע ברש"י דאין הקושיא משום די"ל איפכא שילקה ולא ישלם דכך יותר מסתבר, אלא הקושיא היא בסתמא מאי שנא ממון ממלקות (בלא סברא הפוכה לומר דדוקא ילקה) ויש לבאר דכתב רש"י כן משום שאי"צ לפרש הקושיא דוקא שיש סברא הפוכה אלא אף בלא זה יש קושיא מ"ש, ואמנם ודאי ששייך לפרש הקושיא גם משום סברא הפוכה דהא אליבא דר' יוחנן קיימא דאית ליה קרא דלוקה ואינו משלם (דהרי לעולא אין שום קושיא דאית ליה באמת קרא דמשלם ואינו לוקה).

תוס' ישנים (כדמשמע), הכא גלי קרא דלקי וכו'. וצ"ע דא"כ אף בדעת ר"מ מדוע הוצרכה הגמ' למימר דיליף אזהרה מקרא אחרין, והרי י"ל דאף דהלאו דהכא איצטריך לאזהרה מ"מ לוקים עליו משום דגלי קרא וכתבנן, וצ"ע.

תוס' בד"ה מכדי ומיהו קשה וכו' כדנפקא לן בהחובל וכו'. ואע"ג דהתם מיירי בחובל ולא בעדים זוממים, מ"מ מבואר במהרש"א ובתוס' הרא"ש בסמוך דילפינן יד ביד דע"ז מיד תחת יד דחובל.

תוס' בא"ד, ונראה לר"י וכו'. צ"ע מדוע הוצרכו התוס' להא דאי ס"ד דהוי ממש זה היה גם בחובל (היינו מאי דקאמרי 'ואי ס"ד עין תחת עין וכו' דהיינו בחובל) ומדוע לא איירי רק בעדים זוממים.

תוס' בד"ה אלא, מצינו למימר וכו'. למה ה"ה בושט ופגם דלא כנערה בתו"י לעיל, וכו'.

גמ' אמר קרא כדי רשעתו כו' וסמיק ליה ארבעים יכנו וכו'. צ"ע מדוע איצטריך לקרא דסמיק ליה דארבעים יכנו, ומדוע לא סגי ליה בהאי קרא גופיה דכדי רשעתו דמשמע דהעונש הוא מלקות דכתיב "והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר" וצ"ע.

¹ ויעוין בתוס' לה. בד"ה רבא, דקרא דוהיה אם בן וגו' מיירי במלקות מדכתיב ויהיה אם בן וגו', ומ"מ י"ל דניח"ל להביא מקרא מפורש דארבעים יכנו ולא משמעות וצ"ע.

גמ' רבי יוחנן אמר כו' אלמא קסבר ר"י וכו'. צ"ע דלהצד בגמ' בע"א דממון חמור ממלקות א"כ קשה דלר"י שלוקה ואינו משלם איתגורי איתגור, (כדמקשו התוס' בע"א ד"ה ואי לאידך גיסא ולעולא), ואולי כל הצד לומר דממון חמור ממלקות הוא רק לעולא דאית ליה משלם ואינו לוקה, וצ"ע.

תוס' בד"ה אלא, הלכך צריך לומר לקמן לעולא וכו'. ויעוי' בחכמת מנוח דהיינו רבא דלקמן דף לג., וצ"ע מה הראיה מרבא דבבבשת ופגם משלם ואינו לוקה והרי רבא רק ריבה שיש גם תשלום של בושט ופגם, ואדרבה לפי דבריו הפסוק מעט, וכו'.

גמ' רבי יוחנן אמר וכו'. לר"י דמוקי מתניתין בדלא אתרו ביה א"כ יש לדון לדבריו אי שייך לאוקמה כרבי נחוניא בן הקנה, כיון דלעיל (ל.) אמרינן (לביאור רש"י שם ע"ש) דמתניתין דלא כר"נ בן הקנה שפוטר חייבי כריתות בדין קלב"מ, אמנם לר"י דהוי חייבי כריתות שוגגין יש לדון אי רנב"ה פוטר גם בכה"ג, ומסתימת הגמ' לעיל משמע לכאן דאף לר"י מתניתין דלא כרנב"ה וע"כ דאף חייבי כריתות שוגגין פטורים לרנב"ה, ויש לבאר א"כ דהמקור לזה הוא משום ההיקש של כרת למיתה לרנב"ה או מאסון אסון או מ"ואם העלם וגו' (יעוין דף ל.-ל:) דכמו דחייבי מיתות שוגגים פטורים ה"ה חייבי כריתות שוגגים, וצ"ע, (וביסוד הנדון אי חייבי כריתות שוגגים פטורים לרנב"ה יעוין תוס' לעיל (ל: ד"ה זר) ובבעה"מ וברמב"ן במלחמות ובראב"ד לקמן לה:).

דף לג.

תוס' בד"ה אלא, ויש לומר וכו'. וצ"ע מדוע אין שייך לחייב את המעידים על הטריפה מלקות משום לא תענה דמה בכך שהוא גברא קטילא והרי סו"ס יש כאן עדות בשקר והחיוב מלקות תלוי בעדות (וממילא ע"י המלקות יחשב עדות שאתה יכול להזימה וכמו במעידים על בן גרושה), ואולי הביאור דכין שהוא גברא קטילא לכך אי"ז חשוב כלל עדות שקר דאי"ז לענות ברעך ולכך אין שייך חיוב מלקות, וכן מורה לשון התוס', (וצ"ע דהרי הם גרמו לו צורת מיתה של מיתת ב"ד במקום מיתה כדרכו וא"כ סו"ס יש כאן עדות שקר).

תוס' בד"ה ועולא, ולמאי דפרישי' כו' כדדריש רבי יוחנן וכו'. ומדברי התוס' הכא משמע דס"ל דלא כהתו"י לעיל (לב:) שכתב דהסברא הפשוטה היא כר"י, אמנם יקשה מתור"פ אלא עולא, שלא הזכיר לקרא דר' יוחנן ולפי"ז מיושב למה לא הקשתה הגמ' לעולא (מקוצר).

תוס' בד"ה ניתרי, וא"ת כו' וצ"ע מאי שנא האי התראה מכל שאר התראה וכו'.

הארות

כתובות

והערות

רש"י בד"ה משפט השוה, וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו וכו'. צ"ב קצת הלשון לאו בני התראה, דלכאוי' היינו רק שאין צריכים התראה (בממון כיון שאי"צ התראה, ובמיתה כיון דדין כאשר זמם הוא אף בלא התראה כמו שזממו כדאמר' בגמ') ולא שאין שייך בה התראה.

תוס' בד"ה ממאי, אלא יש לומר וכו'. צ"ע דהרי המ"ד דפליג דמותרה לדבר החמור הוי מותרה לדבר הקל הרי מודה דלהיפך אינו מועיל, וא"כ מדוע התראת מיתה מועילה למלקות והרי יש את סברת התוס' דטפי ניחא ליה שימות וגם ימות חבירו משילקה וגם ילקה חבירו, ואולי זה גופא קושיית הגמ' דמגלן דמיתה חמור דילמא מלקות חמור, (ולפי"ז א"ש האי צד דלכאוי' דחוק לומר שבאמת מלקות חמור ממיתה, ולהנ"ל א"ש דודאי מיתה חמורה ורק לגבי התראה יש סברא של חומר במלקות דלא ניחא ליה וכו' כסברת התוס', נכתב לפו"ר וצל"ע.

גמ' ממאי דמותרה לדבר חמור וכו'. מבואר לכאוי' דאין תי' על קושיא זו, וצ"ע.

דף לג:

תוס' בד"ה אלמלי, תימה מנא לן, ועוד דהא וכו' (עפ"י הגהת הב"ח). וצ"ע דקושיא זו דמגלן קשיא אף לתי' התוס' דלא היה עבודת כוכבים דמ"מ מנליה דאם היו מלקים אותם היו משתחווים.

תוס' בד"ה לאו, מ"מ ניחא דכיון שהיה ראוי להתחייב וכו'. לכאוי' כן הוא גם כוונת רש"י שכתב (בד"ה לאו משום וכו') וז"ל דחיובא רמיא עליה וכו' עכ"ל. והיינו שראוי להתחייב ולא שבפועל יש חיוב לצי"ש, ויש לעיין.

תוס' בד"ה גנב. צריך לחשבן אחרי הגמ' בדף לד ע"א.

דף לד.

תוס' בד"ה רבי שמעון, א"נ י"ל וכו'. לכאוי' מאי דילפינן טביחה ומכירה מאותו ואת בנו (לאחר דילפינן שם שחיטה שחיטה משחוטי חוץ) היינו במה מצינו דתרווייהו דיני שחיטה וכמו דהתם אי"צ שחיטה הראויה ה"ה הכא.

רש"י בד"ה יכול אפילו בשוגג, תאסר באכילה אם שגג בבישול שלא ידע שהוא שבת. צ"ע מדוע הוצרך רש"י דוקא לשגגת שבת שלא ידע שהיום שבת ולא סגי ליה בשגגת מלאכה שלא ידע שיש איסור בישול בשבת, ואולי נקט כן רש"י כדי לתרץ מדוע אין הדבר אסור משום מלאכת מבעיר ולכך תי' דהוי שגגת שבת ואף המבעיר היה בשוגג, (ויש לדון בזה טובא דלכאוי' י"ל דאין נאסר המאכל משום המבעיר שהיה קודם הבישול ולא נעשה בזה מעשה שבת), ומ"מ יקשה לשון

רש"י 'אם שגג בבישול', ואין בידינו הכח לגרוס ברש"י או שלא ידע שהוא שבת, דאז יהיה שפיר דנקט רש"י ב' סוגי השגגות, וצל"ע.

דף לד:

רש"י בד"ה פטור, ולא סבירא לן כרבי נתן כו' אי נמי בכפות. קצת צ"ע מי הכריחו לרש"י לפרש שהיה הגניבה ע"י איסור שבת של הוצאה והרי שייך גניבה יחד עם שאר איסורי שבת ואז לכו"ע יש קלב"מ, וצל"ל שנקט על דרך המצוי. ויעוי' בשטמ"ק שהביא כמה ראשונים שבאמת אי"צ לאוקימתא דרש"י, ורק יש לציין דלהתוס' במסקנא ודאי דמיירי כשהיה הגניבה כשהחפץ בעין ולא בטביחה דזהו החידוש שעליו הצריכותא דאף שהיה החפץ בעין יש קלב"מ אם לבסוף נאבד החפץ אמנם רש"י בלא"ה פליג אתוס' כמבואר שם.

תוס' בד"ה אבל, ונראה דהכא עביד וכו' וה"ק כו' וכה"ג וכו'. לפ' התוס' א"ש לישנא ד'איסורה איסור עולם' והיינו מאי דנקט לשון איסור ולא שהמיתה היא לעולם, והיינו שהאיסור הוא חמור שמחייב מיתה לעולם ולכך יש יותר סברא שיתחייב גם קנס, אבל לדעת רש"י הו"ל לכאן' למינקט שהמיתה היא לעולם דמשום שהמיתה היא חמורה לכך יש יותר סברא שיש קלב"מ. וכן נמי לקמן בדף לו. (דמייתי התוס' מינה ראייה) נקיט נמי דחמיר איסוריה, ולו"ד אולי יש ליישב בזה את דברי התוס' בדיבור הקודם דס"ל שם כרש"י דהצריכותא היא לענין שיש קלב"מ, ורק ששינו מפרש"י דאין הסברא דאיסור עולם גורם שהמיתה יותר חמורה ולכך יהיה קלב"מ אלא דמשו"ה הוי דומיא טפי דאם יהיה אסון, וצל"ב מדוע הוצרכו לזה ולא פירשו בפשיטות טפי, עוד א"ש טפי לרש"י דאז הוי דומיא פוטרת משום קלב"מ, דלבד מה שהוא בפשיטות טפי, עוד א"ש טפי לרש"י דאז הוי דומיא דהצריכותא הב' דהתראה דהוי ודאי משום החומרא, ואולי זה הכריחם דנקטה הגמ' לשון איסור חמור ולאמיתה חמורה ולכך לא ניח"ל בפירש"י, ולכך פירשו כנ"ל דאז הוי חומרא באיסור שגורם מיתה לעולם ודומיא דאיסור דאם יהיה אסון, ואכתי קצת צ"ע למה דומה האיסור ולא המיתה (אלא שלפי"ז אכתי יש ליתן טעם מדוע נקטה הגמ' באמת טעם באיסור דדומיא לאם יהיה אסון, ומדוע לא נקיט בפשיטות דהמיתה חמורה יותר ולכך יותר פוטרת מדין קלב"מ) ולשיטת רש"י יקשה דכיון דהצריכותא היא בדין קלב"מ א"כ מדוע הוצרך רבה לומר גם את דין ד' וה' שאינם משתלמים כשאין קרן, וממילא מדוע הוצרך להא דאין קלב"מ פוטר קנס של ד' וה', וצל"ע.

י' ולפי' התוס' (במסקנתו) א"ש דאפשר לומר דאיצטריך לומר שטבחה לבסוף ולא בשעת הגזילה ולכך מיירי בדין דו"ה דטביחה ומכירה, ואגב זה נמי קאמר דאין מועיל קלב"מ לפטור קנס של ד' וה' (וקצת כה"ג - היינו אגב דאגב אשכחן בסנהדרין דף ג.) אלא שיקשה כאן (וגם שם) מדוע הקדים הבדריך אגב לעיקר, ואולי זה הדרך, וצל"ע).

דף לה.

גמ' אמר אביי אתיא רשע רשע. וצ"ע לאביי אמאי איצטריך קרא דכדי רשעתו דמיניה ילפינן לעיל (לב:) דיש קלב"מ במלקות וממון ומדוע לא יליך לה בהיקשא דמלקות למיתה, וכן הוקשה להתוס' ז"ל סוד"ה רבא, ואביי מוקי וכו'.

תוס' בד"ה וכתוב, ומיהו מדפריך וכו'. למאי דמסקי התוס' דיליף מגז"ש ולא מסמוכים א"ש טפי לישנא דרבא דאתיא מכה מכה דא"ש דכך היא הגז"ש ללמוד מכה מכה (ומשא"כ אי יליף סמוכים צ"ב קצת מ"ט נקט לישנא דקרא דמכה מכה כיון דלאו מינה יליף, ואולי נקט כן אגב רשע רשע דנקט אביי).

תוס' בד"ה ומי, א"נ לא קאי קרא דאסון אאשה וכו'. צ"ע אמאי לא משני כן אף לעיל בתוד"ה מאי, בדעת ר"ל (בס"ד), וצ"ע.

תוס' בד"ה ומי, וא"ת והא אמרינן בפ' הנשרפין סנהדרין עט: וכו'. צ"ע דמבואר שם בגמ' דהקלב"מ דתנודב"ח באין מתכוין הוא לפטור מדמי הנהרג, ואילו במהר"ם ב"ק דף ד. על תוד"ה כראי כתב שם בביאור דברי התוס' דאין שייך קלב"מ כשהמיתה והממון באים על תוצאה אחת, ואולי החילוק הוא דהכא העונש מיתה הוא על עצם הרציחה (דהיינו האיסור או על עצם חסרון החיים (וצריך לדון במקומו) אבל מ"מ אי"ז משום ההיזק של הממון) ואילו הממון הוא כמזיק בעלמא ואי"ז על אותו תוצאה, ומשא"כ מאי דאירי המהר"ם דהיינו כופר וכופרא כפרה לכו"ע (כדאמרינן בב"ק מ.). וא"כ שניהם באים על אותו תוצאה ממש של חסרון החיים (או האיסור) ולכך אין שייך שם קלב"מ.

תוס' בא"ד (בסוה"ד) ובפ' הנשרפין דדייק לר"ש כו' הוה מצי למימר כדפרישית כו'. היינו ב' תירוצי התוס' (והיינו או בדין אסון או באסון ממש בחבירו) ולא דוקא הת' הב', ופשוט.

תוס' בד"ה רבא ואם תאמר ר' יוחנן וכו'. צ"ע דהרי אי דרשינן הכא מכה מכה היינו דמוקמינן לקרא בהכאה שאין בה שוה פרוטה משום אם אינו ענין וכו', וא"כ אדרבה אי נימא דר' יוחנן ס"ל כמאן דדריש בהחובל ממכה מכה וא"כ מוקי לקרא התם בהכאה שיש בה ש"פ א"כ לכך לא דריש ר' יוחנן הכא ממכה מכה כיון דאיצטריך קרא לשיש בה ש"פ וא"א לאוקמה בדלית ש"פ משום אם אינו ענין (וכמו שכתבו התוס' ריש ע"ב בד"ה אם) וצע"ג.

תוס' בד"ה וכתוב, ומיהו מדפריך כו' והא דהדר ביה כו' ומייתי מכה נפש בהמה דסמיך ליה כו'. היינו דסמיך ליה ממש שהוא הפסוק שלפניו, ומשא"כ הפסוק דמכה בהמה יש הפסק של פסוק אחד ביניהם.

דף לה:

גמ' אי כר"מ קשיא בתו וכו'. לדעת רש"י לעיל (לד: בד"ה חייב) דרבה ס"ל כר"מ יש לפרש דהכי קאמר דאי מעמיד למתניתין כר"מ קשיא בתו, וצ"ע לשון רש"י הכא בד"ה ולרבה דאמר, וכן כע"ז ברש"י לעיל לד: ד"ה ור' מאיר.

גמ' ת"ר עריות כו' אין להן לא קנס ולא פיתוי וכו'. לכאן ה"ה בכל הנך במוציא ש"ר ולא רק בקנס ופיתוי (יעוי' רמב"ם פ"ג מהל' נערה בתולה) וצ"ע מדוע לא איירי נמי במוש"ר, ואולי הברייתא הוי אגב מתניתין דמיירי עלה, ומתניתין אגב סיפא דבתו דהוי קלב"מ דזה אין שייך במוש"ר דהחויב ממון אינו מחמת הביאה אלא מחמת הדיבור, ואין שייך קלב"מ.

תוס' בד"ה לא קנס, ואומר ר"י וכו'. וצ"ב מאי דלא נקטו התוס' את שאר החילוקים שם בין אנוסה למפותה, והחילוק הב' א"ש כיון שאינו קנס לכאן, אמנם החילוק הא' של תשלום צער צל"ע אם הוא קנס וא"כ יקשה, או שהוא ממון וא"ש ודבעי דוקא חילוק דקנס, יעוי' קוב"ש שדייק דשותה בעציצו הוי קנס.

תוס' בד"ה הממאנת ונראה לר"י דה"פ וכו'. יעוין בקוב"ש שציין לדברי הגר"ח (הל' אישות ב-ט) דמכאן ולהבא ולמפרע, והיינו דכונת התוס' דהכא כיון דהמאן אינו למפרע ממש לכך אי"צ הבעל לשלם לה קנס מדין אונס ומפתה, וצריך לביאור דהרי הכא אזלינן בתר דין האתמול כפי שהיה אתמול שהיה קידושין דרבנן, ואילו בנדר שהותר לגבי מלקות הולכים אחר דין האתמול של היום שכבר הותר הנדר היום אף למפרע, וצ"ב החילוק דהרי בשניהם הנדון הוא לענין עונש (דמלקות או דקנס) וצל"ע.

תוס' בד"ה ולא פיתוי, ויש לומר דנקט וכו'. לכאן כך צריך לומר אף להתי' הב' לקמן דקמשני רפרם דמיירי בקטנה, כיון דאמרו ביבמות (סא:) דפיתוי קטנה אונס (כמו שהביאו התוס' לעיל ט.) וא"כ לא שייך בה תשלום של פיתוי ומדוע הקשו התוס' רק לתי' הראשון דמוקי לה בנערה וצ"ע. **גמ' א"ל רב פפא לאביי וכו'.** צ"ע דנימא כעולא ס"ל, וכו'.

תוס' בד"ה מתניתין, ונראה דרב פפא וכו'. ומקשה לאביי איך יתרץ את רבה שהיה רבו – רש"י לד. – כיון דפליג אביי אעלמא, וכו'.

תוס' בד"ה אי, וכיון דלא הוי כרבנן וכו'. יש לבאר דכיון דודאי לא ס"ל לר' נחוניא כרבנן באחד מב' המחלוקות או דר"מ או דר"י אלא או כרבי יצחק או כר"מ, לכך מוקי לה כר"מ כדי שלא יקשה מממזרת והיינו דבלא"ה היינו מעמידים אותו בתרוייהו כרבנן (דמהיכי תיתי להקשות מממזרת והא

דלמא ס"ל כר"מ, ועוד דאין צורך להקשות מזה ודי בקושיא דממזרת להכריח דלא הוי כרבי נחוניא) ופשוט.

דף לו.

תוס' בד"ה החרשת, ומיהו מביא ר"י ראייה וכו'. וצ"ע ראיית התוס' דהרי התם ליכא ברי וא"כ מה הראיה לדעת רש"י דמועיל חזקה יחד עם טענת ברי, וצ"ע.

תוס' בא"ד, ולר"י נראה לפרש וכו'. צ"ע לדעת ר"י מדוע צריך לדין פתח פיך לאלם כיון שיש כאן חזקה (ואין ריעותא ממה שלא טוענת כיון שהיא חרשת) וצ"ע. **רש"י בד"ה עריות ממש, המפורש באחרי מות והן בכריתות.** (היינו עונש כרת) וצ"ע מה הכריח לרש"י לפרש העריות היינו דוקא חי"כ ולא גם חייבי מיתות ב"ד, ויעוי' בשטמ"ק שנראה שעמד בזה, ולא זכינו להבין דבריו הקדושים.

רש"י בד"ה כיון דשניות וכו'. קרינן ביה ולו תהיה לאשה. היינו קרא דכתיב באנוסה, וצ"ע מה המקור שאין לה גם פיתוי (דהקתני שאין להן לא קנס ולא פיתוי) ואולי מקרא ד"מהר ימהרנו לו לאשה" דכתיב גבי מפותה, וצל"ע.

דף לו:

תוס' בד"ה אי, קצת קשה לפי' ר"ח וכו'. מבואר בקושייתם דעדיף טפי לתרץ ב' ברייתות בב' אוקימתות מלאוקמה בב' תנאים, וצ"ע הטעם ויש לבאר דהכא דוקא הוא כך משום דאי מוקמינן להו בב' אוקימתות אתי תרוייהו אליבא דהלכתא כר"ג, וכה"ג אשכחן לעיל (לד:) בשלמא ר"י לא אמר כר"ל דקא מוקים לה כרבנן, דהלכתא כוותיהו ולכך כו'.

תוס' בא"ד ושמא לית ליה וכו'. ומ"מ במאי דמסיק בע"א דהא ר"ג והא ר"י א"ש אף מאי דנאמן לענין כתובה כיון דבטענת דמים נאמן לכו"ע אף לענין כתובה כדלעיל ט: כיון דקים ליה.

תוס' בא"ד, אע"ג דקאמר אי דקא טעין וכו'. היינו לכאור' דסברו התוס' דהוי אותו אמורא דלעיל בע"א כיון דתרוייהו מפרשי לברייתא.

תוס' בד"ה היוצאת ופשיטא דלאו בת קנס היא וכו'. עי' באהל משה בילקו"מ שהקשה דאולי מיירי שנבעלה שלא כדרכה וא"כ אכתי בת קנס היא ומדוע אין לה קנס, וקושייתו צ"ב דא"כ איך הכיר בה בעלה והוציא עליה שם רע, ואולי כך הוא הדבר שבעלה מכיר אף כשנבעלה שלא כדרכה, ותירץ דהיא גם בחזקת בעולה כדרכה כיון שזינתה ברצון, וצריך להבין לדבריו דמדוע פריך עלה פשיטא וכי אי"ז חידוש שראוי להשמיעו, וצ"ע.

תוס' בא"ד, אבל אין לפרש וכו'. לכאור' לפי' זה דקאי הפטור על הבועל אותה תחת בעלה כשהיא ארוסה ופטור מדין קלב"מ, א"כ צריך לפרש ד'בת סקילה היא' קאי אבועלה והיינו שהיא בת סקילה לחייב את בועלה דהא הפטור הוא משום המיתה דידיה, וצל"ע.

דף לז.

גמ' ולר"מ דאמר כו' וחדא במיתה ומלקות. צ"ע לרבה דס"ל לעיל בדף לד: אליבא דר"מ דאין פטור קלב"מ בקנס, משום שהקנס חדוש הוא (רש"י שם), א"כ מדוע לא יליף מהכא מקרא דעדים זוממים דמיירי לר"מ במיתה ומלקות ופעמים שייך שיהיה המלקות קנס כשבאו לחייב את פלוני גם מיתה וגם מלקות (שלא בזמן אחד דליכא קלב"מ) וא"כ חיוב שתיהם עליהם מדין "כאשר זמם" שהוא קנס לר"מ (ויעוי' בתוס' לעיל לב. ד"ה דאין דכתב כע"ז לרבנן וצ"ע, ואולי בכה"ג נחשב כב' זממות ואין שייך דין קלב"מ, וצל"ע אם שייך חיוב מלקות של קנס).

גמ' וצריכא וכו'. לכאור' לדעת עולא (לעיל דף לב) דבמלקות וממון משלם ואינו לוקה ולהצד שם בגמ' דממונא לקולא א"כ אי"צ כאן להאי צריכותא דבלא"ה אין ללמוד דין קלב"מ דהכא שנענש בעונש הקל, מדין קלב"מ דמיתה ומלקות שנענש בעונש החמור, ולדברי התוס' (לב: ד"ה אלא) א"ש כיון דאיצטריך בשאר מקומות שמודה עולא שלוקה ואינו משלם (ובדעת ר' יוחנן דלוקה (אם שייך בו) להצד דממונא לחומרא נמי צ"ע) ואולי אין קושיא דבהא גלי קרא דמקבל העונש הקל אבל אכתי שייך למילף לעיקר הדין דאין ב' עונשים ממיתה ומלקות, ונראה נכון.

דף לז:

גמ' ולא תקחו כופר לנפש רוצח למה לי וכו'. מכאן לכאור' יקשה לדעת ר"י שהובא בתוס' ב"ק דף ד. (ד"ה כראי) (עפ"י ביאור המהר"ם שם) דאין שייך קלב"מ במיתה ודמי הנהרג אלא רק במיתה וממון אחר, וא"כ מאי מקשה הכא שיהיה קלב"מ על דמי הנהרג, ויעוין תוס' ב"ק כו. ד"ה עליו דמוקים לה בממון אחר ויעוי"ש ובשיטמ"ק הכא ואכ"מ.

תוס' בד"ה לא, ואומר ר"י וכו'. והטעם שאין שייך פירכא זו בילפותא דתנא דבי חזקיה שנפטר מממון אף בשוגג י"ל משום שהתם לא ילפינן דין מחיוב מיתה לחיוב גלות דהא הפטור בח"מ שוגגין אינו משום הגלות אלא משום המעשה שבעלמא מחייב מיתה (וראיה לזה שיש פטור אף בדרך עליה שאין שם דין גלות) ומשא"כ הכא וק"ל.

תוס' בד"ה ברור, ומהאי טעמא וכו'. וצ"ע היכי הוי ילפינן כלל שהמיתה היא בסייף בלא ההיקש לעגלה ערופה מואתה תבער וכו', ואולי הלכתא גמירי לה כדאמרינן בסנהדרין נג. אמנם זה נראה דחוק בסוגיא שם נב: וצל"ע שם.

הארות

כתובות

והערות

דף לח.

תוס' בד"ה אבל, ולרשב"א נראה וכו' והא דאמר בריש הנחנקין וכו'. משמע בלשון התוס' הכא ולעיל (לה. ד"ה ומי) דהתנא דהתם דלא דריש לתנדב"ח היינו דוקא ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה, וצ"ע להמבואר שם בתוס' דאף רבי חגא מדרומא וכן אולי גם רבי ורבנן פליגי אתנדב"ח, וא"כ אולי הכוונה שם בגמ' להנך תנאים ולא דוקא לר' ישמעאל, וצ"ע.

דף לח:

תוס' בד"ה יש, אור"י דלענין זה כו' דכתיב תחת אשר ענה וכו'. קצת צ"ע מדוע מייתי הכא דרשא דאביי לעיל לג. ולא דרשא, וכו'.

תוס' בד"ה יש, אור"י דלענין זה וכו'. ב' ביאורים תוס' ותוס' הרא"ש, (כן משמע ביותר בתוד"ה בושת לקמן לט:), וכו'.

תוס' בא"ד, אבל הקשה ריב"ם כו' דאי בעמד בדין לא מחייב קנס דשלו הוא טובח ומוכר וכו'. שלו – צ"ב.

תוס' שם סיפא – קצוה"ח לד-ג, וכו'.

תוס' בא"ד, ור"י הלבן תירץ וכו'. קו' לשי' מתניתין מא:, צ"ל כהפנ"י בריש תוס' שלא הוכיח מהתם, ומה שלבסוף הוכיח יש לבאר, וכו'.

תוס' בא"ד ומסיק דאיצטריך וכו' לגבי דידה ודידיה וכו'. צ"ב דידה דהא הוי לה ממון לרש"י שם, וכו'.

רש"י בד"ה יש בגר בקבר, אם מתה בנערותה וכו'. יש לבאר דנקט רש"י דוקא דמתה בנערותה ולא בקטנותה כדי שיהיה אף אליבא דר"מ (ביאור: נערותה – או לר"מ, או דפשיטא אין נערות בקבר, וצ"ב החילוק, וכו').

דף לט.

גמ' וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו וכו'. ויש לדון לחכמים דמשמשת מדין "שומר פתאים ה'" אי השמירה יהיה שלא תתעבר כיון שאם תתעבר ודאי תמות או שהשמירה יהיה שאף אם תתעבר לא תמות ופליגי רבנן אר"מ דאמר דאם תתעבר ודאי תמות, ולביאור הא' קושיית הגמ' היא אליבא דכו"ע דאין שייך שיולד בן לכו"ע, ולביאור הב' הקושיא היא רק אליבא דר"מ, ויעוי' בשטמ"ק דמשמע כביאור הא', וצ"ל"ע.

דף לט:

תוס' בד"ה טעמא, קשה לרשב"א וכו' ופריך אמאי תזבין כתובתה וכו'. עי' מהרש"א שהוסיף לגרוס לבעלה, ונראה דהכרחו הוא (שצ"ע למה לא תמכור לאחרים באמת וכו').

תוס' בא"ד ואור"י דה"נ כיון דשייך וכו'. ואע"ג דעבוד לא פלוג באלמנות ולכך נקיט באלמנה דהטעם משום דיצא כסף קנסה בכתובתה, מ"מ בגרושה כתב הטעם דאין לה עליו כלום, כיון שבגרושה אין שייך לומר לא פלוג משאר גרושות כיון שאין שייך כלל הטעם של שלא תהא קלה וכו' בגרושה דהכא ולכך אין לדמותה לשאר גרושות, ומשא"כ אלמנה דהכא דאף בה שייך, וכו'.

תוס' בא"ד, (בסה"ד) ולא חשו במה דאין לה כתובה. אולי נתכוונו לרמוז בזה דרך לדבריהם דהטעם שמעיקר הדין שייך באלמנה דהכא כתובה משום לא פלוג אז א"ש דאמרינן שיצא כסף קנסה בכתובתה והיינו דמשו"ה אין כאן חשש דלא פלוג, אבל אם היה הטעם כאן משום חינא א"כ היה קשה מדוע אמרינן דיצא כסף קנסה בכתובתה והרי סו"ס איכא למיחש לחינא, וצל"ע.

רש"י בד"ה אע"פ שאמרו וכו', ולא אמרינן וכו'. דברי רש"י צריכים לעיון דהרי בגרושה דהכא לכאור' אין כלל את סיבת תקנת כתובה וכדמפרש בסמוך, וכו'.

גמ' במאי קמיפלגי רבנן סברי טעמא מאי וכו'. לכאור' צ"ע מאי מהני הטעם דקאמר לרבנן לענין אלמנה והרי שם אין הטעם משום שלא תהא קלה וכו', וביותר קשה לרבי יוסי ברבי יהודה מדוע אליבא דאמת קאמר דבאלמנה יש לה כתובה מנה והרי שם אין הטעם משום שלא תהא וכו', ואולי יש ליישב לפי מה שנתבאר לעיל בסמוך בתוס' סוד"ה טעמא דאם בגרושה שייך הטעם של שלא, וכו'.

פרק נערה שנתפתה

דף מא:

תוס' בד"ה נערה, לא הספיקה כו', ושמא מקראי דלעיל וכו'. יש לדון דלאחר ההיקש שבזושת ופגם הולכים למי שמקבל גם את הקנס, דא"כ למי חל חיוב הבזושת ופגם בשעת המעשה [דזה חל מיד דאף לאחר ההיקש זה חשוב ממון ולא קנס כמבואר בתוס' לעיל (לח: ד"ה יש)], והרי אין ידוע עכשיו אם תעמוד בדין קודם שתבגור וילך הקנס לאב או לאחר שתבגור ויהיה הקנס שלה, ואולי אי יש ברירה א"ש, ואי אין ברירה צל"ע.

דף מב.

רש"י בד"ה מת האב הרי הוא של אחים, דהא אי מודה מיפטר. משמע לכאור' דהוא ראי' מסברא מעיקר הדין דמודה בקנס פטור דמזה מוכח שעוד לא נעשה ממון (דאם היה כבר ממון לא היה נפטר ע"י הודאה), ויעוי' בתוס' לעיל (לג: בד"ה לאו, במ"ש אבל קנס לא מיחייב וכו') דלכאור' משמעות דבריו דיליף כן מעיקר הקרא ד"אשר ירשיעון אלהים" דמבואר שההרשעה - החיוב הוא רק ע"י ב"ד ולא מקודם.

גמ' בעא מיניה אביי מרבה וכו'. צ"ע מדוע לא איבעיא ליה אף אליבא דרבנן דפליגי אר"ש וס"ל דאף לגבי ירושה אזלינן בתר העמדה בדין, דאף לשיטתם יש להסתפק אי משעמד בדין יש חיוב קרבן שבועה, או לא כיון דעכ"פ עיקרו קנס הוא, וצל"ע.

רש"י בד"ה כיון דעמד בדין, כבר ואי הוה מודי וכו'. וצ"ע דליפרוך השתא ממתניתין דידן דקתני דר"ש אומר דעכ"פ לגבי ירושה אי"ז חשוב ממון ע"י העמדה בדין, ולכאור' ה"ה אף לגבי מודה בקנס דלכאור' עדיין ייפטר אף אם כבר עמד בדין.

דף מו:

רש"י בד"ה בקידושיה בכסף וכו'. דברי רש"י במשמעות 'זכאי' צ"ב, וצל"ע ברש"י ותוס' בקידושין ג: (ויעוין בהערות הגר"ש כאן דבר נפלא בזה וא"ש ברש"י הכא, ואכתי צל"ע שם).

מתניתין יתר עליו הבעל וכו'. צ"ב מדוע לא נקט שיתר הבעל שהוא בעלים אף בבגרות ומשא"כ האב, ואולי לא מיירי במשך זמן הבעלות אלא רק בשיעור חוזק הבעלות.

רש"י בד"ה יתר עליו הבעל שהוא זוכה וכו'. נראה דכוונתו חוץ מקבלת קידושין וגט שאין שייך בבעל (ואולי קצת דוחק לשון רש"י דלא נחית להא).

גמ' ממונא מאיסורא לא ילפינן כו'. צ"ב הטעם, ואולי בעלמא י"ל בפשטות דהם ב' דברים חלוקים שאין לדמותם, (כך לפו"ר וצריך לעיון) אמנם הכא מדוע יש חילוק בין בעלות האב על בתו נערה לענין איסורא דנדרים, לבעלותו עליה לענין ממונא ומה סברא יש לחלוק בכח בעלותו בין איסורא לממונא (ואולי מה שהוא בעלים עליה הוא משום שאין לה דעת (ולכך יוצאה בבגרות) וא"כ יש לחלק בדעתה דלענין איסורא צריך יותר דעת או להיפך וצ"ע, א.כ.).

תוס' בד"ה ואימא ה"מ קטנה אע"ג דיכול האדון ליעדה בכסף קנייתה וכו'. צ"ע ובירור במפרשים (ובקידושין) מה יהיה למ"ד מעות הראשונות לאו לקידושין נתנו.

תוס' בד"ה זכאי, ומעשה ידיה משום דקא מיתזנא וכו'. צע"ג דאמרינן במתניתין לקמן (ט.) דאין האב חייב במזונות בתו ויעוי' בפנ"י.

מתניתין ואינו אוכל פירות בחייה. צ"ב מ"ש ממציאתה דלאביה משום איבה, וצ"ע מה יהיה הדין בסתם מתנה אם יהיה לאביה.

תוס' בד"ה ממונא, וא"ת כו' וממילא שמעינן וכו'. ולביאור רש"י בקידושין (ג:) דהטעם בסברת הגמ' דהשתא אביה מקבל וכו' היינו משום ש"אפשר שעל חנם זיכהו הכתוב בקבלת קידושיה" (בתמיה), א"כ אולי ליתא לקושיית התוס' דהרי הכא לא בעי למילף לה מקרא אלא מבמה מצינו וא"כ אין הכרח שזכהו הכתוב ודלא כהגמ' דס"ד למילפה מקרא ד"את בתי נתתי" וא"כ אין שייך כאן כלל האי סברא (והתוס' ס"ל לכאו' כהריטב"א בקידושין שם שפי' דהוי סברא בבעלות האב שאם יכול לקדש ה"ה שהכסף שלו וא"כ זה שייך גם הכא), ובתוס' סוד"ה יציאה דמשמע בפשטות דנקיט להאי סברא בהיפוך דהשתא אביה שקיל כסף ואינו מקדשה, אי הוי ס"ל כרש"י א"ש מאי דלא נקט את סברת הגמ' כמות שהיא דהשתא הבת מקבלת קידושיה ואין הכסף שלה משום דאין שייך דברי רש"י דאפשר שעל חנם וכו' משום דאי"ז זכות שזכתה לה התורה אלא דכך עיקר הדין שמקבלת קידושיה" אמנם אי תוס' חלקו על רש"י וכמו שנתבאר א"כ צ"ע מדוע לא נקטו הסברא כמו שהיא בגמרא, וצל"ע.

תוד"ה ואימא, וא"ת וכו'. יעוי' פנ"י בקידושין דאין הק"ו מועיל שיהיה כח ביד האב להחיל הקידושין אלא רק שיהיה הכסף שלו וצ"ע שם.

^ח אמנם יתכן שלרש"י אין שייך כלל סברת התוס' כיון שאי"ז על חנם מה שנוטל את הכסף דהרי מרויח.

תוס' בד"ה זכאי, וי"ל וכו'. מבואר דחשיב שהמעש"י שלו משום שמפסיד את מזונותיה, ולכאן' א"ש טפי לביאור הרשב"א בקידושין דף ד. על דברי הגמ' דקא מתזנה מיניה, דאילו לדעת רש"י אינו מפסיד באמת משום המעש"י ורק שכן דעתו וצל"ע.

תוד"ה לענין, הכי נמי הו"מ למימר וכו'. מבואר חדוש בדברי התוס' (במאי דחשיב לענין תרומה יציאה מרשות האב) דמה שבת כהן אוכלת תרומה היינו משום שנחשבת "ברשות" אביה, ולא רק משום שיש לה קשר לאביה הכהן ומשום כך היא מצד עצמה כהנת ויש לה זכות לאכול תרומה (ואפשר דהגדר הוא שאביה 'מאכילה' בתרומה ולא שיש לה מצד עצמה זכות לאכול) (וצ"ע ובירור אם שייך לדמות להכא מאי דרב כהנא אשקיל סודרא בפדיון הבן בשביל אשתו הכהנת, דמבואר שם שהיה לו ממש כח ליטול (ומצד עצמו דהא הועיל שם לדידי שויא לי) ונראה דוחק שהיה 'ברשות' אשתו לענין זה וע"כ לכאן' שעצם הקשר נתן לו כח ליטול פדיון הבן ונכתב לפו"ר ויתכן שיש לחלק טובא וצל"ע).

דף מז.

גמ' במציאתה משום איבה. צ"ע אמאי איצטריך לטעמא דאיבה מאחר דבבן איצטריך לטעמא דמריצה וזה מועיל אף לבת דהכא, (עי' ב"מ יב. וברש"י שם שתירץ שם וצ"ע הכא) וי"ל דאיצטריך איבה לנערה שאינה מריצה כמ"ש התוס' לשיטת רש"י דנערה אינה מריצה ואפ"ל כן אף להתוס').

גמ' א"נ דמסר לה בשבתות ויו"ט כו'. צ"ע דהוי יחוד שאינו ראוי לביאה [למ"ד דאסור לבעול בתחילה בשבת] שאינו חל לדעת הרמב"ם והר"ן ועו"ר, ואולי צ"ל דכיון דהוי רק איסור גברא ולא חפצא לא איכפ"ל בזה, ויעוין בחופת חתנים (סעיף ד' כמדו') וקה"י (סימנים ח"א סי' יח).

גמ' מסתברא כו' אלא הא כו' למימסרה לחופה וכו'. וצ"ב אמאי נקט חופה שהיא בנישואין ולא ביאה שהיא מקודם בקידושין, ועפ"י המבואר בתוד"ה דזכי, יש ליישב לדעת רש"י דנקט חופה דודאי מיירי בנערה.

גמ' ת"ר כתב לה פירות וכו'. וכתב רש"י מטלטלין, וצ"ב אמאי לא מיירי נמי בקרקעות דנכסי מילוג וצאן ברזל, ואולי יש לבאר דבקרקעות כיון שהם נקנים בשטר א"כ מיד ע"י הכתובה הם ברשות הבעל ומבואר בתוד"ה כתב דכשהבעל מוחזק לכו"ע הוא יורשה, ולכך מיירי דוקא במטלטלין כשהם ברשות האב דבזה חלקו רבנן דאין זוכה הבעל וצ"ע.

הארות

כתובות

והערות

תוס' בד"ה כתב, ונראה לר"ת כו' דאנן סהדי כו' כמו הבעל כו'. צ"ב מדוע הוצרכו התוס' להוסיף כמו הבעל והרי אין הדבר תלוי אלא אם הבעל מוחזק, ואם הוא באמת מוחזק תמיד ירשנה אף אם תמות בחייו ולא תהנה כמוהו.

דף מז:

תוס' בא"ד (בע"ב) והורה ר"ת כו' והיה אבי הכלה מוחזק וכו'. ומבואר בתוס' (ובסמוך מפורש להדיא) דאם הבעל מוחזק (לאחר הנישואין) אף לרבנן הוא יורשה, ויש לבאר דכיון שהגיע לרשות הבעל והרי היא כבר נשואה לו לכך סמכה דעתיה דאב להקנות לבעל כיון שזה כבר בידה להנות מן הנדוניא ואי"צ דוקא הנאה בפועל ממש (ש.ז.א), ועוד יש לבאר דיש חילוק בדעת בנ"א בין להוציא מרשות עצמו ולתת לאחר לבין להשאיר ברשות האחר לאחר שהוא כבר מוחזק, ולכך אף דבעלמא רוצה האב שתהנה בתו ואינו מקנה עד שתהנה ה"מ להוציא מרשותו, אבל משעה שכבר יצא מרשותו והוחזק הבעל שוב אינו מקפיד ומקנה לו מיד.

תוס' בד"ה שלא, אומר רבינו יצחק כו' שברור לנו שהוא לא יעכב וכו'. וצ"ע מדוע פשוט שלא יעכב הבעל שיתבטלו הקידושין לאחר מותו, והרי בזה לכאן מתברר למפרע שהיו בעלותיו בעלות זנות, וא"כ אכתי תיקשי מיבמה.

רש"י בד"ה ואיפוך אנא, מזונות וכו'. ומשמע ברש"י דהקושיא היא רק על מעשה ידיה ופירות ולא על כתובתה, וכן משמע מתירוצ הגמ', ואולי יש לבאר דמה שכתובתה תחת קבורתה זה פשוט מסברא דשניהם מגיעים בזמן אחד דהיינו במיתת האשה ולכך יש סברא לתקן זה תחת זה ומשא"כ פירות ומעש"י שאין להם זמן קבוע.

תוס' בד"ה זימנין א"נ שאני פירות וכו'. נראה טעם דברי התוס' דאין האשה קנויה בגופה לבעלה כקנין העבד לאדונו אלא רק לענין אישות, ולכך אין שייך לומר שיזכה בגוף ידיה (ויעוין בסוגיא ריש קידושין).

דף מח.

גמ' רבי אליעזר בן יעקב וכו'. צ"ב לדעת ראב"י מהו לשון שארה, ואולי הוא לשון בשר, וצל"ע.

תוס' בד"ה דאורחיה, ואומר ר"ת וכו'. צל"ע אי לר"ת אף כל אשה בישראל חייב לה בעלה רק שתי חלילים ומקוננת לר"י או פחות לת"ק כשיעור עניים שבישראל, או דהתוס' מיירי דוקא בעניים ושאר כל אשה הוא לפי כבודה.

הארות

כתובות

והערות

תוס' בד"ה ולא, לקמן בפ' בתרא וכו'. ומבואר בתוס' (וביתר ביאור בתוס' הרא"ש) דבקושייתם ס"ל להתוס' דהשרה היינו מה שפרנסם קודם שהלך, ובתירוצם חדשו דהיינו מה שהעמיד שליש שיפרנסם לאחר שילך למדה"י, וצ"ב בקושית התוס' מדוע היה צריך הבעל שליש כדי לפרנסם קודם שהלך ומדוע לא פרנסם בעצמו וצל"ע.

תוס' בד"ה הכי גרסינן מאי כו', דאזההיא דמי שהלך איפליגו וכו'. הנה להתוס' ולהל"ק ברש"י מאי דאיפליגו בביאור 'דבר אחר' קאי אמתניתא דמי שהלך למדה"י דהדין הוא דאין זנים בניו ובנותיו דמשום שלא צוה קודם לכתו לפרנסם גלה דעתו שאינו רוצה לזונן, וא"כ צ"ב למ"ד צדקה, אבל תכשיט יהבינן לה כו', דא"כ מדוע לא צוה על זה קודם לכתו (וצ"ל דמשום דניחא ליה וכו' מוכרחים לתלות שטעה ושכח לצוות על זה, ומשא"כ בבניו דאין תולים שטעה).

דף מח:

רש"י בד"ה ולא נישאו, כגון שעכב החתן או אונס שלו. יעוין ברש"ש שהקשה איך נקט רש"י דלא כהל"ק (לעיל ב.) דבאונס פטור ממזונות אפילו באונס ידידה, דכן פסקו כל הפוסקים עכ"ד, ובאמת אף אי נימא דרש"י כהל"ב היינו דוקא להצד שם דחייב במזונותיה באונס ידידה וכהא"ל שם, וא"כ יש להקשות מדוע לא איירי רש"י אף באונס ידידה כגון שחלתה דהתם נמי הסתפקו בזה ואמרינן דא"ל דחייב אף בחלתה היא, וצ"ב.

גמ' מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה וכו'. לכאז' מבואר חדוש בדברי הגמ' דכשתקנו חכמים שארוסה (בת ישראל לכהן) לא אוכלת בתרומה היינו שאמרו שלענין תרומה היא עדיין ברשות אביה, ולא שאסרו בלא גדר ורק מטעמא דסמפון או שמא תשקה (כדלקמן נז:), דאל"כ איך משמע מתניתין דקתני לעולם היא ברשות האב וכו' לאפוקי ממשנה ראשונה, וע"כ דהיינו שהיא ברשות האב לענין שאסורה לאכול בתרומה, (ויש לדחות ולדחוק דמשמע מעצם הדין שלמעשה היא אסורה בתרומה כברשות האב ולא כברשות הבעל, ונראה דוחק), ויתכן דכך הוא דרך חז"ל שאין אוסרים או מחילים דין בלא גדר של דאו', וכן משמע קצת ברש"י בגיטין דף לג. בד"ה אדעתא דרבנן מקדש שכתב וז"ל והרי הם אמרו שיפקיעו כל קידושין שב ישראל על ידי גט כזה, עכ"ל, דמשמע שלא הפקיעו בסתם, אלא אמרו שיחול הגט והוא יפקיע, וצל"ע בסוגיא שם.

תוס' בד"ה רב אסי, ונראה לר"י דטעמא דרב אסי וכו'. ויש לפרש דברי התוס' בב' אופנים, דהנה אמרו שם בגמ' (נח:) אליבא דרב שמואל בר יהודה דס"ל דטעמא משום סימפון דמשנה אחרונה ס"ל דבדיקת חוץ לא שמה בדיקה, ואילו בדעת עולא דטעמא משום שמא תשקה לא נתבאר הטעם במ"א, ושייך לומר דהטעם משום דלא תלינן כלל שהיה בדיקה, וא"כ יש לבאר דברי התוס' באופן א' דתוס' קאי אף לרב שמואל בר יהודה דלמ"א בדיקת חוץ לא שמה בדיקה ואפ"ה מועיל

הארות

כתובות

והערות

הכא בדיקה כיון שסומך על שלוחיו יותר (וצ"ב, אמנם אולי יש משמעות לזה בדברי הראשונים וצל"ע), והאופן הב' דתוס' קאי רק לעולא (דוחק א') וס"ל דלעולא הטעם במ"א אינו כלרב שמואל בר יהודה (דוחק ב') אלא דהטעם משום שלא תלינן דמסתמא בדק לה בהגעת זמן ולכך בשעת מסירה דכן תלינן בדבדק לה אז אוכלת בתרומה, (וכן משמע קצת בתוס' דלא נקט אלא דמסתמא בדקי לה ולא שבדיקה זו מועילה) וצל"ע.

גמ' ואימא פרט שנכנסה לחופה ולא נבעלה כו'. יש לבאר בס"ד דאיתי קרא למעט (מדין סקילה) נמסרה לחופה ולא נבעלה, דודאי ידעינן השתא לקרא דמאורסה ולא נשואה, ורק דבלא מיעוט דבית אביה הו"א דאין נקראת נשואה עד שתבעל, והטעם צ"ב דהרי כבר חלו נשואין, ואולי כיון שהבעילה היא מטרת הנישואין לכך לא קרינן לה נשואה עד שתבעל, ונראה דוחק.

דף מט.

גמ' אמר רנב"י כו' אעפ"י שלא נבעלה וכו'. וצל"ע דלרנב"י דמיירי מתניתין במסירה לחופה א"כ מדוע נקט אעפ"י שלא נבעלה שהוא אח"כ, ומדוע לא תני אע"פ שלא נכנסה לחופה שהוא מיד לאחר המסירה.

רש"י בד"ה איבע"א, כלומר וכו'. מבואר ברש"י דכשנקט בתו דאינו חייב במזונותיה ה"ה בנו, (ולא פרכינן דבנו שאני דעסיק בתורה) ואילו אי הוי כתיב בנו הו"א דדוקא בבנו יש מצוה משום דעסיק בתורה ומשא"כ בתו. וצ"ב אמאי לא פרכינן גם כשלומדים בנו מבנו לענין החיוב (שאין חיוב) כמו שפורכים בלימוד של בתו מבנו לענין המצוה, ואולי הסברא דעסיק בתורה מועיל רק לענין מצוה ולא לענין חיוב וצל"ע, (ובזה יהיה מיושב גם אמאי נקט במתניתין לר"מ בתו לחדש בדיוק שיש מצוה ולא נקט בן שיש חידוש בו בעיקר הדין שאין חיוב מזונות אפילו בבן, ובזה א"ש דלגבי חיוב אין כלל חידוש בבן יותר מבת דכל הסברא היא רק לענין מצוה) ובתוס' (ד"ה ק"ו) שכתב שאין הסברא שייכת בירושה דאו', קצת משמע דבחיוכים דרבנן כן שייך ודלא כהנ"ל, וצל"ע.

מתניתין זה מדרש דרש וכו'. יעוי' משמעות דברי רש"י לקמן נ: בד"ה מר דגברא רבה הוא וכו', דראב"ע יליף להאי דינא ממדרש זה ולא דנקטיה לסימנא בעלמא.

גמ' חובה הוא דליכא הא מצוה איכא כו'. יעוי' רשב"ם בב"ב דף קמא. (בד"ה מצוה לזון וכו') שכתב דהמצוה היא משום ומבשרך לא תתעלם (והיינו דברי קבלה), וצל"ע מה היה הס"ד דגמ' השתא דיש לאב חובה לזון את בנו, דמהיכי תיתי לחייבו בחובה זו, (ואולי מתקנתא דרבנן), וצל"ע.

תוס' בד"ה קל וחומר (בסה"ד) ומפרנסין ליה כדי שיעסוק בתורה. משמע דטעמא דר"מ דבנים עסקי בתורה היינו כדי שיוכלו לעסוק בתורה, ויעוי' רשב"ם בב"ב שם שנראה שהיה גירסתו בגמ' דטעמא דעסקי בתורה הוא משום זילותא, (והיינו לכאור' דאי"ז כבוד התורה שעוסקיה יחזרו על הפתחים), וצל"ע.

גמ' איבעית אימא ר' מאיר וכו'. והאי דקתני בתו וכו'. צ"ע מדוע נקט בתו להשמיענו חדוש בדיוק דאף בביתו יש מצוה, ומדוע לא נקט בנו דיש בו חידוש בעצם הדין דאף בבנו אין חיוב לזון, וצ"ע.

רש"י בד"ה מה הבנים וכו', דהא אינון ירתון תנן כו'. וצ"ע למ"ד (לקמן נה. ובב"ב) דיסבון תנן, דלכאור' מתניתין דהכא פליג עליה, וצ"ע.

דף מט:

גמ' ואיבע"א ר' יהודה וכו'. צ"ע איך מדייקים דיוק מדיוק, והיינו דכיון דבנו לא קתני להדיא דאין בו חיוב מזונות א"כ מהיכ"ת לדייק דמצוה איכא ביה וצ"ע.

תוס' בד"ה אכפיה, א"נ קצבו ביניהן וכו'. וצ"ע דלפי"ז מאי מייתי מזה ראיה לאב שחייב במזונות בניו והרי התם אין כלל קצבה של שאר בני העיר, ויעוין במהר"ם שיף שהקשה כן.

גמ' מתקיף לה רב זירא וכו'. וצ"ע מה קושיית הגמ' דאף אי נימא דהוי כ"ש שאם תקנו מזונות לאלמנה ודאי שתקנו לו ולאשתו, מ"מ הא ודאי שהיו צריכים רבנן דאושא לתקן כן אף בו ובאשתו דבלא תקנה מפורשת על זה איך נוכל ללמוד מק"ו ולעשות תקנה מעצמנו, ומאי פריך דגדולה מזו אמרו, ואולי י"ל דהקושיא היא על רבי אילעא, דודאי רבנן דבי אושא הוצרכו לתקן כן להדיא וכנ"ל, ורק דקשה מדוע איצטריך רב אילעא לאשמועין שכך תקנו והרי אנו היינו יודעים מסברא שכך תקנו, וצ"ע.

תוס' בד"ה הוא, ומיהו מהכא יש לדחות וכו'. וצ"ב הסברא דבבנו גובים אפילו ממטלטלין ומאי שנא ממטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי בכה"ג דאלמנה, (ואולי הטעם משום דנכלל בתקנת אושא לגבות אף ממטלטלין ודוקא מבנו ולא מאחר שרק אז שייך טעם תקנת אושא, (דמסתמא הטעם משום שודאי לא נתן לא אלא ע"מ שיזונו אותו, וזה שייך לומר בבנו ודוחק לומר כן באחר, הגראד"ס).

גמ' ואיבעית אימא ר' יהודה וכו', הא מצוה בבנו איכא וכו'. צ"ע מנליה לדייק דיש מצוה בבן וממילא ק"ו לבת, והרי כיון שלא נכתב מפורש אלא בת נימא דדוקא בה יש מצוה ולא בבן, ויעוי'

הארות

כתובות

והערות

מה שנתבאר במהדו"ק דכיון שיש סיבה מסוימת למה שנכתב בת ולא בן א"כ י"ל בשאר הלימודים שהם גם בבן יעוי"ש.

גמ' ואיבעית אימא ר' יוחנן בן ברוקא כו', והוא הדין לבנו וכו'. צ"ע מדוע אמרינן דה"ה לבנו, ונימא דדוקא בבתו הדין כן וכמו בס"ד ומה נשתנה מהס"ד למסקנא, וצל"ע.

גמ' אבל אמיד כפינן ליה וכו'. לכאו' הוא משום צדקה בעלמא וכדמייתי עלה מרבא, וצ"ע דא"כ יכפו כל אדם ומדוע דוקא את האב, וצל"ע.

גמ' אמר רבי אילעא וכו' באושא התקינו הכותב וכו'. לכאו' יש לדקדק מהלשון דהוא דוקא בכותב כל נכסיו (ודומיא דמתנת שכ"מ שאם שייר מקצת אף אם עמד אינו חוזר אמנם שם הוא טעמא אחרינא), אבל אם שייר מקצת לא תקנו, (והיינו משום דזהו הגדר לחלק בין מתנה בעלמא לכה"ג), וצל"ע.

גמ' מתקיף לה רבי זירא וכו'. וכבר הובא להקשות במהדו"ק מאי פירכא והא ודאי שצריך לתקנת חז"ל להפקיע ממון, (יעוי' רש"י בד"ה הוא ואשתו וכו' שהוא תקנ"ח), וכן ודאי שצריך לאשמועינן שתקנו כן, וצ"ע.

פרק אף על פי

דף נד:

מתניתין, רבי יהודה אומר וכו'. לכא' מועיל מטעם מחילה וא"כ לכא' אין צריך דוקא בלשון זו אלא אף בלשון מחילה.

תוס' בד"ה אע"פ, אם, תימה דעכשיו נהגו וכו'. צ"ב קושייתו מדוע חשיב דשלב"ע והרי מחיל עכשיו חוב על גופו שקיים עכשיו וממילא כשיקנה נכסים אח"כ ישתעבדו, ויעוי' שיעורי מורה"י (ביאור ג' שם) ולבסוף צ"ב מה נשתנה בת' התוס'.

תוס' בא"ד, והשיב לו וכו' דקנין דברים לא הוי וכו'. וצ"ע החילוק בין התחייבות לתשלום כתובה או נזק של פקדון, להתחייבות לחלוק חצר שחשיב דבר שלא בא לעולם, וצ"ע.

תוס' בא"ד, ומטעם זה אור"ת וכו'. צ"ע אם יוכל המקבל לתבוע את הד"א מדין הודאת בע"ד שהרי הודה שיש לו והקנה לו וצ"ע.

רש"י בד"ה רצה לכתוב וכו', שתקנו חכמים כו'. צ"ב מדוע הוצרך לכתוב כאן דהכתובה היא דרבנן ודלא כמ"ד דדא', ואולי השיעור דמנה ומאתים לכו"ע מדרבנן, וצ"ל"ע, (ואולי למ"ד דא' פשיטא דאין תנאי כתובה ככתובה, וצ"ל"ע).

תוס' בד"ה אע"פ אם וכו'. ומטעם זה אור"ת וכו'. צ"ע איך הותר לו לכתוב שקר שהקנה ד"א של קרקע, ומשמע בתוס' שכן תיקן ר"ת שינהגו כולם וצ"ע, וכן עצם הדבר שמועיל הודאת בע"ד בשקר צ"ע"ג ולכא' הוא דאל כהמהריב"ל והקצוה"ח (סי' לד סק"ד).

דף נה.

תוס' בד"ה ולשבת, והא דאמר בהמקבל וכו'. לכא' צ"ל דמאי דנקטו התוס' שבח היינו יציאות שאת זה מקבלים היתומים כיון שידם על התחתונה, והיינו שאין בע"ח גובה שבח בחינם משום שיסרב לשלם את היציאות, (אי לאו דנימא דמיירי ביציאה יתירה על השבח, וצ"ל"ע).

תוס' בד"ה ולשבועה, פ"ה כו' ולא אתי שפיר וכו'. לכא' קושית התוס' היא רק מגונא דשלא בפניו דבהא מיירי התם ולא בשאר גוני במתניתין שם, וא"כ יקשה לכא' מדוע הוצרך ר"י לחלוק רק משום הגונא של שלא בפניו, ואולי הביאור כמבואר ברא"ש שבשאר גוני נמי איכא שבועה ממ"נ דאין נפרעים מנכסי יתומים אלא בשבועה, וכן עד אחד תמיד מחייב שבועה, (ובנסכים משועבדים אה"נ דאין שבועה ואין קושיא), אמנם דוחק שתוס' לא הזכירו מזה וצ"ל"ע.

תוס' בד"ה כתובו, ור"ת מפרש כו' וזיילי נמי נכסיה כו' או נתן. וצ"ב מ"ט יתזיילו נכסיו אם יצא קול שנתן מתנה.

רש"י בד"ה בתר אומדנא אלא לחיבת ביאה. צ"ע דלקמן בדף נו. פשטות הגמ' שנפשט שחיבת חופה קונה ולא חיבת ביאה וא"כ מדוע נקט רש"י חיבת ביאה.

רש"י בד"ה ולשבועה, ואע"ג דפוגמת וכו'. והיינו דבכל הדברים חוץ מפוגמת צריך לחדש רק את עצם השבועה בתוספת, והיינו כגון שאם נפרעת שלא בפניו שבשאר חובות אי"צ שבועה (יעוי' רא"ש שתי' קו' התוס' יעוי"ש), מ"מ בתוספת נשבעת דהוי ככתובה, אבל בפוגמת מלבד חידוש זה שצריך שבועה על התוספת (ואולי חידוש זה אינו בתוספת אלא רק החידוש השני דבסמוך, ובאמת כן מבואר בתו"י לעיל נד: אות א' יעוי"ש דבכל שטר יש חיוב שבועה בפגימה, וצ"ע אם כן גם דעת רש"י הכא) יש גם חידוש שפגימת התוספת מחייבת שבועה אף על הכתובה (ואי"ז שייך בשאר דברים שאין מועיל שם חלק לשאר, אלא רק בפגימה מועיל חלק לחייב שבועה אף על השאר וממילא שייך לחדש שמשפיע גם התוספת על העיקר).

דף נה:

רש"י בד"ה שמא לא כו', אלא על ידי כתיבה וקנין כבריא דסתם קנין וכו'. צ"ב דברי רש"י דמשמע שמתכוין להקנות בשטר (בלשונו: ושטר שכ"מ אינו קונה וכו'), ואילו בבריא בדין סתם קנין לכתיבה עומד אין השטר אלא לראיה על הקנין ולא שהשטר קונה אלא הקנין פועל את חלות ההקנאה, וצל"ע^ט.

תוס' בד"ה מתנת, ורבינו יצחק כו' ואין שטר לאחר מיתה דקאמר שמואל וכו'. צ"ע אם לדעת רב נמי ה"ה דאף בקנין בלא שטר נימא דארכבה אתרי ריכשי מטעמא דסתם קנין לכתיבה עומד, (אולי יהיה רק ספק כמו שלשמואל הוא רק בגדר 'יש לחוש' כמו שכתבו התוס' וצל"ע (ודברי התוס' הם רק לר"ש ולא לריב"ם יעוין במהר"ם שיף).

תוס' בא"ד, ומתני' דלא שייר קרקע וכו'. צ"ע דריב"מ דמייתי מינה ראייה לעיל לשיטתו בדעת רב משום דמוקים לה בקנין כדהוכיחו התוס' לעיל, וקשה מדוע א"א לאוקמה כדברי ר"ש הכא בקנין בלא כתיבה כלל, דבזה לכו"ע בדעת רב לא ארכבה אתרי ריכשי אלא הוי כמתנת שכ"מ, וצ"ע.

^ט וצל"ע בדעת רש"י, וריב"ם ורשב"ם (בתוס') איך חל הקנין האם בעצם המעשה קנין או בשטר, וצל"ע בכל זה במקומו ואכ"מ.

הארות

כתובות

והערות

תוס' בא"ד ושמואל דאמר שמא כו' כ"ש כשאינו כתוב בשטר וכו'. (בפי' ר"י ב"ר מרדכי לעיל) צ"ע מדוע הוי כ"ש והרי יש חידוש יותר לומר דבלא כתוב בשטר שנתכוין נמי להחיל החלות דוקא ע"י הקנין ולא ע"י מתנת שכ"מ.

תוס' בא"ד, אבל קנו מיניה משמע שפיר חזקה. צ"ע אמאי קאי לשון וקנו מיניה והיכן מצאנו כזאת לשון, (דהרי במתניתין שם כתוב 'שכתב' ולא מוזכר וקנו מיניה, וצריך בדיקה שם בגמ' אם מוזכר שם אהא מתניתין האי לישנא ד'קנו מיניה').

תוס' בד"ה ובתרומת, וטעמא דרבנן וכו' אלא משום אימת שבת וכו'. ואף דמשום אימת שבת מאמינים, מ"מ בחול לא כי אפשר לתקן, מהרמ"ש, ובתרומה לרבנן אם שאל בשבת אז גם בחול כי א"א לתקן, ומשא"כ לרש"י שרק בשבת יש עונג, וכו'.

תוס' שם. לביאור התוס' א"ש מאי דנקיט ר' נתן דהלכה כר"ש שזורי בתרויהו משום ששניהם ענין אחד משום אומדנא ולכך נקט לתרומת מעשר ביחד עם מסוכן, ולפי' רש"י שהוא משום עונג שבת אכתי צ"ב.

תוס' בד"ה מתנת, ורבינו יצחק וכו' ומתני' דלא שייר קרקע וכו'. צ"ע דקתני התם 'שכתב' ואיך שייד לאוקמה בחזקה ובלא שטר.

תוס' בד"ה שאם ואף על גב דמהני לענין הרשאה וכו', הנו משום דפסקינן וכו'. צ"ע במקומו בגדר הדבר ואכ"מ.

תוס' בא"ד, וי"ל כיון דאם וכו'. בביאור התי' יעוי' בתוס' הרא"ש וצ"ע, וכן בחזו"א חו"מ סי' א' סוף ס"ק יד.

תוס' בא"ד, ועי"ל דפריך וכו'. וכן משמעות דברי רש"י בסוד"ה שמא לא גמר להקנותו וכו', וצ"ב דבדעת ר' נתן מייתי לעיל בע"א ראייה דאזיל בתר אומדנא אף שאי"ז לאפוקי ממונא ומוכח דאף בלא"ה חשיב אומדנא, וכן ראב"ע גופיה איירי באומדנא להחזיק ולא להוציא, וא"כ מדוע הוצרכה הגמ' דוקא לאומדנא דמפקא ממונא, ואולי לרבותא בעלמא נקטיה.

דף נו.

תוס' בד"ה הרי, ע"כ כו' מדקאמר לקמן וכו'. יעוין בגליון מהרש"א ובפנ"י דקושית התוס' בסמוך היא רק לר"מ דמיירי הכא בתנאי כפול, אבל למאן דלא בעי תנאי כפול אע"ג דס"ל דמכלל הן כו' מ"מ במתנה עמ"ש בתורה אין אומרים כן ולכך לק"מ דבאמת נתכוין שיחול המעשה על כל

צד יעו"ש, והא דהקשו התוס' ממתניתין בנזיר יא. אע"ג דהתם לא קתני דהוא דברי ר"מ, תי' הפנ"י דהיינו משום דסתם משנה ר"מ.

תוס' בא"ד, ואר"י דלא אמרינן מתנה על מה שכתוב וכו'. צ"ב סברת התוס' שפוקע התנאי משום מתנה עמ"ש בתורה רק כשנתכוין לעקור ומאי אכפ"ל כוונתו כיון שלמעשה הוא עוקר בתנאו, ואין לומר דסברו התוס' דטעם דהמתנה כו' הוא משום מפליג בדברים דלפי"ז א"ש, כיון שהקשו התוס' לעיל מדוע חל המעשה ולהנ"ל אין קשה מידי יעוין תוס' רא"ש.

רש"י בד"ה ופירסה נדה, ופירש ממנה ומת. לכאן' כוונתו דלא הספיק לבוא עליה, והיינו לכאן' משום ביאה ודאי וכו'.

גמ' רב שמואל וכו'. צ"ע מדוע חששו דוקא הכא לאכילת תרומה ע"י בירור למפרע ומאי שנא מכל גט דרבנן דשווהו רבנן לבעילתו בעילת זנות, וכן תקנת מיאון שלאחר שממאנת מתברר למפרע שהיו הבעילות של זנות, יעו"י תוס' לעיל לה: ד"ה הממאנת.

גמ' אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה נמי כו'. צ"ע בהגיע זמן, שטמ"ק לא שדי דלא כרש"י, וא"כ צ"ע דהרי בכניסה מתחייב וצ"ל זמן קצר, וצ"ע סעודת הנישואין, וכו'.

גמ' אלא מעתה עבד כהן שלקחו מישראל וכו'. צ"ב מדוע נקט דוקא שלקחו מישראל ואף דבפשטות אתי לאפוקי דלא מיירי בלקחו מעכו"ם דבכה"ג ממ"נ אוכל בתרומה, מ"מ הו"ל לכאן' למינקט סתם עבד כנעני שקנה אותו מיד עצמו והיינו שהיה עכו"ם והוא קנאו, ומדוע מיירי דוקא שהיה עבד אצל אחר קודם, ובאמת בכה"ג שלא היה עבד מקודם יש לדון בנמצא גנב או קוביוסטוס אם גם לא יהיה מקח טעות משום שסתמן גנבים או שעכו"ם סתם אינם גנבים כעבדים (ולצד זה יתיישב מאי דמיירי דוקא בהיה קודם עבד).

דף נו:

תוס' בא"ד, ותירץ ה"ר אלחנן וכו'. לכאן' הואין לומר של התוס' בע"א פליג על זה דהתם רצו התוס' לפרש דהוא מתנה ע"מ שתמחול לו, ומ"מ יחשב מתנה עמ"ש בתורה, (וביותר יעוין משמעות לשון התוס' הרא"ש שם דמיירי באומר לה כן, אמנם אף בלא"ה יקשה לכאן' בדברי התוס' כיון שמתכוין לזה).

דף נז:

רש"י בד"ה אי הכי כו', והא דאמרינן לעיל כו' אי נמי וכו'. צ"ע מדוע עכ"פ לא הוי מקח טעות דמסתמא לא נתכוין להתחייב לה כתובה אם היה יודע שזה בעילת זנות.

גמ' כי אתא רב דימי כו' מאי בתחלה דקאמר רבי יהושע בן לוי תחילת חופה כו'. צ"ע מ"ט לא פירשו דקאמר אתחלת ביאה ואז א"ש דבין תחילה ובין סוף דקאמר היינו תחילת וסוף הביאה.

רש"י בד"ה נותנין לבתולה זמן לכניסתה וכו', להכין תכשיטיה. נראה לפרש כוונת רש"י שלזה נותנים לה זמן להכין תכשיטיה, ולא שזה מה שתובע ממנה הבעל (מדלא קאמר ולהכין תכשיטיה) ודו"ק.

תמצית הסוגיא

דעת ר"מ

נחלקו תנאי במתניתין (נד:) ובתוספת בברייתא (נו:): דלר"מ אין שייך למחול או להתנות כלום על לפחות מכתובת אשה (ואף שאם יתנה תנאו בטל ואית לה), כיון שלא סמכא דעתה והוי בעילת זנות, (ולכאו' הוי תקנת חכמים כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה או מטעם אחר, וצל"ע).

ור' יהודה (ר"י) ור' יוסי נחלקו על הדין דר"מ דאין כאן בעילת זנות ולכך מעיקר הדין שייך לפחות לאשה מכתובתה ורק דנחלקו בצורת הפחיתתה ובזמנה, והיינו שיש ג' אפשרויות לפחות הא' בתנאי בע"פ (בד"כ ולכאו' אין שום נפק"מ אם יכתוב את התנאי) ובמחילה בדיבור, ובמחילה בכתב, ומצאנו גם ג' זמנים ששייך לפחות בהם והיינו זמן א' תחילת חופה (קודם החופה), זמן ב' סוף חופה שהיא תחילת ביאה (בין החופה לביאה) וזמן ג' סוף ביאה (לאחר הביאה) ונחלקו בזה בגמ' ר' דימי ורבין כל אחד לשיטתו בכל זה.

ר' דימי

לר' דימי מחלוקת בתחילה (זמן א' וב') אבל בסוף (זמן ג') לדברי הכל אינה מוחלת.

זמן ב' וג' - מחילה מחלוקתם רק לענין דיבור בע"פ, אבל בכתיבה לכו"ע מועיל משום מחילה בכל זמן שהוא, ובזמן ב' ודאי שנחלקו רק משום מחילה דאין שייך תנאי לאחר חלות המעשה, אלא נחלקו אם יש אומדן דעת של האשה אף במחילה בע"פ (כך דעת ר' יוסי), ולר' יהודה אין מועיל המחילה דאנן סהדי דלא מחלה בלב שלם, ומ"מ בזמן ג' לכו"ע אין מוחלת בלב שלם אלא רק ע"י כתיבה.

זמן א' - נחלקו בתנאי בזמן א' היה מקום לומר דגם שם נחלקו באומדנא אם מוחלת בלב שלם ואז א"ש וכ"כ הפנ"י, אלא שכתב שברש"י אין משמע כן שכתב בד"ה מחלוקת דנחלקו בתנאה (וכן פשטות לשון הריטב"א), וא"כ לרש"י נחלקו בב' מחלוקת הא' בלשון תנאי (אם עשו חכמים חיזוק לדבריהם), והב' בלשון מחילה, ובזמן א' המחלוקת היא בתנאי, ובזמן ב' במחילה.

ואולי ההכרח לרש"י שנחלקו גם בתנאי היה משום דלעיל מדייקנן מדברי ר' יהודה דאין מועיל תנאי לעקור את הכתובה, וע"כ היינו דמשמע לגמ' שם דר' יהודה קאי במאי דקאמר דאין מועיל בע"פ אף בלשון תנאי, וא"כ י"ל דאף ר' יוסי דס"ל דמועיל בע"פ מיירי בכל גוני ואף בלשון תנאי וע"כ דפליג על רבי יהודה בתרתי (ובפרט דר"מ שם ברישא דקאמר 'כל הפוחת' מיירי אף בתנאי וק"ל).

ולהנ"ל מה שכתב רש"י בד"ה מחלוקת שנחלקו בתנאי היינו רק בזמן א' דבזמן ב' אין שייך תנאי אלא מחילה, והיינו להבנה הפשוטה דמיירי ר' דימי רק בזמן א' ודלא כהמסקנא, וכן קצת משמע ברש"י בד"ה הבא וז"ל בתחילה, לקמן מפרש תחילת מאי עכ"ל, ומשמע דעוד לא מיירי למסקנא דמיירי אף בזמן ב'.

רבין

לרבין נחלקו לבסוף (זמן ב' וג') אבל בתחילה (זמן א') לכו"ע מוחלת, ואף לרבין מועיל לכו"ע כתיבה בכל זמן וכן"ל לדעת ר' דימי, ונחלקו אי מועיל דיבור משום מחילה בזמן ב' וג' והיינו אי האשה מוחלת בלב שלם, אבל בזמן א' לכו"ע מוחלת בלב שלם ומועיל מחילה אף בדיבור.

והנה היה מקום לומר דמה שבזמן א' כו"ע מודו דמועיל בע"פ היינו רק משום מחילה אבל בלשון תנאי לר' יהודה לא יועיל כדאמרינן בגמ' לעיל נו.-נו: דלר' יהודה אין מועיל תנאי הכא, אמנם הפנ"י כתב דלפי"ז פליג רבין אדלעיל וס"ל דלר' יהודה מועיל בכל גוני ואף בתנאי, וצ"ב טעמו, ואולי משמע ליה דלר' יהודה מועיל בכל גוני ואף בלשון תנאי, וצ"ע.

וצע"ג דלארוסה גם יש כתובה ומה שייך תנאי בזמן א' נמי. ויעוי' תוס' ב"מ יז:.

דף נז:

רש"י בד"ה מימרדא ונפקא, ונמצאתי צריך לתכשיטין אחרים. מקצת וכו'.

תוס' בד"ה מאי, ולא מצי לשנויי וכו', דפשיטא ליה וכו'. צ"ע מדוע פשיטא ליה הכי, סו"ס בגרה ורוצה כבר להנשא וכו'.

תוס' בד"ה תיובתא ונראה לפרש וכו'. עי' ר"ן שמשנתה כל יום, ואולי תוס' חלקו וצל"ע.

' ולפי"ז יהיה צ"ל לכאן דפליגי בתרתי וכדעת ר' דימי, דגם כאן שייך ההכרח דלעיל שנתבאר לדעת רש"י (עי"ש), ואולי משו"ה לא פירש כן הפנ"י, וצ"ע.

דף נח.

גמ' איכא בינייהו קיבל מסר והלך. קצת צ"ע מאי נפק"מ בין מסר להלך וצל"ע".

דף נח:

גמ' אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה וכו' ופליגא דריש לקיש וכו'. יעוי' ביאור הסוגיא באבנ"מ (פא סק"ב).

תוס' בד"ה לאחר, ועוד מתרץ וכו'. יש לדון אי כוונת התוס' לתרץ בזה גם, וכו'.

דף סג:

תוס' בד"ה אלא, וי"ל וכו'. צ"ל דנקט נדה ולא חולה להאי תירוצא משום שרוצה לנקוט חולה קצת ולכך מיירי בנדה אבל בחולה גמורה באמת אין שייך מורדת במלאכה כדבסמוך בגמ', (ובדרך אגב כל דברי התוס' הם רק לס"ד דברייטא מיירי במלאכה - למ"ד במלאכה, אמנם למסקנא לכו"ע ברייתא מיירי בתשמיש וכדבסמוך בגמ').

תוס' בא"ד אי נמי וכו'. אולי הביאור בת' דכיון דאסורה במקצת מלאכות ושלא כשאר נשים איצטריך לאשמוענן ששייך בה עדיין מרידה בשאר מלאכות שמותרת בהם שלא נטעה לומר שמחמת איסורה אין שייך בה מרידה ממלאכה, (דלכא"ו אין סברא באמת לומר דהיה ס"ד דאין שייך בה מרידה ממלאכה, וצל"ע).

תוס' בד"ה אינו, ולעיל דגמר מדיר מנדה וכו'. צ"ל לכא"ו דקושייתם לשמואל לעיל (סא:) דמיירי אף בסתם, וכל קושייתם הוא רק בסתם דבזה אין פת בסלו, וקצת דוחק שלא מצאנו כן במפרשים ז"ל (ובתירוצם אף דודאי אכתי יש חילוק בין מדיר לנדה מ"מ אין זה חלוק כ"כ כמו מורד ונדה, ולכך י"ל דשייך כבר ללמוד מדיר מנדה).

תוס' בד"ה דיקא, דליכא למימר וכו'. ואכתי צ"ב מנלן דדוקא בשבת ולא ביום שבו התחילה למרוד שמאז מונים כל שבוע ומכריזים, ואולי הוא סברת חז"ל שרצו לבזותה יותר, ואולי מאחר שלשון ד' שבתות אין הכוונה כל הד' שבתות דהיינו כל יום אלא פעם בשבוע, א"כ משמע יותר

י" לשון התוס' קידושין יא. קבל מסר והלך. פ"ה קבל או מסר או הלך כלומר מסר האב לשלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל וקשה דמשמע הכא דבמסר לשלוחי הבעל חיישין לסימפון ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות מח:) אמר רב מסירתה לכל אף לתרומה משמע דמשום סימפון ליכא למיחש לכך נראה לפרש דמסר והלך חדא מילתא היא וה"פ מסר האב לשלוחי הבעל והלך גם הוא עמהם והלכך חיישין לסימפון דאז לא בדקין לה עד שתהא בביתו אבל מסירה דהתם מיירי כשלא הלך עמהם דאז בדק לה מיד.

דהאי שבתות אינו סתם שבוע אלא שבת קודש כפשוטו, (ובזה יתיישב יותר דמוכח מינה דהוי דוקא בביהכנ"ס ולת' הא' אין ראייה מהלשון לבד אלא בצירוף סברת חז"ל) ויעוי' ביעב"ץ ומוכרח בדבריו דצ"ל כהתי' הא', וצריך לעיין ראייתו וצ"ע.

גמ' ארבע שבתות זו אחר זו כו'. יעוי' בר"ן בתו"ד דאתי למעוטי דאין מועיל אם היה הפסק באמצע, ולא (ויש להסתפק אם להוסיף: רק) שאי"צ להפסיק שיהיה זמן ביניהם.

גמ' אמר רמי בר חמא פעמים וכו'. אולי היינו קודם הכרזה - ראשונה ולאחר הכרזה - אחרונה (ח.א.י.כ.), ולכא' אין צריך לזה אלא בכל הכרזה היה קודם ולאחר ההכרזה, וצל"ע (וצל"ע מהו "פעמים", מתי, ולמה).

תוס' בד"ה ואינהו, ולא קאי ארב נחמן בר יצחק ור"נ בר רב חסדא כו'. יש לדקדק מדוע לא נקט גם ר"י בר' חנינא ודומיא דמאי דמפרש אליבא דאמת דקאי ארבא וארמי בר חמא (והיינו בין המקור הראשון ובין הפוסק כדבריו וה"נ היה אפשר לפרש כן) וצל"ע.

תוס' בא"ד, וכן משמע מתוך פר"ח וכו'. אולי זה רק "משמע" משום דשייך לומר דאף לרש"י יש ראייה קצת מרמב"ח דהלכה כרבותינו ולא כמתניתין מדהוא מיירי בדבריהם וצל"ע.

רש"י בד"ה כלתה דרב זביד אימרידא, ואמרה מאיס עלי. יעוי' במהר"ם שיף שהביא טעם מהרא"ש להכרח רש"י לפרש דמיירי באומרת מאיס עלי, ועי"ש שהקשה ע"ז, וצ"ע, ועי"ש עוד שציין לר"ן שביאר באופן הכרח רש"י, ועי"ש שהקשה מלשון מרדה, ואולי לפי מה שכתב רש"י בד"ה היכי דמיא מורדת, יתיישב קושייתו לכא' דמבואר שם ברש"י דודאי דלשון מורדת שייך בכל גוני ולא הקשו אלא באיזה אופן דמורדת מיירי במתניתין, וצל"ע.

פרק מציאת האשה

דף סה:

רש"י בד"ה אוכל פירות בחייה, והקרבן שלה אם יגרשנה או ימות, ואם תמות היא - יורשה. לכאן נראה קצת כעין סתירה ח"ו בדבריו הקדושים אם שייך הקרבן כבר עכשיו לאשה ולכך כשמתה הוא צריך לרשת אותה, או שאין לה עכשיו כלום אלא רק אם יגרשנה או ימות, ואולי כוונתו דכבר מעכשיו הוא שלה ורק דהנפק"מ היא במקרה שימות או יגרשנה, וצל"ע.

מתניתין, בושטה ופגמה. יעוי' בתוד"ה שלה דה"ה שבת (או שהוא כלול בפגם וצל"ע), וכן משמע בתורא"ש, ויעוי"ש בתורא"ש דצער פשיטא שהוא שלה, וריפוי נמי (צל"ע כוונתו).

מתניתין שם. הנה דעת ריב"ב דיש לבעל חלק בבושת ופגם, ובשלמא בושט הוא גם מתבייש במה שביישו את אשתו, אמנם צ"ב מדוע יש לו חלק בפגם ומה הוא נחסר בזה (ובפרט למשמעות רש"י בריש החובל (ב"ק פג:)) שהפגם הוא תשלום החסרון שאם היה נצרך היה מוכר עצמו בע"ע, וצל"ע (שם).

דף סו.

רש"י בד"ה במעשה ידיה ושייך למימר כו' תחת מזונות. לכאן הו"ל טפי למנקט משום המעה כסף שהיא כנגד ההעדפה וצל"ע, ואולי רש"י לשיטתו דס"ד דגמ' (לכאן) דלדעת רבא אף בהעדפה שלא ע"י הדחק הוא לעצמה והיינו דאין הבעל מקבל כלל העדפה כנגד המעה כסף ולכך נקט רש"י נגד המזונות שהוא ודאי דין אמיתי שהמעש"י הם כנגד המזונות.

מתניתין הפוסק מעות לחתנו וכו'. משמע דמיירי רק כשפוסק לו ממש ולא שפוסק לבתו, (ואולי הוא משום דאז באמת יקבל הבעל השני את מה שפסקו לראשון דזכתה בזה הבת וממילא יש גם לבעל השני חלק בזה, ויעוי' בשטמ"ק שהביא בזה פלוגתת ראשונים וב"ה שכוונו לדבריהם הקדו'. וכל זה צריך לעיון במקומו, וכאן הוא רק לעורר).

תוס' בד"ה פחות, בקונטרס פירש ב' וכו'. ויעוי' במהרש"א ומהרמ"ש אי בעינן את צירוף ב' הטעמים (ויעוי' פנ"י), (ולהמהרש"א צ"ב צירוף ב' הטעמים יחד, ואולי כל טעם גורם לפחות עשירית וצל"ע), ומה שכתבו שאין בפרקמטיא פחיתה ע"י השימוש בבגדים לאחר התפירה (אלא רק להמהרש"א בעצם התפירה), אולי משום דודאי שהוא עתיד למוכרם ורק שאי"ז מזומן מיד למכירה אלא צריך קודם תפירה וממילא אין אצלו פחיתה בשימוש דאינו משתמש בהם (וא"ש בזה לשון פרקמטיא כדבעלמא שהוא לשון סחורה הנמכרת).

דף סו:

רש"י בד"ה במנה הנישום כו', דהיינו פחות חומש. ואתי רש"י לאפוקי דאין הספק מחמת תוספת תשלום אלא מחמת פחיתת החומש כ"כ המהר"ם שיף, וכתב דדיוקא דרש"י משום משמעות דמנה הנישום, ולכאו' כוונתו משום דמשמע דאיירי בשומא וממילא שייך בה רק פחיתה ולא בכספים ששייך שם רק תוספת שליש, ובאמת צ"ב מדוע הגמ' הסתפקה דוקא על הפחיתה ולא על התוספת (ובפרט דבמתניתין דידן (ע"ב) מיירי רק בתוספת ולא בפחיתה) וצל"ע.

דף סז:

גמ' אמר רבא מריש הוה אמינא וכו'. ופירש"י דאיירי בגביית כתובה מיתומים, וצ"ע אם לס"ד ה"ה כל מלוה שיגבה מארנקי דמחוזי כמו קרקעות, ולכאו' אין סברא לחלק וצל"ע.

רש"י בד"ה דשקלי להו, הנשים האלמנות והגרורות וכו'. הנה הנדון הכא לכאו' אינו אלא באלמנות שגובות מן היתומים ודוקא מקרקעות, אבל גרורות שגובות מהבעל פשיטא שגובות ארנקי דהא גובות אף ממטלטלין, וא"כ מה כתב רש"י גרורות, ואולי זה רק ראייה דאסמכתייהו אארעא הוא וק"ל, וצל"ע.

תוס' בד"ה אמר, וא"ת אמאי איצטריך וכו'. מבואר חדוש קצת בדברי התוס' דעדיף להקשות מדברי אמורא שדיבר בפירוש ולא ממתניתין דידן ומדיוק, ושו"ר במהר"ם ומהרמ"ש שיישבו באופן"א ובטלו דברינו, עי"ש ונפלא.

גמ' ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס וכו'. אולי יש לדקדק מהלשון 'שבאו' דדוקא אם בא היתום לתבוע פרנסתו אז הוא קודם ליתומה, אבל אם באה היתומה לבד (אע"פ שיודעים ב"ד שיש גם יתום) היא קודמת ליתום, וצריך לעיון בפוסקים.

דף סז:

רש"י בד"ה שבאו לינשא, דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה. צ"ב היכי ילפינן מינה נמי שמשלמים לו את הוצאות החתונה והרי לכאו' שייך שישא אשה בצמצום, (דלכאו' מיירי הכא בהוצאות סעודת החתונה ולא בדירה, מדמייתי רש"י קרא דאשר יחסר ולא רישיה דקרא דדי מחסורו וגו' דמיניה ילפינן בסמוך דנותנין לו בית מטה ושולחן), ואולי אזלינן אף בזה כדבעלמא לפי כבודו וכיון שדרך העולם לעשות סעודת חתונה כראוי ממילא נותנים לו הוצאות הסעודה.

גמ' ת"ר יתום שבא לישא שוכרין לו בית וכו'. וצ"ב מ"ט שוכרין ולא קונים, וכן מ"ש ממה שכל כלי תשמישו דמשמע שנותנים לו במתנה, וצל"ע.

גמ' אמר רבא לפתוח לו לשם מתנה. צ"ב הכוונה בלפתוח, ואם פליגי אר"מ צריך ליתן טעם מדוע באמת נחלקו, ויעוי' בזה במהרש"א, וברד"ל (בילקו"מ) וצל"ע.

גמ' ומאי כולי האי דאמר כו' נוח לו לאדם וכו'. וצ"ע דהא הכא נוחא ליה ורוצה בכך לגלות מי הנותן לו, ואולי י"ל דסו"ס כיון שיתבייש הוי עבירה בשבילם (וכידוע דבין אדם לחבירו זה אש), ומצינו אולי קצת כע"ז בפנינה שנענשה על שכעסותה לחנה אף שכונה לשם שמים, ועוד י"ל בפשוטו דשמא ידעו שאם ידע העני שהם הנותנים יתבייש מאוד יותר מאחרים שהיו נותנים לו, ולכך י"ל דשמא כל מה שהסכים בדעתו לגלות את הנותן ולא חש לכושתו היינו משום שהיה סבור שאחרים הם הנותנים, אבל לו היה יודע שהם הנותנים היה מעדיף שלא לידע מי הנותנים מפני גודל הבושה והיה מעדיף שלא לגלות מי נותן לו, ולכך הם לא רצו לגלות לו.

גמ' מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה כו' קם בזבזיה לפלגיה ממוניה כו'. קצת משמע מהאי לישנא שבזבז מחיים, ואילו בסמוך קאמר 'אבל לאחר מיתה לית לן בה' (וכן קצת הסברא נותנת דאולי לא ימות וירד מנכסיו, אמנם י"ל דכולי האי דהיינו ב' חששות (שיחיה וירד מנכסיו) לא חיישינן) וצריך עיון לדינא.

דף סח.

גמ' אמר היינו דאמר רבי אלעזר כו' שנאמר וקרא עליך וכו'. קצת צ"ב מדוע הוצרך לקרא דהוי חטא והרי בלא"ה הוי ביטול עשה דצדקה, (ואולי בלאו קרא הוה ס"ד דמשום בטול העשה אינו נעשה חטא עי"ז וצל"ע).

גמ' (לעיל) מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה כו' יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה וכו'. ומשמע דכל השנים אף שתמיד כך היה נוהג אותו האדם מ"מ מר עוקבא לא ראה זאת, (דמשמע דהוי דוקא באותה שנה משום ששלח את בנו תחתיו) וצל"ב.

תוס' בד"ה כאן, ור"ת פי' וכו'. לכאור' היה מקום לפרש דמה שצריך למכור דוקא כשגובה מן הקופה ולא מלקט שכחה ופאה, היינו משום שמה שבקופה כבר אינו הפקר אלא הוא קנוי לעניים ביד הגבאים, (וראי' לזה דמסתמא העני הניזון מן הקופה של צדקה חייב במעשרות משום שאי"ז הפקר, שיטמ"ק ותורא"ש וכו'.

דף סט:

גמ' מאי ביניהו אילימא קטנה מן הנשואין וכו'. ולמסקנא מודה ר"מ דבקטנה מן הנשואין אין שומעין לה, וצ"ב הטעם לפי מה שפירש רש"י (בד"ה מן הנשואין כו') דמהנשואים אין מצוה לקיים

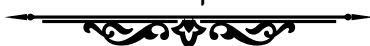
דברי המת משום שהבעל זכאי בפירות וא"כ מ"ט אין שומעין לה, ובשלמא להר"י מיגש שהובא בשטמ"ק דהטעם דאין מצוה לקיים כו' היינו משום שיצתה כבר מרשות האב, א"ש דבעינן ב' יציאות - בגרות ונישואין (וכמפורש בדבריו שם), אבל לפירש"י דהדבר תלוי בבעל שאוכל פירות צ"ע, (ואולי אף לרש"י לא סגי בפירות אלא בעינן נמי שתהיה רוצה (בשביל שלא יהיה מצוה לקיים כו') וזה לא שייך בקטנה וצ"ע).

תוס' בד"ה וכי, ור"מ סבר וכו'. יעוי' בתוס' הרא"ש שפי' הטעם משום דמצוה לקיים דברי המת ולכך אינה יכולה למכור מן האירוסין (והיינו לכאן דרצון האב היה שיהיה לה את זה בנישואין).

תוס' בד"ה הא מני, אבל לרבי יוסי לית ליה כו'. וצ"ע מנליה, ולכאן דייק מדאמרינן בגמ' הא מני ר"מ ומשמע דר' יוסי פליג, וצ"ע דלכאן י"ל דלא אתא למעוטי ר"י אלא דר"מ אשכחנא להדיא ומשא"כ ר"י דיש לפרש דבריו בטעם אחר ואף אי אין מצוה לקיים דברי המת אבל אי"ז בודאי דפליג, ומ"מ צ"ע מעתה מ"ט דר"י באמת דאין שומעין לקטנה, (ואף אם היה מודה דמצוה לקיים כו' היה קשה מ"ט אין שומעין לקטנה נשואה, דבנשואה מבואר בגמ' דאין מצוה לקיים דברי המת, אמנם להר"י מיגש בקטנה יש מצוה לקיים וכמו שנתבאר, ואף לדעת רש"י אולי הטעם משום דמצוה לקיים בקטנה, וצל"ע וכן"ל, וכל זה הוא לפלפולא דאורייתא).

פרק המדיר

דף ע.

תוס' בד"ה יוציא, ועוד יש להביא ראיה וכו'. יעוי' בחכמת מנוח דמכאן אי"ז דברי ר"י, ולא הבנתי הכרחו וצל"ע.

תוס' בא"ד, וההיא דהחולץ וכו'. יעוי' מהרש"א (שביאר שלא הוצרך התוס' לפרש מדוע בדברי רב לקמן הדין הוא דכופין לדעת ר"ח דהכא אין כופין יעוי"ש הטעם), ולא הוצרך המהרש"א לפרש מדוע לא הוצרך התוס' לפרש מדוע בההיא דהבא על יבמתו כופין אף לדעת ר"ח, וצ"ב מדוע, (ובאמת כבר בראיית התוס' מב' מקומות אלו משמע בדבריו שהראיה היא רק על לשון יוציא ולא מעיקר הדין שם (ודלא כהראיה הא' מההיא דהחולץ שהראיה היא מעיקר הדין כמו שפירש המהר"ם) וצ"ב כבר שם מדוע באמת יש חילוק שם מכאן יותר מהחילוק של ההיא דהחולץ מכאן).

תוס' בא"ד, ומיהו אין לכופ כו' דהא אמרינן דגט מעושה וכו'. משמע קצת דאי גט מעושה בישראל היה כשר היינו כופים מספק, וצ"ע מהיכי תיתי לכופו מספק ולכאו' שב ואל תעשה עדיף, (ואולי שאני הכא דאי"ז ממש ספק דיותר נראה דכופין בכל הני כדפירש ר"י ורק שאין עדיין 'ראיה ברורה' לזה), וצל"ע.

תוס' בד"ה הכא נמי כו', ואם תאמר ולוקי וכו'. צ"ע לדעת התוס' לעיל (ד"ה המדיר) דלשון ליהנות משמע רק על מזונות ולא על תשמיש, א"כ איך יפרש לפי האוקימתא בקושייתו את לשון המשנה שהדירה מליהנות והרי לא אסר לה כלל את המזונות אלא רק שאם יזונה היא תיאסר בתשמיש, [ובשלמא לרש"י שם דלהנות משמע גם תשמיש א"ש די"ל דלשון ליהנות קאי אתשמיש (ואע"פ שאסרה בתשמיש רק על הצד שיזונה, וכדמבואר בגמ' עא: דמוקי כע"ז במתניתין)] ובאמת זהו תי' התוס' בסה"ד, (וצ"ע למה שנתבאר דכל התי' הוא רק להתוס' לשיטתו לעיל אבל לרש"י עדיין הקושיא עומדת).

תוס' בא"ד, וי"ל דא"כ (אפי') שמואל וכו'. יעוי' במהרש"ל שמחק תיבת 'אפילו', וכן הגיה המהר"ם, ויעוי' בתשובות חוות יאיר סי' לב (שציין לו הגליוני הש"ס בילקו"מ) שמקיים גירסת 'אפילו' (ולא עיינתי בזה כראוי).

תוס' בא"ד וליכא נמי למימר כגון דאמר כו' אם תהנה ממני וכו'. נראה (אולי) דבדוקא נקטו התוס' שתלה נדרו ב'אם תהנה ממני' והיינו ששנו מתחילת הדיבור שכתבו שתלה הנדר ב'אם אזונך', והיינו משום תירוצם לשיטת ר' נחמן דהכא מודה ר"נ דהאשה לא מיזדהרא כיון שלא נדרה, והיינו שהוא באמת יזהר ורק היא תגרום לקיום התנאי אע"פ שהוא יהיה נזהר, וזה שייך לכאו' רק אם היה התנאי אם תהנה דאז שייך שתהנה שלא מדעתו, אבל אם היה התנאי אם יזונה א"כ כל זמן שלא הביא לה מעות מדעתו לזונה לכאו' אי"ז חשיב שהוא זן אותה ולא חשיב שנתקיים התנאי, וא"כ לפי"ז יקשה מדוע באמת אין שייך (עכ"פ לר"נ) לאוקמיה למתניתין כשתלה הנדר באם אזונך דהתם אין שייך תי' התוס' כיון שהוא ודאי יזהר שלא יתקיים התנאי והיא אינה יכולה לקיים שלא מדעתו, (ואולי שייך שיתקיים התנאי שלא מדעתו בכה"ג שתקח מעות מנכסיו בלא דעתו דאולי זה גם מקרי קיום התנאי דסו"ס היא נזונת מנכסיו וחשיב שהוא זן אותה, וצל"ע).

גמ' והתנן קונם שאיני עושה וכו'. הגירסא 'שאיני' לכאו' צ"ב דמשמע שהקונם הוא על מניעת הפעולה של העשיה וזה צל"ע אם שייך קונם על מניעה מעשיית פעולה, ויותר נראה לכאו' דעיקר הגירסא היא 'שאני' וכמו שהובאה משנה זו לקמן בגמ' בע"ב, ולעיל דף נט., וא"כ היינו דהקונם הוא על מה שהיא תעשה שזה יהיה אסור בקונם על הבעל וכמו שפירש"י לעיל שם (וצל"ע לפי"ז אמאי אי"ז דשלב"ע) וצל"ע.

דף עג.

תוס' בד"ה והא, תימה והא תרויהו צריכי וכו'. אולי יש לבאר דעדיף טפי לומר דזהו הצריכותא ולא כדמשני בגמ', כיון דזה עדיף טפי דבלא הבתרייתא היינו טועים בעצם דין הקמייתא ואומרים שלרב הוי ספק, ואיצטריך הבתרייתא לפרש לנו את עיקר הדין דהקמייתא, ומשא"כ הצריכותא בגמ' הוא רק להוסיף עוד מקרים שכך הדין והיינו שבלא הבתרייתא היינו טועים שהדין נכון רק בכה"ג דקמייתא ולא בכה"ג דבתרייתא, אבל אי"ז צריכותא על עיקר הדין דקמייתא (וכן להיפך איצטריך הקמייתא לאחר הבתרייתא), ועוד אולי יש לומר דהיה מקום לטעות בקל כהצריכותא שהביא התוס', והיינו שבלא הבתרייתא היה מקום לטעות ולפרש דלרב אי"ז אלא ספק, ומשום דקדוק הלשון שנקט רב שהיא צריכה הימנו גט ולא נקט 'הרי היא אשת איש גמורה' וכדו', ומשמע דהוי ספק ולכך צריך גט, ואולי משום כך עדיף לומר צריכותא זו מהצריכותא דהגמ', (ואליבא דאמת יש לפרש שנקט רב שצריכה גט אגב שמואל דאפילו אין צריכה גט ונראה דוחק) ולכא' יש כאן צורך מיוחד לפרש מדוע עדיפא להתוס' צריכותא ידידה מדהגמ' משום שהקשו התוס' בלשון תימה, וכבר מיד בקושיית הגמ' ולא כתבו רק דהו"מ למימר, וכן לא המתינו לתירוץ הגמ', וה' יאיר עינינו בתורתו].

דף עג:

רש"י בד"ה דאמר אי אפשרי כו', ואע"ג דלא אתני כמאן דאתני דמי. משמע לכא' בדברי רש"י כיסוד רעק"א (מהדו"ת (נא) קו) דמקח טעות הוא מטעם תנאי, ואולי יש קצת מקום לדחות דאין כוונת רש"י שפועל באמת מדין תנאי, אלא שרק הוקשה לרש"י לשון הגמ' 'דאמר אי אפשרי באשה נדרנית' והרי במתניתין איירי בקדשה וסתם וכןסה סתם (לשמואל) ולכך פי' רש"י דאע"ג דלא התנה הרי"ז כמו שהתנה אמנם אין הכרח שהגדר הוא דיני תנאים, וצ"ע.

דף עד.

גמ' א"ל בר בי רב כו' מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן וכו'. ומבואר ברש"י (ד"ה ע"י שליח) וכן במהרמ"ש (סוד"ה בתוד"ה אלמא) דהמעשה שעליו היה התנאי דבני גד ובני ראובן היינו מעשה הנתינה של הנחלה ולא חלות ההתחייבות שהתחייב להם משה לתת אלא חלות המתנה בפועל (ואולי כן פשטות הכתוב ד"ונתתם"), והתעוררו לשאול דא"כ מה שייך על זה תנאי דבזמן משה עוד לא נעשה המעשה (דהיינו חלות הנתינה) ומה שייך להחיל תנאי קודם עשיית המעשה, ולכך ע"כ שחלות התנאי היה בימי יהושע, ואף זה קשה דשם (דהיינו בשעת החילוק) כבר היה לאחר קיום התנאי ולא היה צריך לעשות תנאי בחלות הנתינה והיה אפשר להקנות על כל צד, וצ"ע (וזה צ"ע בעלמא כל היכא דילפינן הלכות תנאים מתנאי דב"ג וב"ר).

גמ' איתיביה רב אחא בריה דרב איקא בר אחתיה וכו'. צ"ב מדוע לא הקשה כן לעיל אדברי רבה דקאמר נמי דבאשה אחת לכו"ע אין צריכה גט.

רש"י בד"ה על ידי שלית, אבל חליצה כו' אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלונית מאתים זוז וכו'. וצ"ע מדוע הוצרך רש"י לפרש בכה"ג שיש תנאי והא באל"ה הו"מ למימר דא"א שיעשה אחר החליצה תחת היבם, ומה הרויח בפי' שיש תנאי בכה"ג שתתן לו מאתים זוז, וצ"ע.

רש"י בד"ה אבל בהנך טעי במלוה לאו הכל בקיאיין בהלכות קידושין. צ"ב מדוע חשוב ליה הלכות קידושין ולא סתם הלכות קנין, והא אף במכר אין מועיל מלוה.

תוס' בד"ה תנאי, וי"ל דהיינו טעמא וכו'. יעוי' בקובץ הערות סי' עו שמתבאר מדבריו דכוונת התוס' שאם יכול לעשות שלית מוכח דהוא פועל את החלות ולא שזה חל ממילא ע"י המעשה ולכך שייך שיעשה תנאי (דאם היה חל ממילא לא היה שייך על זה תנאי) ויעוי"ש עוד.

תוס' בא"ד, ואומר רבינו תם ורבינו יצחק כו' לענין דכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין וכו'. וצ"ע בתרתי הא' מדוע הוא צריך לפרש שמקדשה בזיקת יבמין (דכן משמעות התוס') והא בלא"ה כל הצד ששייך קידושין הוא ע"י הזיקה דבלי הזיקה היא אסורה עליו באיסור אשת אח, ועוד צ"ע מדוע הנפק"מ היא דוקא ע"י קידושין ומדוע עצם מה שנשאר קצת זיקה אי"ז מועיל כדי להצריכה עוד חליצה או גט וצל"ע.

דף עד:

תוס' בד"ה חכם, ודוקא הלכה אצל חכם וכו'. וא"כ דומיא דנדרים מיירי נמי במומין והיינו כשנתרפאה קודם שנודע לבעל שיש לה מומין ואפ"ה אינה מקודשת, והוא מחודש קצת מסברא, וכן צ"ב לשון התוס' בתחילת הדיבור 'כשזוכר שהיו בה מומין וכו', (ואולי צ"ל דהיינו כשמזכירים לפניו שפעם היו לה מומין בעודה תחתיו) וצ"ע.

דף עה:

גמ' טעמא כו' מני רבי יהושע כו' אימא סיפא וכו'. צ"ע לתי' קמא דגמ' לעיל יב: דנחלקו בברו"ש יחד עם מיגו מה שייך כאן מיגו ויעוי', (ויעוי' בש"ש (ב - ח) שהקשה כן ועי"ש תירוצו) ולהתי' בתרא שם דנחלקו בברי ושמא עם חזקה, צ"ל דהכא אף ברישא מהניא חזקת הגוף לאב אף שהחזקה היא בגופה ולא בגופן, וצל"ע.

גמ' אימא סיפא כו' הא לא מייתי הבעל ראיה האב מהימן כו'. לכא' לו"ד היה נראה יותר לומר האשה מהימנא דהא מיירי בנשואה שכבר יצאה מרשות בעלה.

רש"י בד"ה מני רבי יהושע כו', ולא אזלינן בתר חזקה דגופא וכו'. משמעות רש"י הכא ובדבור הסמוך (ד"ה אתאן לר"ג) דהטעם שנאמנת לר"ג הוא משום החזקה ולא משום הברו"ש, והיינו שהברו"ש מסייע לחזקה ולא להיפך שהברי מועיל ע"י סיוע החזקה, וכן משמעות התורי"ד לעיל בדף יב.; ודלא כמו שרצו לפרש שם וצ"ע שם בכל זה, ואמנם אולי אין מכאן כלל ראייה דדעת רש"י דמהני החזקה לבד בלא ברו"ש כמ"ש התוס' לעיל לו. (בד"ה חרשת).

רש"י שם בסה"ד, והכא נמי כו' ובלא מומין נולדה. וצ"ע מגלן דנולדה בלא מומים, והיה מקום להעמיד המשנה בכה"ג שידוע שנולדה בלא מום או שעכ"פ הודה הבעל שלא היה משעת הלידה, ונראה דוחק (אמנם כן הביאו שכתב רעק"א לקמן עו. וצ"ע קושיית הגמ' שם כיון דמיירי הכא באוקימתא), ואולי יש כאן רוב שלא היה לה מום בלידה עוד קודם שנולד הספק, וא"כ מעתה יש חזקה גמורה דמעיקרא, וכמו שכתב הרמב"ם לגבי עד אחד דהאיסור עצמו בעד אחד יוחזק, ואח"כ מלקים עפי"ז כיון שהיה העדות קודם שנולד הנפק"מ, ושוב הביאו שכ"כ הרשב"א בחולין יא., (ומתבאר כאן חידוש שאף שעכשיו התברר שאינה מהרוב מ"מ דנים את הרוב שהיה בשעת הלידה) ונחלקו בזה הראשונים עי"ש ברשב"א. ואין נראה (ש. נויבירט) דכיון דלא היה נפק"מ קודם שנולד הספק אין דנים את הרוב וא"כ ליכא חזקה אלא רוב, והכא הרי בעינן דוקא חזקה דהא אין הולכין בממון אחר הרוב, והביאו לתרץ מ"ש הש"ש (ב - ד) יעו"ש שכשאין ריעותא מועיל רוב לממון, ושור"ר שהקשה כן היעב"ץ וברוך שכוונו לדבריו וצ"ע.

תוס' בד"ה מי, ותנא דסיפא סבר כו' דאין אדם מתפייס במומין. וצ"ע דכיון שראה ולא נתפייס מדוע קידשה, וצ"ל דע"כ שהוא לא ראה והיינו דתנא דסיפא פליג אחזקה אין אדם שותה וכו' עכ"פ דוקא הכא דאין שייך לומר חזקה זו דהא אין אדם מתפייס במומין כנ"ל.

מתניתין ואם יש מרחץ כו' אינו יכול לטעון כו'. (לכאו') היינו דוקא במומין הנראים במרחץ יעו"י תוד"ה אבל, וצ"ע מה פליג ר"מ [כיון שלא פליג אמומין גלויין (יעו"י תוס' בע"א בד"ה וחכמים)] ומאי שנא.

תוס' בא"ד (ד"ה מי) ואומר רשב"א וכו'. מה שביארו התוס' דמתניתין בתנאים אחרים שס"ל כר"ג ור"י ולא ביארו דהו"ר ר"ג ור"י גופייהו, אולי הוא משום דמתניתין ודאי ר"מ אמרה לכולה ורק דקאמר רישא אליבא דר"י וסיפא אליבא דר"ג, כנ"ל, וצל"ע².

² אמנם לשון הגמ' הוא דמי ששנה זו לא שנה זו וא"כ י"ל דהו"ב' תנאים דס"ל כר"מ, וחד ס"ל כר"י וחד כר"ג, (ולפי"ז ההכרח שאי"ז ר"י ור"ג גופייהו הוא רק משום סדר הדורות דא"א דנחלקו בדעת ר"מ וצל"ע²).

תוס' שם. ומבואר דמועיל האי חזקה דאין אדם שותה וכו' אף לרבי יהושע, והיינו דעדיף מחזקת הגוף, ויעוי' בש"ך סי' צ"א סקי"ב לגבי חזקה של יח עושה שליחותו וצ"ע (דמשמע דמוכיח מדעת ר"ג).

תוס' בד"ה אבל, ומיהו תימה לר"י וכו'. וצ"ב מהיכ"ת להתוס' דרבא איירי באוקימתא דמתניתין דידן והא הוא מיירי בדעת ר' יהושע והוא לא איירי כלל במתניתין דידן אלא לעיל בפ"ק (יב:) והכא הוי תנא אליביה, וביותר קשה דבתה"ד הוצרכו התוס' לראיה דלא אתי רבא לאפוקי חזקה שאין כנגדה כלום דזה הוי פשיטא, ומדוע הוצרכו לכך והא כיון דפשיטא להו דאיירי רבא דוקא על סוגין א"כ פשיטא דאתו לאפוקי כה"ג דסוגיין דחזקת הגוף שכנגדה יש חזקה אחרת כגון חזקת פנויה.

ויש לבאר דבתחילה הסתפקו התוס' אי קאי רבא ארבי יהושע דלעיל בפ"ק או אמתניתין דהכא דהוי אליבא דר"י, ופשוטו דקאי אדהכא דאי אדהתם פשיטא דהוא מודה בסתם חזקה"ג שאין כנגדה חזקה אחרת. (דהתם אין כנגדה חזקה אחרת^ג ואילו הכא יש חזקת פנויה) ולאחר שביארו כן התוס' מעתה קשה דכיון דאיירי רבא בכה"ג דסוגין א"כ אף בלא חזקת ממון לא הוי אזלינן בתר חזקה"ג והיכי קאמר רבא דמודה ר"י בכה"ג דאזלינן בתר חזקה"ג, (ויסוד הענין בריב"ש שכתב דלדברי התוס' דאתי למעוטי דמודה ר"י בחזקה"ג שיש כנגדה חזקה אחרת א"ש מאי דנקט רבא אמתניתין דהכא ולא א"ר יהושע דפ"ק, דהתם אין חזקה אחרת כנגד החזקת הגוף ולכך פשיטא דמודה התם ר"י).

רש"י בד"ה תברא, קשיא רישא לסיפא. ויעוי' עוד תוד"ה תברא, פירש רבנו חננאל שבועה עכ"ל, והנה אם באמת כך פירשו אף בשאר מקומות שבש"ס א"ש, אמנם לכאן היה נראה דבכל מקום הוא כפשוטו מלשון שבירה שכביכול מחלקים את המשנה לב' חלקים וכל אחד מהם קאי כחד מ"ד (ויעוי' יעב"ץ בילקו"מ), וא"כ יש לבאר דדוקא הכא הוצרכו רש"י ותוס' לפרש כן, כיון דכאן א"א לומר כפשוטו דודאי מתניתין כולה ר"מ אמרה כדתנן בסיפא דברי ר"מ וקאי אף על הרישא, ולכך ע"כ דכוונת ר"א דר"מ איירי בדעת שני התנאים ר"י ור"ג^ד וע"כ דלשון תברא אינו כפשוטו לשון שבירה אלא לשון סתירה או שבועה, וצלע"ג.

דף פ.

^ד כך מבואר בדברי הריב"ש שהובא בסמוך, וצ"ע היטב שם מדוע אין שייך שם חזקת פנויה, (ובשלמא למ"ד מקח טעות רק ממנה א"ש דהקידושין לא חשיבי מק"ט אבל למ"ד מק"ט ממאנים צ"ע שם).

^ה וא"כ יקשה לשון הגמ' דמי ששנה זו לא שנה זו, ויעוי' לעיל במה שנתבאר בתוד"ה מי, וצלע"ג, ואולי כוונת הגמ' שר"מ נקט אליבא דתרי תנאי וכנ"ל ומ"מ א"ש הלשון דמי ששנה זו וכו' והיינו מי ששנה לר"מ ולא מי ששנה במתניתין דידן, וצלע"ג.

תוס' בד"ה שיגרא, ותירץ ר"ת וכו'. לא הבנתי החילוק שבין תירוצו של ר"ת לדברי רש"י.

תוס' בד"ה ישבע (השייך למתניתין לעיל) ומשני כו' אבל הכא ליכא שום הכחשה. צ"ע אמאי לא שייך שהאשה מכחישה שעכ"פ לא הוציא כ"כ כמו שתובע, וצ"ע.

תוס' בא"ד, ונראה דהתם וכו'. יעוי' מהר"ם שיף דתי' זה קאי רק על הבא ליפרע מנכסי יתומים ולא אסוגיין, כיון דהכא בלאו מתניתין הוי ס"ד שאינו נוטל כלום.

תוס' בא"ד, ואע"ג דתנא דברייתא וכו'. יעוי' מהרש"א שביאר את דברי התנא דברייתא מ"ט לא נקט כולהו, ותירץ דנקט פוגם דרישא וה"ה כולהו (ויעוי' ברש"ש), וקו' התוס' היתה רק אתנא דמתניתין דשבועות דלא נקט כלל מהנך, ולכך תי' התוס' דהנך שאני דהס"ד היה שנוטל בלא שבועה.

דף פב.

תוס' בד"ה פומבדיתא ואומר רבינו יצחק וכו'. לא הבנתי דלעיל פרש"י (פא: בד"ה אע"ג דזבין כו') דאיירי התם בדקנו מיניה, וא"כ מה שייך שיחזור בו, ולכא' הוא מוכרח דמיירי בדקנו מיניה (וכן פי' המהר"ם שיף יעוי"ש) וצל"ע.

רש"י בד"ה הכא לאו בידו, ואפילו אית לן כו' השתא מיהת לאו בידו. לא הבנתי דלעיל בההיא עובדא בפומבדיתא קאמר אביי דזביניה זביני, והיינו משום דפליג אר' יוסף וס"ל דאם יבם ואח"כ חלק מה שעשה עשוי, ואע"ג דהתם היה הקנין עוד קודם היבום, ומוכח דלא בעינן שיהיה בשעת הקנין בידו, וצל"ע.

תוס' בד"ה הא, ואם תאמר ור' יוחנן דהכא כו', דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי, דהא קנה כו'. הלשון לא נתברר לו, לק"מ וק"ל.

גמ' כי אתא רבין אמר ר"ל וכו'. לכא' קשיא עליה אתקפתא דרב ששת, ואולי אף אצלו שני מעשים הוו, ואולי זהו דקדוק לשון רש"י שכתב בד"ה שני מעשים הוו, בלשון רבים 'נשאלו' והיינו עולא, וגם ר"ל, וצל"ע.

פרק הכותב

דף פג.

רש"י בד"ה שמתנה על מה שכתוב בתורה ואע"ג דשאר דקרא לאו אשתו היא וכו'. נראה דכוונתו דאם שארו דקרא היה אשתו לא היה צריך (רק) לעקור תיבת 'שאר' ממקומו ולהסמיכה לתיבת 'וירש', אמנם עדיין היה מתחלק הפסוק לב' ענינים והכי הוה משתמע "ונתתם כו' לשארו הקרוב אליו ממשפחתו", ושוב "(ל)שארו כו' וירש אותה" כנ"ל וצל"ע.

רש"י בד"ה תני ר' חייא וכו', בלא שום קנין וכתובה. וצ"ב מהיכ"ת לרש"י דהיה הס"ד דבעינן קנין והרי קנין שייך אף באמירה, ולא היה הס"ד לכא' אלא רק אי בעי דוקא כתיבה או דסגי באמירה, ועפ"י ביאור המהרש"א דקו' הגמ' היא רק משום הא דתני ר' חייא יש ליישב דלכך נקט רש"י החידוש דאי"צ קנין, דביאור המהרש"א שייך לכא' רק אי היה ס"ד דלא בעי קנין [וזה הכריח לרש"י דהיה ס"ד דצריך קנין וק"ל], דלכא' אין סברא לחלק לענין לשון גרוע בין אמירה לכתיבה אלא רק אם יש קנין או אין, ורק לענין עצם המחילה אולי היה ס"ד דהגמ' (בלא הא דתני ר' חייא) דבעי כתיבה ולא אמירה (וכן דקדק המהרש"א בלשונו ואירי בקנין ולא רק בכתיבה), ואולי קושיא מעיקרא ליתא דהוי פשיטא לרש"י דאין כלל ס"ד להצריך סתם כתיבה דוקא ולא אמירה וכל מעלת הכתיבה היא רק בצירוף הקנין, וצל"ע בכל זה.

רש"י בד"ה ממקום אחר מה שסיים רש"י וכדרב הונא ולא סיים וכדרבא אולי משום דרב הונא קדם לרבא, ואולי דכוונתו ז"ל לכה"ג דר"ה, ומשא"כ שרק אמר כלל ולא מקרה או דרבא גופיה הא מייתי לדרב הונא (וכעין התי' הא'), ובתחילה סברתי משום דר"כ תלמידיה דרב וקדם לרבא, אמנם הא תרי רב הו' כמ"ש התוס' (קידושין ח. ד"ה רב כהנא) והשני בזמן ר"פ (לקמן פו.) שלאחר רבא כו'.

רש"י בד"ה כדרב הונא, אני איני צריכה לכך מעונגת אני כו' או יש לי אומנות יקרה וכו'. משמע קצת שצריכה ליתן טעם לדבריה מדוע אין תקנה זו לטובתה, ואולי משום דבאמת אין לה כח להפקיע התקנה אלא רק שמבררת שעליה לא תקנו החכמים כיון דאי"ז טובתה ולכך צריך טענה אמיתית שאי"ז טובתה ולא סגי במה שאומרת סתם שאינה רוצה, וצל"ע בפוסקים.

רש"י בא"ד (בתחילת הדיבור) אמזונות שתקנו לאשה תחת מעשה ידיה כו'. לכא' כוונתו שתקנו מעש"י תחת מזונותיה והיינו שהיה עיקר ותחילת התקנה מזונות לטובתה, וכן משמעות דבריו בהמשך הדיבור 'ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל', וכדעת רב הונא (לעיל נח:) דלדעת

ר"ל שם דגריס בברייתא כמ"ש רש"י הכא (יעוי' תוס' לעיל מז: ד"ה תיקנו) אינה יכולה באמת לומר איני נזונת ואיני עושה.

גמ' אמר אביי נשואה ידו כידה רבא אמר וכו'. לכאול' לפי"ז יקשה איך מועיל הסילוק שאומרת האשה איני נזונת וכו' בהא דרב הונא אמר רב והא משמע דמיירי בנשואה דהאמר 'יכולה אשה שתאמר לבעלה', וע"כ דמיירי התם בלשון טוב (דהרי כל הגריעותא לאחר הנישואין היא רק בלשון הגרוע וכמ"ש רש"י), ולפי"ז הא דמייתי מרב הונא אמר רב אי"ז לראיה שמועיל לשון גרוע אלא לעיקר הדין דאי אפשר, (ולר"י ודאי דכן הוא, אמנם להנ"ל צ"ל כן אף לפי הא' בתוס'), ובלא"ה צ"ל כן ואף מקודם בדברי רבא דקאמר 'אי אפשר' דכתבו התוס' שהוא לשון טוב, וע"כ דכל הראיה שמועילה לשון גרועה (להפי' הא' בתוס') היא רק מרב כהנא דאיירי בלשון גרוע כמ"ש התוס', ומשם ואילך (דהיינו רבא ורב הונא אמר רב) הוי ראה רק לדברי כהנא שמועיל אי אפשר בתקנת חכמים, וצל"ע, ושור' שהקשה כן החזו"א (אה"ע עז - י) והוצרך לתי' באופ"א, וצ"ע מדוע אין שייך לתרץ כנ"ל (ולא עיינתי בזה כראוי), ואולי דהיינו משום דקתני להדיא אמירתה והיינו שאומרת איני נזונת ואיני עושה דהוי לשון גרועה דאי"ז לשון מתנה, (ובאמת ראיית הגמ' משם היא לא משום הלשון אך מ"מ הוקשה להחזו"א הלשון, וק"ל).

דף פג:

תוס' בד"ה מיתה שכיחא, שמא משום וכו'. י"ל דהוצרך לזה (ולא פי' דמיתה ודאי שיקרה לבסוף ומשא"כ מכירה אי"ז ודאי, וכן מדוע לא סגי ליה בסברא שכתב גבי מכירה דאי"ז שכיח דנימא דבזה לחוד סגי דמיתה שכיחא טפי ממכירה) משום דאף דמיתה שכיחא אמנם יתכן שימות הבעל קודם האשה ואז אין שייך ירושה, ולזה כתב דיש סברא במיתה דאשה שהיא יותר שכיחא ממיתת הבעל^{טו}, כן נראה פשוט, ושור' שכן משמעות התוס' הרא"ש.

תוס' בד"ה רב אשי, למאי דלית ליה כו' תימה וכו'. יעוי' מהרש"א וכדבריו מבואר בתורא"ש (ודלא כהתומים דבסמוך) ואולי יש לדחוק בדברי התורא"ש כדברי התומים וצל"ע. ודבריו צ"ב דכיון דלאביי הוי ספיקא מ"ש קודם מכירה לאחר והרי עדיין לכאול' האשה חשיבא מוציאה דמה נשתנה שהיה מכירה וצל"ע^{טז}, ויעוי' בתומים מב - יא שביאר באופ"א יעו"ש, וכן בחזו"א ביאר באופ"א על דרב התומים ואולי כמותו ממש וצל"ע, ויעוי"ש.

^{טו} ומה שלא סגי בסברת התוס' דמכירה לא שכיחא אולי י"ל עפ"י הנ"ל דבלא סברת התוס' דגבי מיתה אז הוי מחצה על מחצה אי תמות האשה קודם הבעל ואין נראה דמכירה פחות שכיחא ממחצה וצל"ע.

^{טז} ואף אי נימא דאינה חשיבא מוציאה כיון שודאי סלק עצמו מהזכות הפחות א"כ יקשה מדוע הוי רק בדיעבד ולא לכתחילה וממ"נ הוא.

דף פד:

תוס' בד"ה שפיר, תימה לפי מה דתריצין וכו'. ולא הקשה לג' האוקימתות הראשונות, ויש לבאר דהאוקימתא הא' נדחתה (כך משמעות השטמ"ק ורש"י מהדו"ק שהקשה לעיל מינה מהלשון דעשית כשל תורה רק מהאוקימתא הב' והג' ולא איירי כלל באוקימתא הא'), והאוקימתא הב' והג' י"ל דבהא פליג ר' יוחנן שאין הלכה כר"ע כלל ואף לא לכתחילה ולכך לק"מ, ואף בדברי הריטב"א שפירש לעיל דלאוקימתא ב' וג' מודה ר' יוחנן דהלכה כר"ע ורק שאי"ז נכלל בכלל הידוע שהלכה כמותו מרבו/חבירו ולכך חשיב שיקול הדעת ולא דבר משנה וא"כ לכתחילה כן הלכה כר"ע ואף לר' יוחנן, והוא בעצמו הקשה רק מאוקימתא ד' ולא מב' וג', י"ל דהטעם הוא דלזה לא שייך התירוץ (דמשמע בגמ' לעיל דאי הוי חשיב דבר משנה היה חוזר וליתא דאפילו אחר תפיסה לא מפקינן לתירוץ זה) ואולי משו"ה הוכרח לריטב"א דהביאה הגמ' מעשה זה לראיה לאוקימתא ד', וצל"ע.

גמ' ההוא בקרא וכו'. מבואר דאם היה התפיסה לאחר מיתה לא מועילה התפיסה ולכאן' היינו רק לר"ע דהרי לר"ט מועילה תפיסה שלאחר מיתה, וביותר דהוי רק לר"ל דפסק כר"ע אף בדיעבד והיינו לאחר תפיסה, אבל לר' יוחנן מבואר לעיל בסמוך בעובדא דקריביה דר' יוחנן דס"ל דאין הלכה כר"ע בדיעבד דלאחר תפיסה והכא הא מיירי לאחר תפיסה, (ולאוקימתא ב' וג' דהגמ' לעיל יתכן דאף לכתחילה לא פסק ר' יוחנן כר"ע ויעוי' בזה במ"ש לעיל בסמוך), וא"כ נמצא דס"ל לר' נחמן כר"ל דהלכה כר"ע אף בדיעבד, ויעוי' בריטב"א דגירסתו היתה דאתו לקמיה דר"ל, וא"ש דר"ל לשיטתיה, אמנם אולי היה מקום לומר דהכא לכו"ע לא יועיל תפיסה לאחר מיתה כלל ולא מיבעיא אליבא דר' יוחנן אלא אפילו אליבא דר' טרפון, ומשום די"ל דרשות השומר כרשות הבעלים ומיד כשמת חשיב שזכו היתומים ע"י מה שהיה ברשות השומר ואין מועיל תפיסה כלל במטלטלין משהגיעו לידי היתומים, (ולרב ושמואל דלעיל דאף בסמטא חשיב שהגיע ליד היתומים פשיטא טפי לומר דאף ברשות שומר חשיב בידם דלא גרע מסמטא ואדרבה עדיף טפי דהא הוא תופס בשבילם, ואולי לכך פירש רש"י בד"ה דתפוס תורא וכו' דמיירי שתפסו בבית השומר דהיינו שבא לשלול שלא היה באגם אלא בביתו ולכך זכו בו היתומים משמת אביהם, וצ"ע).

גמ' אמר ליה מיגו דיכול למימר וכו'. ומשמע דבלא המיגו היו הולכים אחר חזקת מר"ק (של האב) והיה הולך ליתומים, וזהו חידוש שלא הולכים אחר תפיסתו, והיינו לכאן' משום שהוא ספק

" אמנם במתניתין מבואר דרישא לר"ט דרשות שומר לאו כרשות בעלים וא"כ אין שייך לפרש כך, וצ"ע מ"ט באמת אי"ז כרשות בעלים, ומ"מ נפק"מ בגירסאות דלגירסא דהוי ר"נ מוכח דס"ל דהלכה כר"ל, (ואולי ר"נ הוא בתראי) ולג' דגרסי ר"ל אין כלל ראייה להלכה דאיהו ס"ל כנפשיה.

מוחזק", וא"כ מוכח מהכא דספק מוחזק הולכים אחר המרא קמא ושוב התבוננו דלכאוו' הוא דבר פשוט דכיון דאין מוחזק ודאי אזלינן בתר מר"ק, ומעתה יקשה מה מועיל המיגו והא הוי מיגו להוציא כיון שהוא נגד הכרעה של מר"ק, ואולי להוציא ממר"ק אין חשוב להוציא (אלא דוקא ממוחזק), ואולי אף אי תפיסה לא מהניא (והיינו שהיה התפיסה באמת לאחר מיתה) מ"מ מועיל עכ"פ כדי לסייע למיגו שאי"ז חשוב להוציא, וצל"ע.

דף פה:

רש"י בד"ה ה"ג אתו. יעוי' רא"ש שחולק, ויעוי' בילקו"מ על הרי"ף לפ' טעם רש"י שהאב חי וכו'.

דף פו.

תוס' בד"ה לאשה לא יהבינן וכו', ומורי ה"ר יחיאל וכו'. משמעות דבריו דלר"ת מיירי סוגיין דוקא חי בחיי הבע"ח, אבל לאחר מיתתו אין קדימה לבע"ח כיון דליכא נעילת דלת כיון דמיתה לא שכיחא, (ועל זה נחלק ר"י וס"ל דאף לאחר מיתה יש את סברת תקנת נעילת דלת), וצ"ע דבשלמא לעיל בדף פד. שם שייך לומר דכיון דמיירי לאחר מיתה וכל הנידון התחיל לאחר מיתה דמחיים אפשר לטרוף ממנו המטלטלין א"כ י"ל דאין בזה נעילת דלת כיון שלא חושש המלוה שימות הלוה, אבל בסוגיין שהנידון הוא אף בחיי המלוה דהא יש רק קרקע אחת א"כ מה שייך לומר שלאחר מיתה אין חשש בנעילת דלת כיון דמיתה לא שכיחא והא אין המיתה נוגעת כלל לעיקר הנידון כאן בשיעבוד, וצל"ע, (ודוחק לכאוו' מאוד לומר דכאן איירי התוס' כשיש גם מטלטלין (חוץ מהקרקע הזו) ולכך כל הנדון התחיל לאחר המיתה כיון שמחיים היה אפשר לגבות מהבע"ח את המטלטלין, וצל"ע אם זה יועיל דאולי אף בחיים יש נידון מי יזכה בקרקע ושייך אולי ע"ז גם נעילת דלת וצל"ע).

תוס' בא"ד, או אפילו מטלטלין אחר תקנת הגאונים וכו' ואפילו קדים וכו'. בדברים אלו נראה לכאוו' דנחלק ר"י על הרי"ף והרא"ש (ורש"י במהדו"ק) דס"ל דאף בשעבוד הגוף יש זכות קדימה לבע"ח המוקדם, מדהוצרכו להעמיד את הנדון הראשון בסוגיין כשהשטרות נכתבו ביום אחד אע"ג דהוי רק שעבוד הגוף דהא הנדון הוא מי יזכה במעות, (ואין הראי' לכאוו' מעיקר דברי ר"י דפליג אר"ת דיש נעילת דלת אף לאחר מיתה, אלא רק מהתוספת שבדבריו דמיירי הכא אף במטלטלין ואין צריך בהם שיהיו השטרות שווים אלא אפי' אם קדם שעבוד האשה מ"מ אין זכות קדימה

^י [דאם לא מועילה התפיסה נמצא שלא הוא המוחזק אלא היתומים, (ולב' המהלכים דלעיל בין אי לא מועיל משום דהלכה כר"ע שזוכים היתומים מיד (משום דלא בעו שבועה), ובין אי לא מועיל משום שזכו היתומים ע"י תפיסת השומר, ופשוט].

בשעבוד הגוף לבע"ח מוקדם, (וקצת צ"ע דנראה קצת (אולי) בדברי התוס' שיש לזה קשר לעיקר דברי ר"י דאתי לאיפלוגי על ר"ת וצ"ע)).

דף פז.

גמ' אמר רבה א"ר חייא וכו'. ולכאנ' החילוק בין דלא לנקי הוא שבדלא הוא מדבר על עצמו ולכך היורשים משביעים אותה, ומשא"כ נקי דהוא מדבר עליה שהיא נקיה מן השבועה ומשו"ה אף היורשין אין משביעין אותה, ולפי"ז יצא לכאנ' נפק"מ להיפך בנדון אם הוא בעצמו יוכל להשביע את הלקוחות דבלשון 'דלא' לכאנ' לא יוכל להשביעם דסו"ס הוא סילק את עצמו מלהשביע, ואילו בלשון 'נקי' יוכל להשביעם דלא ניקה אלא את האשה ולא את הלקוחות, ויש לדון בזה, (וי"ל דבכל גוני יכול להשביע, דאף שסילק את עצמו כשאמר 'דלא' אולי היינו רק סילוק שלו מלהשביע אותה אבל מלהשביע אחרים דהיינו הלקוחות לא נסתלק כלל, וצל"ע).

דף פז:

תוס' בד"ה ועוד (פז): ואמר לנו רבינו תירוצ' אחר וכו' (פח). צ"ע לת' זה מהיכ"ת דיש חיוב שבועה בע"א אף בפרוטה ולא רק בשתי כסף, ואף דכן הסברא הפשוטה בלא פסוק מ"מ מ"ט לא ילפינן ממוב"מ דבעי שתי כסף, (ואף לשמואל קשה שנצריך עכ"פ שיכפור שתי כסף, ואפילו אם יהיה עדות רק על פרוטה, וכמו שהקשו התוס'), ואולי הברייתא דכל מקום שהשנים מחייבין אותו וכו' הוא הלמ"מ ומינה ילפינן חיוב שבועה אף בפרוטה דהא שנים מחייבים אותו אף פרוטה, וזהו חידוש לכאנ', ושוב נראה פשוט דלהאי תירוצ' דהתוס' יש חילוק בין שבועת מוב"מ לשבועת עד אחד, ולכך אין לדמותם כלל, ונשאר בע"א הדין דנשבעים אף בפרוטה ופשוט.

גמ' אמר רב פפא אי פקח הוא כו' וסמיק סהדא כו' ומוקים להו להנך קמאי וכו'. ולכאנ' אתא רב פפא לפרש שירויח הפיקח בב' זמנים חלוקים, והיינו דאם תכפור הכל שלא קבלה כלל את כתובתה אז סמיק וכו', ואם תודה בפרעון השני ורק תכפור בפרעון הראשון אז מוקים להו וכו', (ואה"נ שכשתכפור הכל יוכל גם להשביעה לכאנ' שבועה דאו' על אחד מהפרעונות ונצטרך גם להא דקא מוקים לה במלוה וכו', ורק דאי"ז דוקא הפי' הראשון וא"כ לא מיירי בכה"ג [וכ"כ רש"י להדיא], אבל אם תודה בפרעון השני אי"צ כלל לסמוך את העד הראשון לשני וכו', וק"ל).

דף פח:-פט.

תוס' בד"ה הוציאה, וא"ת (בע"ב) ותיקשי לרבי יוחנן וכו'. היינו דוקא לר' יוחנן ולא לשמואל דמפרש המשנה באופ"א, כמו שהביאו התוס' בסמוך, ופשוט, (דלשמואל אין מיגו כיון דמיירי כשיש עדי הגט ורק בכה"ג גובה ואף לאחר הסכנה).

תוס' בא"ד (בדף פט. בדעת שמואל) וה"ה שהיה יכול לטעון כו' מ"מ יכול לומר וכו'. והיינו משום דאית ליה פסידא שמא תוציא אח"כ את הגט ותגבה שוב את כתובתה דהא לשמואל אין כותבין שובר, ויש להקשות דלה"אי נמי' שכתבו התוס' לעיל בסמוך דשמואל פליג אר' יוחנן ואית ליה דהטוען אחר מעשה ב"ד אמר כלום, א"כ מאי פסידא איכא והא אף כשתוציא עליו אח"כ את הגט יהיה הכח בידו לטעון פרוע, כיון שאין לה כתובה (דכשיש לה כתובה לכו"ע לא אמר כלום, מכח הכתובה שבידה), ואף"י דשמואל מוקים למתניתין במקום שאין כותבים כתובה (לאופן א' בדברי התוס' לעיל בסוע"ב) ובמקום שאין כותבים כתובה הרי לכו"ע לא אמר כלום (כמ"ש התוס' לקמן צו. בד"ה יתומים) וא"כ נתרץ הכא דלכך יש כאן פסידא, אמנם לכאו' יש לדחות דהא בסיפא (דעלה קאימנא) מיירי ודאי שהוא שנה מהמנהג וכתב לה כתובה דהא יש לה בידה עכשיו כתובה, וא"כ חוזר הדין להיות כמקום שכותבין כתובה ולשמואל התם הדין דאמר כלום (להא"נ דהתוס' לעיל וכו"ל) וא"כ הדק"ל מאי פסידא איכא הכא שכתב לה כתובה, (ויש להוכיח דבמקום ששינה המנהג הדין הוא כמו שנהג בפועל ולא כעיקר המנהג ומשום לא פלוג (צל"ע הצ"ד) דהא התוס' כתבו לעיל בסמוך בסוע"ב דלשמואל מצי לאוקמה למתניתין במקום שכותבין והביאה האשה ראייה שלא כתב לה, ולכך משתנה הדין כמו שנהג הוא ולא חיישינן לפסידא, וה"ה הכא שלא ישתנה הדין, (ואף ששם לא משתנה הדין לענין פסידא, וכאן לענין 'לא אמר כלום', מ"מ לכאו' אין לחלק דאף הכא הוא תלוי במציאות דאם סו"ס כתב לה כתובה כבר אין סברא להאמינה בלא הכתובה משום 'מה הועילו חכמים בתקנתם') וצ"ע.²

תוס' בד"ה הוציאה, וי"ל דלר"י דאמר אלמוה וכו'. צ"ע לת' התוס' מ"ט בבב"ח בשעת הסכנה יפרע והרי יש ללוה מיגו שהיה טוען שלא היה למלוה כלל פרוזבול, ובזה אין שייך לומר דאלמוה רבנן לכח המלוה, כמו שתירצו התוס' לגבי כתובה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום, וצ"ע.

דף פט.

תוס' בד"ה ש"מ, א"נ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק. וכנודע יסוד זה מכמה מקומות דכן דרך הש"ס לדקדק מרישא אפי' שאינו מפורש, מאשר לדקדק מסיפא שמפורש שם להדיא, ומ"מ דבר חידוש והוספה חזינן הכא (וכמדו' שהיה ספק בזה בעבר) דאף במקום שכבר הביאו את

¹ לכאו' אין ראי' משם דהתם איירי התוס' ברישא, והכא הוי כסיפא ובלא"ה מוקי בגמ' סיפא במקום שאין כותבין [וצריך לעיון אם יש גם ראייה מהרישא לסיפא (והיינו ממה שכתבו התוס' ברישא כנ"ל)].

² ויש ליישב דחיישינן שתוציא אח"כ את הגט ותטען שלא כתב לה כתובה ותגבה עפ"י הגט לבד דהא מוקים בגמ' דמיירי בסיפא במקום שאין כותבים, (והיינו שאף שעכשיו יש לה כתובה חוששים שתוציא לאחר זמן רק הגט בלא הכתובה), [ואי מיירי במקום שכותבים נמי יש למיחש קצת שתביא עדי שקר שלא כתב לה, ואין נראה].

הסיפא וכגון הכא שאף הסיפא היא במתניתין דידן, אפ"ה עדיף לדקדק מהרישא ולא רק במקום שעוד לא הגיעו לסיפא, כנ"ל.

גמ' תנן כתובה כו' בשלמא לשמואל כו' אלא לרב וכו'. וקושיית הגמ' לרב מ"ט בסיפא אין גובה עכ"פ את התוספת, שעל זה אינו יכול לטעון שפרע לה ע"י גיטה, כיון דלרב ע"י הגט גובים רק את העיקר ולא את התוספת, והיה מקום להקשות דאף לרב נוקים למתניתין בסיפא במקום שאין כותבים כתובה (וכשמואל) ואז מודה רב שגובה ע"י גיטה הכל ואף את התוספת, דאל"ה במה תגבה את התוספת והרי אין לה כתובה, וא"כ נתרץ בזה את הסיפא לרב דמשו"ה אינה גובה כלל אף לא את התוספת משום שטוען שפרע לה ע"י גיטה אף את התוספת, וכנ"ל, והישוב פשוט לכאן דבמקום שאין כותבים כתובה אין שייך כלל תוספת שלא חל אלא תנאי ב"ד שהוא העיקר (דהיינו המנה והמאמץ) ולא שום תוספת שהרי אין שום שטר כתובה ולכך עדיין יקשה לרב אף אם נעמיד המשנה במקום שאין כותבים כתובה מ"ט עכשיו אינה גובה תוספת, משום דאף לטענתו שגבתה ממנו עם הגט, סו"ס לא גבתה אלא את העיקר ולא תוספת כיון שבלא הכתובה אין שייך תוספת, וא"כ מדוע עכשיו אינה גובה עכ"פ תוספת (כך תי' ש. נויבירט וי. קולדצקי).

גמ' אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן וכו'. ומבואר בגמ' דמועיל האי מיגו לפטור את הבעל מלשלם תוספת אע"פ שיש ביד האשה כתובה, ולכאן מוכח מכאן דמועיל מיגו כנגד טענת שטרך בידי מאי בעי, וצל"ע בסוגיא בב"ב דף ע' ע"א.

דף פט:

תוס' בד"ה יכול, ויש לחלק דשמא וכו'. צ"ב התל' דלכאן הוי ספק ואמאי מפקינן ממונא, וצל"ע.

גמ' אלא כולה רשב"ג כו' שרשב"ג אומר כו' ובעל חוב שלא בפרוזבול. צריך להבין למסקנת הגמ' דהכא (אליבא דרב) את הדין בבע"ח, וצריך לידע לדעת רש"י ולדעת התוס' לעיל במתניתין (אי פליג שם רש"י על תוס') וצל"ע.

פרק מי שהיה נשוי

דף צ.

רש"י בד"ה ולא קתני כו', ועל כרחך וכו'. וצ"ע מדוע א"א לאוקמה שיש בנכסים כדי כתובה ומחצה דאז שפיר יש נפק"מ שהראשונה קודמת, וכן אין שייך לכתוב שאין לשניה כיון דיש לה עכ"פ מקצת כתובה, (ואולי שייך לכתוב אין לה דעכ"פ אין לה הכל) וצל"ע.

רש"י בד"ה כדתנן בן קודם לבת, ועל כרחך קודם לגמרי הוא. צ"ב מנלן, וכנראה הוא מפורש דזהו הדין דלעולם הבן קודם לבת, וצל"ע.

גמ' מדקתני כו' מכלל דאי קדמה שניה ותפסה כו'. מבואר דמועיל תפיסה בקרקעות וכן כתב לדייק מהכא בשטמ"ק לקמן צג. (בד"ה רישא) וברוך שכוונו וצ"ע רש"י שם ויעוי"ש וצל"ע.

תוס' בד"ה שמע מינה, ותיריך דגבי הקדש וכו'. יעוי' בקצוה"ח סי' פ"ג סק"א שמבואר בדבריו דכוונת התוס' דבבע"ח אחד של ב' חובות אז מה שגבה גבה ולא בב' בע"ח, (ואין החילוק משום דהוי הקדש אלא משום דהוי בע"ח אחד), וצ"ב קצת לשון התוס', וביותר מה שכתב בהמשך הדיבור (בדעת ר"ת) 'וצריכא למימר כו' הקדש שאני' דמשמע דסברתו היא משום דהוי הקדש ולא משום שהוא בע"ח אחד, וצל"ע.

תוס' שם. צ"ע לפי' תי' וכן לפי' התי' הב' מדוע אמרו בגמ' בערכין שם 'מאי טעמא בעל חוב מאוחר וכו' והרי אין הטעם שם באמת משום דבעלמא מה שגבה גבה אלא דשאני התם דהוי בע"ח אחד (או דהוי מטלטלין - לתי' הב') ומדוע נקט האי לישנא דמשמע דה"ה אף בעלמא, ויעוי' בשטמ"ק שכתב דהוי לאו דוקא וצל"ע בדבריו.

תוס' בא"ד, עוד תירץ דהתם במטלטלין וכו'. וטעם החילוק בין מטלטלין לקרקעות יעוי' בקוב"ש (אות שכ"ה ואילך), וצל"ע לפי' הטעם מדוע מטלטלין שיש להם קול חשיבי כקרקע לענין זה (כמבואר בתוס' בהמשך הדבור לענין שור תם).

רש"י (במתניתין) בד"ה מי שהיה נשוי, יורשי הראשונה, אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות. בדקדוק לשונו בדיבור זה (במה שכתב דמיירי כשמתו אחריו, ועוד יעוי"ש) יעוי' בשטמ"ק מה שכתב בזה.

רש"י (במתניתין) בד"ה נשא שניה ומת הוא, ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין זכרין כו' או רוצים לחלוק ירושת אביהם. היינו (ב' האפשרויות) הס"ד והמסקנא דגמ' בע"ב, ומבואר שם לכאול' בגמ' וברש"י (בד"ה יורשי הראשונה למה לי) דמה שבס"ד פי' דקאי אכתובת בנין זכרין ולא אירושה בעלמא, אין הטעם משום דזה פשיטא (ומשא"כ בכתובת בנין זכרין יש ג' חידושים כמבואר בגמ' בע"ב) (דהא לא הקשו שם במסקנא דהוי פשיטא, וע"כ דיש בזה חידוש

הארות

כתובות

והערות

שבע"ח קודם ליורשים), אלא י"ל שהטעם משום הלשון דקתני יורשי הראשונה ומשמע שהם באים מכחה (וכדפריך שם בגמ' באמת למסקנא).

דף צ:

גמ' **ושמע מינה כתובת בנין דכרין לא טרפה ממשעבדי וכו'.** צע"ג מדוע הראיה רק מהא דאין חוזרים בני הראשונה וטורפים מיורשי שניה דכן מורה הלשון בגמ' ולא מעיקר הדין דבתחילה קודמים בני השניה לבני הראשון דאי יסבון תנן היו קודמים בני הראשונה דאז הם בע"ח מוקדם. רש"י בד"ה **אתם בני בעלת חוב אתם כו', ע"כ בדליכא מותר דינר וכו'.** לא הבנתי דהא אף אם נשאר פחות מדינר מ"מ הרי חולקים במה שנשאר וא"כ מהו לשון 'וצאו', (וכנראה משום דאי"ז נחלה דאו' ודוחק, ובאמת צל"ע מה יעשו מדאו' כשיש פחות מדינר).

רש"י בד"ה **אלא אמר רב יוסף כו', כדפרישית ברישא וכו'.** והיינו דלר"ע בין ביש מותר ובין כשאין הדין הוא דאין כתובה, אבל בן ננס איירי בדליכא מותר וכמו שפרש"י לעיל (בד"ה אתם בני וכו') וכן כתב בשטמ"ק דדברי רש"י שם קיימים אף לרב יוסף דהכא, (ואמנם אה"נ דאף לכן ננס הדין שוה בדאיכא מותר ובדליכא ורק דבלשונו מבואר [מדנקט 'וצאו' וכן מעצם מה שהוצרך לזה שאומרים בני הראשונה לבני השניה וכו' יעוי' בזה בשטמ"ק שם] דהוא איירי בכה"ג דליכא מותר).

דף צא.

מתניתין, מי שהיה נשוי כו' חולקין בשוה וכו'. והטעם דבעינן מותר דינר מבואר בגמ' לעיל דף נב: דבמקום דמעיקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן, וצ"ע למאן דס"ל יסבון תנן דלכאו' אי"ז חשוב עקירת נחלה דאו' כיון דלאחר תקנ"ח לכאו' כבר חל החוב מדאו' (די"ל - וכך נראה הפשטות - דרבנן רק חייבו את הבעל להתחייב לאשה אבל לאחר שכבר התחייב לה הרי זה חוב גמור מדאו') וא"כ שפיר מתקיימא נחלה דאו' ע"י פריעת החובות וכדפסיק רב פפא לעיל דכתובה נעשית מותר לחברתה.

רש"י בד"ה **דזבנה וכו', לאחר וכו'.** יעוי' במהרש"א ובמהרמ"ש וצל"ע הכרח רש"י לפרש דהוי אחר.

דף צב.

רש"י בד"ה **מטלטלי שביק אבון גבד, והיה כו' עד לנו קרקע.** לא הבנתי כוונת רש"י בזה [ואטו אם היה להם קרקע ונשדפה מי יחזור הלוקח ויגבה מהם כיון שלא נסתלק הבע"ח (שנשתדפה לאחר גביית הבע"ח) והרי עכשיו אין להם אלא מטלטלין], ויש לבאר דבכה"ג היו חייבים מדין

פורע חוב לחבירו, ובתחילה מיירי רש"י בחיוב של פורע חוב לחבירו ובסוף בחיוב אחריות שהיה חייב לו אביהם.

תוס' בד"ה ופייסיה, אומר רבי דרבותא הוא וכו'. והיינו דהיה שייך הדין אף כשפרע לו מהקרקע (ולא שלא פרעו כלל, וכן מבואר במהר"ם שיף) וצ"ב החילוק בין פורע לו במעות לפורע לו ע"י הקרקע.

גמ' ולא אמרן אלא דזבנה בינונית כו' מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזיא לך כו'. וצ"ב הסברא בזה דמ"ט נלך אחר דעתו, (וביותר דכמו כן יכול שמעון לטעון שבדוקא טרח ומכר כדי שיגבו מן הלוקח דהיינו לוי) וצ"ע.

תוס' בד"ה ראובן, פי' בקונטרס כו' ומשעה שקנאה שמעון נסתלק שעבודך וכו'. ומבואר דדין הנחתי לך מקום וכו' מסלק את השעבוד (כך משמעות הלשון, וביותר דכן הפשטות דהא זה מועיל אף כשחזר ולקח שמעון את הכל, ואם היה רק זכות קדימה מדוע אי"ז פוקע), וצ"ע דהרי אם נשתדפו הנכסים הבנ"ח נראה פשוט שגובין מן המשועבדים ומוכח לכאן דאי"ז אלא זכות קדימה (ולא סילוק השעבוד) ולכך הזכות בטלה כשא"א לגבות מהבנ"ח, וא"כ אף כשחזר שמעון ולקח הכל נימא נמי שתבטל הזכות קדימה כיון שכבר אין את הסברא להקדים (ועי' בבא קמא).

דף צב:

תוס' בד"ה דינא, ועוד דמסיק איכא דאמרי וכו'. ולכאן קושיית התוס' היא רק לאופן הב' שהביאו שדוקא שם רצו לומר שהקרובים נפסלים להעיד מחמת שהם קרובים לאותו שיש עליו תרעומת, ויעוי' בתוס' ב"ב (מג. ד"ה מפני) שהקשה על הגמ' הכא דהוא חשוב בע"ד ומ"ט אמרו התם דהוא כשר לעדות, ותי' שם ב' תי', הא' דיש חילוק בין דיני עדות לדיני בע"ד, והב' דהתם ליכא תרעומת וא"כ הכא שהקשו התוס' מעדות אעדות לכאן הוי רק להתי' הא' שם דלהתי' הב' לק"מ כיון דהתם ליכא תרעומת.

תוס' בא"ד, וליכא למימר דנפקא מינה וכו'. וצ"ע מדוע לא תי' כהנפק"מ שהביא רש"י בתחילה שרוצה ראובן לחשוב חוב כנגד חוב, ומשא"כ אם שמעון יטען שאינו יכול לחשוב בכה"ג (וביאור סברת רש"י היינו לכאן משום שדוקא הבע"ד יכול לטעון כן לחשוב חוב כנגד חוב), ועוד צ"ב מדוע לא תי' דהנפק"מ היא כשרוצה ראובן (הלוח) לפדות הקרקע מיד המלוה ואילו שמעון (הלוקח) אינו יכול לפדות (דאם היה יכול ורק אין לו מעות לכאן אי"ז נפק"מ כיון שיכול ראובן להקנות לו המעות ע"מ כן שיפדה הקרקע מיד המלוה) ואמנם זה תלוי אם שמעון יכול לפדות את הקרקע מהמלוה לאחר הגביה, וצל"ע בזה (ולכאן י"ל דלא דהא אף קודם הגביה נחלקו אי מצי לוקח לסלוקי למלוה במעות, (יעוי' ב"מ קי:) וכ"ש שלאחר גביה לא יוכל (ואולי אף לכו"ע) וצל"ע בזה ואולי הוא מפורש, וצל"ע).

תוס' בא"ד ומיהו י"ל דנ"מ וכו'. מבואר חידוש קצת לאיכ"ד ב' בגמ' דאף דשמעון הוא עצמו מחל לבע"ח על השבועה ולכך נטל הבע"ח בלא שבועה, מ"מ יהיה לו תרעומת על ראובן ויכול ראובן לומר לא נחא לי וכו' (ולכך ממילא יכול לחייב את הבע"ח שבועה) והביאו (במ"מ) שהאחרונים הקשו למה נשאר החיוב אחריות (לאיכ"ד א') כיון ששמעון עצמו מחל וכביכול הפסיד לעצמו, והוא קצת כעין הערה זו ובאופן שונה, וציינו לעי' ברמב"ן כאן.

תוס' בא"ד ואל תתמה וכו' אבל יתמי ולקוחות כנגד טענתם של זיוף וכו'. משמע דאף כשטוענים ברי אולי ע"י טענין אי חשיב ברי אין זה מועיל להצריך קיום משום דלא קים להו בגויה וצ"ב הטעם (ויעוי' בסמוך בהערה הבאה), אמנם כתבו התוס' בסמוך 'ומיהו קשה דאכתי אמאי לא יחזיר' וכו', וכתבו שם דנהי' דמזויף לא טענינ' ומשמע דאי הוי טענינ' היה מועיל ורק דלא טענינ' וצל"ע, ואולי א"ש דסו"ס לא טענינ' טענת מזויף המועלת וצל"ע.

תוס' בא"ד, שם. צ"ב מה תירוץ התוס' על זה (ובדבריהם בסמוך משמע דעיקר התי' הוא משום דמדאור' לא חיישינן כלל לזיוף שכתבו וז"ל 'הכא מוקמינן ליה אדאורייתא') וצ"ב מאי משני והא סו"ס לא שבקת חיי לכל בריה, וביארו בזה (הרב סגל) דרבנן חששו רק כשיש הסתברות בטענת מזויף ולא רק כשיש כח טענה, ולכך אף אי הוי טענינ' מזויף לא הוי חיישינן לזיוף כיון שאין הסתברות אמיתית בטענינ' שבאמת היה מזויף אלא רק כח טענה, ואכתי צ"ב דסו"ס לא שבקת חיי לכל בריה, וצ"ע.

תוס' בא"ד, אלא ודאי לא טענינן להו טענת זיוף וכו'. וכן בסמוך במסקנת התוס' במ"ש על כן נראה לומר שטוענין להם וכו'. יש לבאר דהחשש בגמ' בב"מ שם שיבוא המלוה לב"ד אחר או לאחר זמן שלא בפני הלוה וכבר ישכחו שטען הלוה מזויף על שטר זה, ופשוט.

תוס' בא"ד ומיהו קשה דאכתי אמאי לא יחזיר וכו'. הנה הקשו התוס' על ההיא דב"מ (יב:) ולכאור' הו"מ להקשות נמי אדהכא דאין נפק"מ דסו"ס אף להלוקח (שמעון) נטען לו פרוע במיגו דמזויף דכן היה יכול לטעון המוכר - הלוה, ושוב נראה דלק"מ דיהיה הנפק"מ כשטוען הלוה מזויף (וכמ"ש התוס' עצמם בתחילה) דאז אין שייך טענת פרוע דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי וא"כ אין כלל שייך טענת פרוע אלא רק טענת מזויף וזה לא טענינ' לשמעון וכמו שביארו התוס'.

תוס' בא"ד אי נמי כיון דמקוים כו' וחתימת הדיינים. צע"ג דמי יימר שזיף את חתימות העדים והדיינים, והרי איכא למימר שזיף רק את חתימת העדים (וע"י דאנח ידיה אזורנוקא) והביא השטר לב"ד וקיימוהו בטעות, ובאמת לא זיף חתימת הדיינים, (וכמו שמכאן ולהבא לא מהדרינן דחיישינן שיטעו הדיינים וקיימוהו בטעות ומשום דחיישינן דאנח ידיה אזורנוקא) (ואין לחלק בין סוגי הקיום דהנפק כולל כולם ודוחק לעשות אוקימתות בכולהו, ועוד דהתוס' עצמם כתבו דחיישינן להבא שיטעו הדיינים) ויעוי' מהר"ם שיף מה שכתב בזה ולא זכינו להבין דבריו הקדושים.

דף צג.

גמ' אי הכי אימא סיפא וכו'. ופירש"י שלא תקבל השניה כלום במנה הראשון, וצ"ב הטעם, ואולי משום שס"ד שהסתלקה מהכל (- מכל המנה הראשון) (ואף מדו"ד עם השניה) וקשה דקאמרה 'עמך' וצ"ע.

גמ' משום דאמרה לה וכו'. וצ"ע להנ"ל למה לא הזכירה הגמ' בתי' דעכשיו נשתנה שהסתלקה רק מדו"ד עם הראשונה ולא עם שניהם (ומ"ט איירי הגמ' רק ב'מדו"ד הוא דסליקי נפשא').

תוד"ה אימא, למה עדיף לתי' כך, וכו'.

תוד"ה וכן, במה זה כן דומיא ויעוי' פנ"י, וכו'.

תוד"ה בכותבת, צ"ע מ"ט לא הקשה אף לרבינא, ולשמאל מהרישא א"ש דיש ב' חי', הא' – דלא כרבי, והב' – ההוא דלא איתפרש שפיר טעמיה, וכו'.

בתי' הגמ' למה לא שבע עשרה באיך יכול השני להפסיד לשלישי ויתכן שזה כוונת התוס', וכו'.

מטלטלין ברש"י – שטמ"ק, וכו'.

גמ' אמר שמואל בכותבת וכו'. צל"ע אי בעינן דוקא כתיבה או שסגי באמירה (עכ"פ בפני ב' עדים וע"י אמירת אתם עדי, וצל"ע).

רש"י בד"ה ומאה ועשרים וכו'. בעלת מנה כבר גבתה כ"ה וכו'. משמעות לשון רש"י דמיירי דוקא כשתפסו לאחר שחלקו כבר את התפיסה הראשונה, ומשמע דבכה"ג שעוד לא חלקו לא אכפ"ל דזה ב' תפיסות אלא השעבוד של בעלת המנה הוא רק מנה מב' התפיסות ביחד, ואפשר להבין הסברא בזה, וצל"ע.

רש"י (במתניתין) בד"ה של מנה כו', בגמ' פריך עלה. ובד"ה ושל מאתים כו', בגמ' מפרש לה. צ"ע שינוי הלשון ברש"י דאתרוייהו פריך בגמ' כעין אותו לשון קושיא, ואתרוייהו מפרשינן פירוש וצל"ע.

דף צג:

תוס' בד"ה מי שהיה נשוי, לא הוה מצי למנקט ב' נשים וכו'. יעוי' במהרמ"ש דתוס' קאי לב' התי' הראשונים בגמ', אבל לתירוץ בתרא דאביי סגי באשה אחת, שבזה סגי לאשמועינן דאינה נשבעת ליתומים, ויש להוסיף לכאן דאף דאז לא נשמע את הדין דהראשונה קודמת לשניה, מ"מ זה כבר אשמועינן לעיל במתניתין דריש פרקין (דף צ.) ולכאן לא נקט לה שוב הכא אלא אגב סיפא. וצל"ע.

תוס' בא"ד מ"מ לא הוה שמעינן מיניה שבועה לאחד שבועה למאה וכו'. וצ"ב מה היה הס"ד שצריכה הראשונה להשבע שוב לשלישית והרי משנשבעה לשניה כבר אין חשש שמשקרת דהא נשבעה, וא"כ מה טענה יש לשלישית, ואולי יש לדמות לזה באחד שתובע את המופלג שבדור

שלכאו' אף הוא צריך להשבע אע"ג דאין חשש שהוא משקר, ובזה יתיישב, אלא שצ"ע מ"ט קמ"ל דבאמת אין צריך להשבע שוב לשלישית, וצל"ע.

דף צד.

גמ' אביי אמר וכו'. לאביי יוצא לכאו' דלבן ננס אין הראשונה נשבעת לשניה והשניה לשלישית וכו' אלא כולם ליתומים ופליג בזה על ת"ק, וא"כ לכאו' מתיישב שפיר טפי לישנא דבן ננס דקאמר 'וכי מפני שהיא אחרונה וכו' דאין שום חילוק בין האחרונה לראשונה שכולם נשבעות ליתומים אותה שבועה (ומשא"כ לב' התירושים הראשונים הלשון **קצת** דחוק).

תוס' בד"ה שנמצאת, וקשה לרבי וכו'. מבואר בתוס' דהיה צד דנשבעת לאחר שגבתה דרק אין משמע כך הלשון ונראה מחודש דשייך שבועה לאחר גבייה (ולא רק שבועה בשביל לגבות), וצל"ע. **תוס' שם.** מבואר חדוש לכאו' דשייך לבטל גבייה (דהקשו התוס' שתבטל הראשונה את גבייתה קודם שבא הנגזל לגבות את השדה) וצל"ע, (ואולי זה דוקא בכה"ג שנמצאת שהיא גזולה).

תוס' בא"ד, על כן נראה כפי' ר"ח וכו' וה"ק במאי פליגי כלומר וכו'. צ"ע מה הכריחם לפרש קו' הגמ' בתוך ר"ש ולא פי' כפשוטו שהקו' היא במאי פליגי, וצל"ע (ויעוי' מהרמ"ש וצל"ע). **תוס' בא"ד וא"ת א"כ נשביע כל ב"ח וכו'.** לכאו' היינו רק בגובה מיתומים, דאם גובה מהלוה בעצמו והוא מודה שהוא חייב מה שייך לחשוש לצררי ומה שייך להשביע על זה, (וצ"ע דהרי התוס' לא פירשו בזה כלום ורק הקשו בסתמא, וצל"ע).

תוס' שם. וצ"ע מדוע הקשו התוס' דוקא לת' הב' דפליגי בשמא תכסיף, והרי לכאו' שייך להקשות כך ממש על הת' הא' דפליגי בדין גבית בע"ח מאוחר, וצל"ע.

רש"י בד"ה כתב לאחד וכו'. צל"ע מדוע הוצרך רש"י לפרש דמיירי בכה"ג שלבסוף היה מסירה אף לראשון, ולכאו' לר"מ סגי בחתימה, וצל"ע.

[מבואר בסמוך - **רש"י בד"ה חולקין (לעיל) אלמא חלוקה עדיפא.** צל"ע מדוע לא הקשה מעיקר דינא דחזינן דחולקין ודלא כשמואל דאמר דעבדינן שודא (ולכא למימר דהוי כר"מ, דהא השתא אכתי לא הוי מוקים ליה כר"מ) וצל"ע].

תוס' בד"ה שני, דהיינו ממחרת יום שנכתב בו וכו'. ולכאו' היינו בשקיעה ולא למחרת ממש וצל"ע.

תוס' שם. וצל"ע לפי"ז קו' הגמ' בע"ב מיתיבי שני שטרות וכו' דמצי לאוקמה בב' שטרות דשעבוד דלכו"ע חולקין כמ"ש התוס' הכא, ויעוי' מהרמ"ש (בע"ב) שכ"כ, וכתב דכל זה הוא למאי דלא נחית המקשן לסיפא, ומבואר בדבריו דבסיפא מוכח דלא מיירי בשטרות דשעבוד, ולכאו' היינו מלשון 'קנה' (ודלא כלשון חולקין דיש לפרש דחולקים השעבוד אם יש לו קרקע אחת לפרוע).

רש"י בד"ה חולקין (לעיל) אלמא חלוקה עדיפא. ומה שהוצרך רש"י להדגיש זה (והא מחלוקת רב ושמואל הוא בדר"מ ור"א ולא מה עדיף ולכו"ע איכא למימר דס"ל דשודא עדיפא ומה הוצרך לפרש הטעם דחלוקה עדיפא), יש לבאר דאני לאפוקי מתי' הגמ' דהטעם דחולקין הוא משום דהוי כר"מ ולק"מ דשמואל ס"ל כר"א, ואני לפרש דהמקשן ס"ל דהברייתא כר"א ואפ"ה חולקין דחלוקה עדיפא וקשיא לשמואל, ולכאנ' הוא דוחק דהקו' קאי על מאי דאידחי, דהא לעיל בסמוך מסיק דנחלקו בדר"מ ור"א, וצל"ע.

תוס' בד"ה שני, שם. הנה כתבו התוס' דבהלואה לכו"ע חל בסוף היום דלגבי שעבוד אזלינן בתר קלא, ואין קול אלא לבסוף, ומשא"כ במכירה שיש רק קרקע אחת ומכרה לב' בנ"א שאז תלוי לפי האמת למי נמסר קודם השטר ומי זכה בקרקע ולא אזלינן בתר קלא, ויש לדון מה יהיה במכירה בכה"ג שהולכים בתר הקול, והיינו כשמכר ב' שדות לב' בנ"א ואתא בע"ח דמוכר לטרופ וכל אחד מהלקוחות טוען הנחתי לך מקום לגבות ממנו דהא אין קול עד סוף היום ולא ידע השני כשלקח בערב שכבר לקח חבירו השדה האחרת בבוקר ולכך הוא גם טוען הנחתי וכו', וא"כ בזה לכאנ' אין לילך אחר הזמן מסירה באמת אלא אחר הקול וכשעבוד דהלואה, וצל"ע, (וצל"ע אם באמת דין הנחתי וכו' תלוי בקול, די"ל דאין שייך תקנת לקוחות בכה"ג שיודע שיש הלואה ורק שחושש שמא מכר המוכר את כל שדותיו דזה לא שכיח לכאנ' כלל וצל"ע ח.י.א.).

דף צה.

תוס' בד"ה הכא, אע"ג כו' נשואה הוי טפי וכו'. צ"ב קצת הסברא דמדוע משום שכאן הוי פחות ידה כידו ממה שבנשואה ידו כידה לכך כאן מפרשים כוונתו בקנין לגוף הקרקע ולא לדין ודברים, והרי גם כאן אין מועיל בלי לשון מתנה, ומדוע שיוסיף הקנין שנפרשו על גוף הקרקע, ואולי דכיון דסו"ס יותר שייך כאן לשון דין ודברים כיון שאי"ז כ"כ שלה לכך יותר יש לפרש שנתכוונה להקנות את גוף הקרקע בקנין, ומשא"כ שם שלא גילה דעתו כלל שרוצה לתת את גוף הקרקע דשם יותר מופקע לשון דו"ד על ענין גוף הקרקע, וצל"ע.

דף צה:

גמ' אמר אביי נכסי ליך וכו'. לא זכיתי להבין טעמיה דרשב"ג, וההקשר לסוגיין וגדר החלות (כגון איך עושה השני קנין ומתי ואולי הוי מתנת שכ"מ) וצל"ע.

דף צז.

מתניתין, אלמנה בין מן האירוסין וכו'. צ"ע מדוע צריך למכור כלל את הקרקע, ומדוע א"א שתקח לעצמה את הקרקע בחובה (של הכתובה או המזונות) ואח"כ תמכור היא בעצמה ותאכל^{כא}, ובפרט כתובה שאינה נגבית אלא מן הקרקע, וצ"ע.

מתניתין שם. לכא' הו"מ לפלוג וליתני בדידה דהיינו בנשואה גופה בין מוכרת למזונות למוכרת לכתובתה, וצל"ע, ושור"ר שכן היא קושיית הריטב"א על פי' רש"י והביאה בשטמ"ק (והיינו דטפי הו"ל למיפלג בנשואה גופה, וכן דמדוע תלי לה בארוסה ונשואה דאטו נשואה מוכרת לעולם רק למזונות ולא לכתובה), ויעו"ל בריטב"א שפי' באופ"א, וכן יעו"ל בשטמ"ק שיישב פי' רש"י.

מתניתין שם. יעו"ל בגמ' ב"מ (לב.) דעכ"פ ג' הדיוטות בעינן (ואף לס"ד שם כמדו' דבעי עכ"פ בפני שנים) ויעו"ל שם במפרשים (או' ברש"י) דבעינן שיהיו בקיאים בשומא.

דף צז:

גמ' ר' יוחנן אמר לפי שאין אדם רוצה וכו'. והיינו דמשו"ה מוכרת האשה כתובתה אף שלא בב"ד, ואע"פ שמעיקר הדין צריכה למכור דוקא בב"ד, וצריך ליתן טעם מה מועיל רצון האב בשביל לעשות חיוב ליורשים שתמכור האשה את נכסיהם חוץ לב"ד, (דאטו אם רצון האב לתת צדקה משו"ה יכפו את היורשים לקיים את רצונו כל זמן שלא היה ציווי מפורש שלן), ואולי הגדר הוא דזה נכלל בתהחייבותו לה בשעת הקידושין (ואולי חשיב בלבו ובלב כל אדם) ולכך חל חוב זה אף לגבי היורשים ומשו"ה יכולה למכור אף חוץ לב"ד, והנראה לי לפו"ר כתבתי, וצל"ע.

גמ' לא לאתויי מגורשת ואינה מגורשת כדרכי זירא וכו' וברש"י בד"ה מגורשת ואינה מגורשת, ומן האירוסין כו' אין לה מזונות מן היתומים אם מת. לכא' היה מקום לומר דמבואר ברש"י בדיבור זה ובדיבור שלאחריו שהחידוש שהשמיענו תנא דמתניתין הוא שהיתומים אין חייבים במזונותיה, ולא שהבעל חייב במזונותיה, וא"כ לשון הגמ' 'כדרכי זירא' שאמר שבעלה חייב במזונותיה, היינו כרבי זירא שדוקא הבעל חייב במזונותיה, ונראה קצת דוחק, ויעו"ל בחכמת מנוח בילקו"מ שפירש באופ"א, ולא זכיתי להבין דבריו, וצל"ע. (ואולי צל"ע במהרש"א ובמהרמ"ש).

רש"י בד"ה (לעיל) לאו לאתויי גרושה מן הנשואין דאי מן האירוסין הא אשמעינן אלמנה וכ"ש גרושה. משמע דיש יותר צורך בחינא בגרושה מבאלמנה (דהא איירינן למ"ד משום חינא), וצ"ב הטעם, (והיינו לפרש"י דמה הטעם לומר שיותר צריך הבעל למצוא חן בעיני האשה אם תתגרש מאשר אם תתאלמן).

^{כא} וי"ל דזה אינו קו' כלל דעדיף לה טפי למכור מיד, מלעשות שומא ורק אח"כ למכור, ולכך מזונות א"ש, (ומה שהיא מוכרת ולא היתומים אולי באמת אה"נ דש"מ דטורח המכירה עליה, וצל"ע), ובכתובה שנגבית רק מן הקרקע יעו"ל בפיה"מ להרמב"ם שכתב דכך הדין דאשה גובה כתובתה מן המטלטלין ואפי' שאינם ברשותה, יעו"ש, וצל"ע.

תוס' בד"ה מתניתין, וא"ת ממתניתין נמי תפשוט וכו'. וצ"ע בקושיית התוס' דס"ל דר"ש וחכמים דמתניתין דידן נחלקו בפלוגתא דאיפליגו בה לעיל במתניתין בע"א, אי אלמנה בלא מזונות מוכרת חוץ לב"ד או לא, דא"כ קשה מ"ט הוצרך רבי להשמיענו ב' פעמים אותה פלוגתא דר"ש ורבנן, וצ"ע.

תוס' בד"ה בתולה, ושמא י"ל התם משום דדרשינן וכו'. לכא' תירוץ זה מתרץ רק במיתה (היינו הקו' הג') ולא בקנס (והיינו הקו' הראשונה והאחרונה), ולא את הקושיא מיבמות ומקרא דבראשית, (הקו' הב') וצ"ע.

דף צח.

גמ' שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת וכו'. צ"ע דאי מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה א"כ מה הרויחה במכירתה חוץ לב"ד (והשאלה בטעות דבב"ד ודאי צריכה שבועה כמבואר בתוס'), ואולי עיקר הנידון (הבעיה והרוח) אם יכולה למכור עכשיו מיד, ולכך רוצה למכור שלא בב"ד דעי"ז יכולה למכור מיד אף שאין לה עכשיו ב"ד ואע"פ שאח"כ תתחייב שבועה. רש"י בד"ה צריכה שבועה, שלא גבתה יותר. יעוי' ברש"י מהדו"ק ובשטמ"ק, וכמדו' דהעולה מן הדברים דכוונת רש"י שנשבעת שלא מכרה בזול, (וא"כ צ"ב קצת הלשון 'גבתה' וצ"ע), ובתוס' מפורש (בסוד"ה מוכרת) דלרש"י השבועה היא שלא גבתה יותר ולא שלא זלזלה.

דף ק:

מתניתין הממאנת וכו'. ברש"י בד"ה אין להן כתובה, שניה קנסא דרבנן כו' מפני שהיא מרגילתו וכו'. וצ"ע דאף הוא מרגיל אותה כדמצינו באלמנה לכה"ג בסיפא דמתניתין דידן (יעוי"ש ברש"י) וא"כ מ"ט קנסו אותה יותר ממנו, (והיינו דאין לומר דאין מצוי שהאיש מרגיל אלא רק האשה ומשום דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא, דהא באלמנה לכה"ג חזינן דדרכן נמי להרגיל וכו"ל), ואולי עדיף לקנוס ולהשאיר הממון בחזקתו, מלקנוס להוציא הממון, וצ"ע. רש"י בד"ה אלמנה להן לכהן גדול, יש לה כתובה כו' לפיכך קנסו אותו ליתן כתובה. צ"ב מ"ט צריך לקנוס אותו, ולכא' סגי במה שאין סיבה לקונסה ומשו"ה נשאר עליו עיקר החיוב שהוא חייב לה את כתובתה, וצ"ע.

גמ' ואימא פריטי, אמר רב פפא פריטי דכספא לא עבדי אינשי. לא הבנתי כ"כ קו' הגמ', וצ"ע בדברי רש"י, ובדבריו במהדו"ק, ובשטמ"ק.

הארות

כתובות

והערות

פרק הנושא

דף קא:

תוס' בד"ה חייב, ואע"ג דלא הוי שטר גמור וכו'. צ"ע מה הס"ד שיהיה בזה קול ויגבה אף ממשועבדים (בכה"ג דאיפליגו בה והיינו בהודה לו ע"י שטר), והרי אפילו בהוציא עליו כתב ידו והיינו עם חתימתו כמו שפירש"י והתוס' דלכו"ע גובה, מ"מ גובה רק מבני חורין ולא ממשועבדים ולכא"ו היינו משום שאין בזה קול.

מתניתין ניסת הבעל נותן לה וכו'. ופירשו התוס' (בד"ה הנושא, ובד"ה והן), דאשמועינן רבותא במה שהבעל חייב במזונותיה ובמה שהם חייבים במזונותיה, ולא זכיתי להבין דלכאוף זה כבר אשמועינן ברישא בניסת לאחר דהתם נמי תנן דשניהם חייבים במזונות (דהיינו הבעל הקודם והבעל של עכשיו), ושוב זיכני ה' במתנת חנם להבין דלק"מ דהתם איירי (ברישא) בניסת האם והכא החידוש בניסת הבת, וק"ל.

דף קב.

גמ' כדי לברר לו כהן. וצ"ע אמאי בכה"ג מועיל שטר כה"ג אף לר"ל, ותוס' בד"ה ת"ש פירש בזה דחל משום שיש עליו כבר קצת שעבוד, וצ"ע אם כוונתו גם לפי דעת רש"י בסוגיין, וכן עצם הדברים צריכים ביאור ופירוש.

רש"י בד"ה אי הכי. לכאור' היה נראה דקושיית הגמ' דא"ה בנו וכו' היינו משום התירוך דהכא מיירי בחיוב דאור' ולא בחיוב חדש שהוא חייב את עצמו, והקושיא היא דא"כ מדוע לא חל הפדיון כיון שנתן לו רק משום צווי התורה, וצ"ע מה הוסיף רש"י במה שכתב "והוה ליה כמעיד עדים וחותמים" ומה נתכוין בזה, (דלכאור' זה רק התירוך לקושיית הגמ' בתחילה איך חל החוב בשטר כה"ג לר"ל, ולכאור' אין לזה שייכות לקושיית הגמ' דמדוע אין בנו פדוי) וצ"ל ע.

רש"י בד"ה לאחר חיתום שטרות, תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב כו'. משמע ברש"י הכא דפליג על דברי התוס' לעיל קא: (בד"ה דאמר) שכתב דמיירי בסוגיין שלא כתב שמו כלל ואף לא בתחלה^{כב}, ולדברי התוס' לכאן נפרש הא דערב שכתב סתם 'ואני ערב' בלא שמו כלל, ושור"ר שכ"כ התוס' הכא בד"ה כתנאי וב"ה שכוונתי לדבריהם, (ובאמת כן כבר נראה מרש"י לעיל שם בד"ה מאי לאו וכו', שפירש"י 'וכתוב בו פלוני קבל עליו וכו'', (וכל זה לפור"ר וצל"ע).

גמ' אליבא דבן ננס כ"ע וכו'. לא הבנתי מדוע הכא לא הוי דאורייתא מה שמודה לו שהיה חייב לו מקודם, וכן מה הסברא לחלק בין דא' ללא דא', [וע"ז י"ל דלר"ל טעמא משום שאומר לו

^{כב} אמנם בדברי המהרש"א בתוד"ה כתנאי משמע דס"ל בדעת רש"י נמי שלא חתם שמו כלל ואף לא בתחילה. וא"כ יש לפרש אולי דברי רש"י שכתב בשטר 'פלוני ערב' וכו'. וכראה דוחק גדול וצל"ע.

הארות

כתובות

והערות

משטה הייתי בכ (כן משמעות הגמ' לעיל קא: דלר' יוחנן אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדי דמי, ומשמע דלר"ל חשיב שלא אמר אתם עדי ואז הטעם משום שאומר לו משטה אני בכ) וא"כ י"ל דכיון דשייך לשעבודא דאו' הוי אלים טפי ואינו יכול לטעון לו משטה אני בכ].
תוס' בד"ה אליבא, ותימה לר"י וכו'. צ"ב החילוק ומ"ט דנימא דלרבי ישמעאל מועיל רק אם מתחייב בשטרו ולא אם מודה, (ולכאו' החילוק הוא בטענת משטה אני בכ, וצ"ב).

תוס' בא"ד, י"ל דלא חשיב האי שטר וכו', דכיון שאין מוכיח מכתובתו וכו'. לא הבנתי הלשון, (דנראה דאם יהיה מוכח בכתיבה שהוא מסרו יועיל אף שאין חתום שמו אלא רק הוי כתב ידו, ואולי כונתם שאין מוכיח מכתובתו שהוא מסרו, ומשא"כ בשמו בחותם שמו, והכל ענין אחד, וצ"ע קצת מאי אכפ"ל שלא יודעים מי מסרו דוקא ולא סתם מי כתבו, וצ"ע).

דף קב:

רש"י בד"ה ניתנו ליכתב, נתנו חכמים וכו'. לא הבנתי מדוע צריך תקנת חכמים כדי לכתוב שטר, ומה צדדי הספק לפירש"י, (וכן צ"ב קצת לשון רש"י בדיבור הסמוך שאח"ז שנראה ככפילות לשון, ושור"ר שהביאו דבתוס' הרא"ש הגי' דכיון וא"ש, ומ"מ משמע ברש"י שם דהטעם שאין כתיבה הוא כדי שלא יטרפו ממשועבדים וצ"ב מאי אכפ"ל, ושוב אמרתי בדרך אפשר דנראה דיסוד הספק לב"י רש"י הוא אי האי קנין דברים בלא 'מעשה' קנין מחיל שעבוד נכסים וממילא גם אפשר לכתוב, או שאי"ז מחיל שעבוד ולכך אין כותבים שלא יבואו לגבות ממשועבדים, וממילא יתפרש לשון רש"י כך: 'דלא לטרוף ממשעבדי' והיינו שזהו הטעם שאין כותבים שלא יבואו לגבות בטעות, וכל זה משום דכיון (או וכיון) דליכא קנין לא משתעבדי נכסי והיינו שלהצד הזה אין שעבוד חל אלא כשיש קנין וק"ל, אמנם צ"ב דמשמע ברש"י דאף להצד שחל שעבוד אף בלא קנין היינו רק מתקנת חכמים, ואיני יודע לפרשו (ויתכן שהוא מפורש, ואולי דסתם לן כמ"ד שעבודא לאו דאו' ואיני יודע).

גמ' איתביה הפקחין היו כותבין וכו'. מזה משמע דמה שקנו באמירה היינו אף בהתחייבות החתן לכלה ולא רק באבי החתן ואבי הכלה, ולכאו' הוא בכ"ש מאבי החתן ואבי הכלה דכאן יש יותר הנאה במאי דמתחתני אהדדי, וא"ש לפי"ז דנקט רב גידל האבות לרבנות דאף בכה"ג קנו באמירה, (ויעו' בתוס' לקמן דף קט. בס' משמיא ד"ה חשב שהביא מהירושלמי דבאמת דין זה הוא דוקא באב הפוסק לבתו ולא באם לבתה ולא באח לאחותו, ומ"מ אי"ז סתירה לחתן בעצמו שפוסק לכלה וכן"ל), וברוך שזכיתי לכון לדברי ההגהות אשרי בסוגיין שכתב כנ"ל והביא שכ"פ הרמב"ם ז"ל מהאי סברא ומהאי ראייה, וה' יזכנו תמיד לכון לאמת.

תוס' בד"ה ניתנו, פי' משום דסתם קנין לכתובה עומד וכו'. וצ"ע לפי"ז מאי מוכיח ממתניתין דידן דהפקחין היו כותבין וכו' והא שם הוי מדעת המתחייב שהוא בעצמו כותב שמתחייב לזון את

בתה וכו', וצ"ל דהראיה היא משום דמשמע ליה דהפקחין היו כותבין כל ההתחייבויות ואף מה שהתחייב להם אבי הכלה, ולכך משום דקתני סתמא דכותבין ומשמע בכל גוני ואף בלא דעת המחותן לכך מוכיח מינה דאי"צ בזה את דעת המתחייב, (וצ"ע א"כ איך משמע ליה דאיירי אף בהתחייבות של המחותן, וביותר דלמאי דמשני דמאי כותבין אומרינן א"כ ודאי דהבעלים היו אומרים רק את מה שהם מתחייבים ולא את התחייבויות המחותן דמה יצא מזה אם יזכירו בפיהם את התחייבויות המחותן, וצל"ע).

תוס' בד"ה אימר, וי"ל דאיצטריך כו' היכא דהודה האב שלא התפס צררי. וצ"ל לכאן' שהודה כן בשעת מיתה, דכל (או עיקר) החשש הוא שהתפס בשעת מיתה וכמו שכתב רש"י (בד"ה צררי אתפסינהו) וא"כ לא יועיל הודאה שקודם הרבה מזמן המיתה, (ובאמת צ"ע הכרח רש"י, ואולי זה הדרך, ואולי דאין כוונתו דוקא קודם המיתה וסמוך לה אלא קודם כפשוטו שלא שייך לאחר שמת ולא אתי לאפוקי אלא הזמן שלאחר המיתה, וצל"ע בכל זה, ושוב נראה לי פשוט דודאי דהחשש דאתפסה הוא רק קודם המיתה ממש דקודם לכן אין כלל צורך להתפסה דהוא בעצמו זנה, וק"ל (ויצא לי זה מתוך תי' התוס' בשם רבו (בסמוך) דאפילו כשהולך למדה"י אינו מתפסה אלא רק קודם מיתתו).

דף קג.

רש"י בד"ה טחון וזבין, באותן שלקחת. ובד"ה טחון ואותיב, למזונותיך באותן שאצלי. וצ"ב מה הכריחו לפרש כן ולא להיפך, ואולי כל טענת השוכר כך היא, אבל להיפך אין לו כח לטעון, והיינו שאינו יכול לטעון שאת הקמח שיקבל ממנו המשכיר אותו הוא ימכור (ואילו בקמח של המשכיר שהיו שלו מעיקרא אותו יאכל למזונותיו), והיינו משום שכל מה שהתנו מתחילה שיתן השוכר קמח ולא דמים הוא רק כשיצטרך המשכיר לאותו קמח עצמו למזונותיו (ואף אם משו"ה יצטרך למכור קמח אחר שלו וכמו שאמרו בגמ') אבל אם כבר אינו נצרך לקמח זה בשביל מזונותיו בכה"ג ודאי שצריך לשלם לו דמים, וזהו דבר חידוש שכמעט ולא ניתן להאמר קודם העיון בפוסקים ובמפרשים, ומ"מ בכה"ג דידן נראה דאין נפק"מ בזה²³, כיון שאף אם כבר נשתמש המשכיר בקמח שלו למזונותיו של אותו יום או אותו שבוע, מ"מ יוכל השוכר לטעון לו קח את הקמח שלי ותשמרנו למזונותיך של שבוע הבא וכדו', וכמו שמפורש בגמ' דידן (לכאן') שאומר לו השוכר 'טחון ואותיב' ומשמע שישמרנו ללהבא, אלא יהיה נפק"מ כגון שנתמעטו אנשי ביתו של המשכיר וכבר אינו צריך לכ"כ הרבה מזונות (ובכה"ג שאינו יכול לשמור ללהבא דבזמן רב כזה יתליע הקמח) שבכה"ג

²³ דהא מיירי בהעשיר המשכיר ולא שנתמעטו צרכי ביתו וכדו'.

להנ"ל יתחייב השוכר לשלם לו דמים (עכ"פ את החלק העודף על מזונותיו) וכבר נכתב שזהו חידוש גדול הצריך לעיון.

ומעתה יש לומר עוד שמקורו של רש"י ז"ל לדבר זה הוא ממה שאמרה הגמ' שטוען השוכר טחון ואותיב ולא אמרה שטוען לו טחון ואכול, וע"כ דאתא לרבות שכבר אכל המשכיר ואינו צריך אלא ללהבא, ואשמועינן שכל טענת השוכר בכה"ג היא רק שישמור המשכיר ללהבא אבל בגונא דלא אפשר יתחייב השוכר לשלם דמים, ומתוק, וצל"ע בכל הנ"ל.

ויש להקשות על זה ממתניתין דידן דשניהם נותנים לה האחד מזונות והשני דמים ואע"פ שהוא עצמו נתחייב מזונות ועכשיו נותן דמים, וחזינן דאפי' בכה"ג חייב ליתן דמים, ואמנם אין להוכיח משם כלל לכאן דהא חילקה הגמ' דשם חד כריסא אית לה וכו', ומשא"כ הכא שצריך לסברא שטוען לו השוכר טחון וזבין וכו' ופשוט, ומ"מ נראה האמת מסתימת הפוסקים דבכל גוני יכול השוכר ליתן למשכיר קמח ולא דמים (חוץ ממקום דאית ליה לשוכר טחינא לריחיא וכו' כמפורש בגמ') ואף כשאין צריך המשכיר לקמח זה בשביל מזונותיו, וא"כ עדיין דברי רש"י ז"ל צ"ב מ"ט פירש דוקא שאת הקמח של השוכר יאכל המשכיר ולא שימכרנו לאחרים (ואולי אורחא דמילתא נקט) וצריך לעיון.

גמ' א"ל רב עזירא מי דמי התם חד כריסא וכו'. משמעות הלשון נראה דהחילוק הוא בין מזונות לקמח (חד כריסא וכו'), ולא שהחילוק בין המשכיר שדרכו למכור כדרך האנשים לבת שאינה רגילה למכור וכדרך הנשים, ואולי יהיו בזה כמה נפק"מ וצל"ע.

גמ' ת"ר משתמשת כו' שכך כתב לה וכו'. צ"ב היכי דייק מהאי לישנא שכתב לה^{יד}.

גמ' אמר רב נחמן יתומים שמכרו כו' ומ"ש מדרבי אסי א"ר יוחנן וכו'. צ"ב אמאי לא משני דר"נ קאמר דלא עשו ולא כלום דוקא לאחר שבאו לב"ד, ואולי זהו פשיטא, או דסתמא דלישניה דר"נ דייק דבכל גוני לא עשו ולא כלום, וממילא נפק"מ לדינא דלמסקנא כשמוכרים מדור אלמנה אין מועלת מכירתם אף קודם שבאו לב"ד ופשוט.

גמ' התם לא משתעבדי לה מחיים וכו'. יעוי' בריטב"א בשטמ"ק שביאר תי' הגמ' דאלמנה שאני כיון שכבר נשתמשה בבית בחיי הבעל, ומשא"כ בבנות שכל זכייתן היא רק לאחר מיתת הבעל-האב, וצ"ב החילוק, ואם החיוב שחייב הבעל לאשה שתגור בביתו הוא חיוב אחד בין בחייו ובין לאחר מותו, יש לפרש דלכך כיון שהתחיל החיוב מחיים לכך ממשיך החיוב אף לאחר המיתה ושעבודה אלים ומשו"ה גובר על בעלות היתומים, (ועיקר הדבר דזהו חיוב אחד יש לדקדק כן מהלשון 'בביתי' - שהוא כל זמן שאת בביתי, וכמו שביאר רש"י מהדו"ק שהובא לעיל בסמוך את דברי הגמ').

^{יד} ושו"ר ברש"י מהדו"ק שכתב דבביתי משמע בשימוש אחד בחיי ובמותי כל אימת דאת בביתי, יעוי"ש.

שב שמעתתא

שמעתתא ב' ריש פט"ז הקושיא הא' צ"ב די"ל לכאו' דדוקא לגבי העובר דלית ליה ברי הצריך
הה"מ שיהיה כשר מדאו' ולא בה שיש לה ברי.

שם הקושיא הב' לכאו' רק לת' הב"ש לעיל בפט"ו, דלת' הש"ש נחא דאף דיש רוב מ"מ אינו
ודאי ממזר, וכשר מדאורייתא.

שם בקושיא הג' בדברי התוס', מה שכתב דבעובר נחא משום שהוא כשר מדאו' ורק מדרבנן
אסור וי"ל שסמכו רבנן ארוב דרצון דידהו (וצ"ע דהוי להקל ואיך הקילו), לכאו' כל זה נצרך
להב"ש אבל לדידיה אף דרוב פסולים לא איכפ"ל כלל לגבי העובר, וע"ז לא הקשו התוס' כלל
משבויה דהתם מיירי בה דמדאו' היא פסולה, וכל קושיית התוס' א"כ מה יענה ר"ג לר"י (-וממילא
כל קושית ר' יהושע -) היא רק בה.

